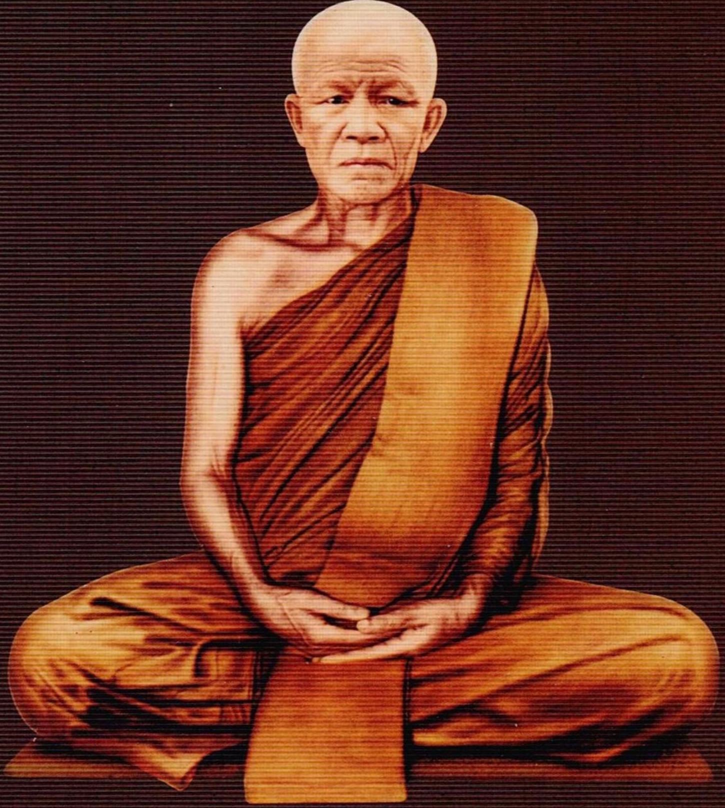
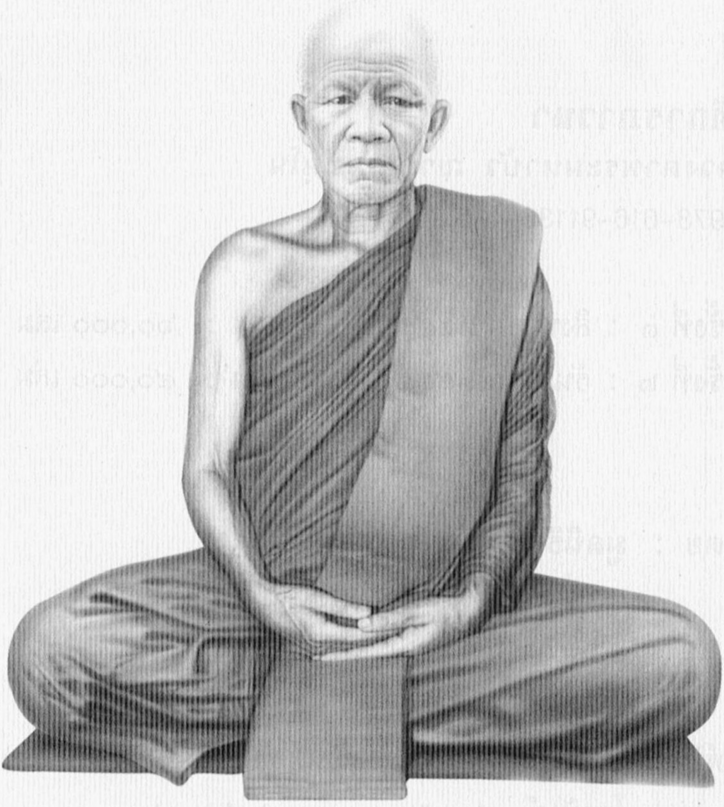

ประวัติการภาวนา

องค์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

มูลนิธิพระสงบ มนสฺสนฺโต
ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี
www.sa-ngob.com

ประวัติการภาวนา องค์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

ประวัติการภาวนา

องค์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

มูลนิธิพระสงบ มนสฺสนฺโต
โพธาราม ราชบุรี

มูลนิธิพระสงบ มนสฺสนฺโต
ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี
www.sa-ngob.com

ประวัติการภาวนา
องค์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

ISBN 978-616-91136-4-5

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : สิงหาคม ๒๕๕๕ จำนวน : ๖๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒ : ธันวาคม ๒๕๕๕ จำนวน : ๔๐,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย : **มูลนิธิพระสงบ มนสฺสนฺโต**
เลขที่ ๕ หมู่ ๓ บ้านหนองแหน ต.หนองกวาง
อ.โพธาราม จ.ราชบุรี ๗๐๑๒๐

จัดพิมพ์ที่ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๒-๑๐๑๐, ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐
www.amarin.co.th

คำนำ

ประวัติการภาวนา องค์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ได้เรียบเรียงจากเทศนาธรรมขององค์หลวงตา ซึ่งองค์ท่านได้เทศน์ไว้อย่างชัดเจน ตั้งแต่ขั้นเริ่มฝึกหัดภาวนา ขั้นล้มลุกคลุกคลาน ขั้นบรรลุอริยภูมิขั้นต่าง ๆ จนถึงขั้นสูงสุด คือ พระอรหันต์

เนื่องจากที่ผ่านมาสังคมเข้าใจผิดและคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง และองค์หลวงตาท่านก็เป็นพระอรหันต์ ทางคณะจึงได้เรียบเรียงขึ้นใหม่ เพื่อความถูกต้องและครบถ้วน โดยได้รับความเมตตาจาก **พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต** ได้สอบทานและชี้แนะ โดยเฉพาะการเรียงลำดับอริยภูมิขององค์หลวงตา ทั้งย้ำ **เรื่องการภาวนาครูบาอาจารย์สำคัญมาก** ไม่ว่าอริยภูมิขั้นใดอาจจะติดและหลงได้ ดังนั้นผู้ปฏิบัติภาวนาจึงจำเป็นต้องมีครูบาอาจารย์ที่รู้แจ้งเห็นจริง เพื่อคอยเมตตาชี้แนะแก้ไข ดั่ง องค์หลวงตาท่านก็มี **องค์หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** เป็นพ่อแม่ครูบาอาจารย์ เป็นต้น

องค์หลวงตาท่านดำเนินตามข้อวัตร ปฏิปทาพระธุดงค-กรรมฐานสายองค์หลวงปู่มั่น อย่างเคร่งครัด เช่น ธรรมวินัย ธุดงค์ ๑๓ และ สัลเลขธรรม เป็นต้น สำหรับการบำเพ็ญภาวนาก็เป็นไปอย่างอุกฤษฏ์ มุ่งต่อความหลุดพ้น เป็นนักรบธรรม เอาเป็นเอาตาย รักความสัตย์ แม้ชีวิตก็ยอมสละได้ ฉะนั้น การภาวนาจึงผาดโผน เช่น การอดนอน ผ่อนอาหารจนตัวผอมซีดเหลือง การนั่งตลอดรุ่งจนก้นพองก้นแตก การเดินจงกรมจนทางเดินเป็นโสกเป็นเหว เป็นต้น

องค์หลวงตาท่านเทศน์ว่า **"การบำเพ็ญขึ้นอยู่กับเหตุ ถ้าเหตุบำเพ็ญขนาดไหน ผลจะค่อยแสดงออกมา ๆ ตามนั้น"** ดังนั้นองค์ท่านปฏิบัติภาวนาเพียง ๙ พรรษา ก็บรรลุพระอรหันต์ แต่หากไม่มีองค์หลวงปู่มั่น ที่คอยเมตตาชี้แนะแก้ไขอุปสรรคการภาวนาในแต่ละขั้นแล้ว องค์ท่านคงติดและหลง โดยเฉพาะติดสมาธิถึง ๕ ปี เพราะเข้าใจว่าเป็นนิพพาน

หนังสือประวัติการภาวนาฯ เป็นประโยชน์อย่างมากต่อพุทธศาสนิกชน เพราะสังคมสมัยปัจจุบันเป็นธรรมพาณิชย์ การภาวนาเป็นไปตามกระแส การบรรลุมรรคผลเป็นไปอย่างง่ายดาย แม้ครูผู้สอนภาวนาก็ไม่รู้จริง สอนแบบผิด ๆ พลาด ๆ สอนแบบเคลือบ ๆ แฝง ๆ ทำให้ผู้ปฏิบัติภาวนาพากันหลงผิดและตกเป็นเหยื่อ

หากได้อ่านพิจารณาใคร่ครวญหนังสือเล่มนี้ แล้วน้อมนำไปปฏิบัติตาม จะทำให้การภาวนาก้าวหน้า และจะเข้าสู่หนทางแห่งอริยภูมิอย่างแน่นอน ทั้งเป็นการบูชาองค์หลวงตาท่านด้วยการปฏิบัติบูชา สมดังธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า **"ผู้ใดปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ผู้นั้นชื่อว่าบูชาเราตถาคต"**

มูลนิธิพระสงบ มนสฺสนฺโต

สิงหาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

ประวัติย่อ

องค์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน กำเนิดในครอบครัวชาวนาผู้มีอันจะกิน เกิดเมื่อวันอังคารที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ณ ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี บิดาชื่อ นายทองดี มารดาชื่อ นางแพง นามสกุล โลหิตดี เป็นบุตรคนที่ ๒ ในจำนวนพี่น้อง ๑๖ คน สำเร็จการศึกษาชั้นประถมปีที่ ๓ ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับสูงสุดในขณะนั้น วัยเด็กมีความเคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา โดยได้ร่วมทำบุญตักบาตรกับผู้ใหญ่อยู่เสมอ วัยหนุ่มเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของครอบครัว ขยันขันแข็ง ทำงานอะไรทำจริง ๆ จัง ๆ เป็นที่ไว้วางใจของพ่อแม่ในการงานทั้งปวง เมื่ออายุครบบวช ไม่เคยคิดจะบวช เพราะอยากมีครอบครัว แต่มักมีอุปสรรคให้แคล้วคลาดทุกทีไป

มูลเหตุการออกบวช

เทศน์เมื่อ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๔๑

บทเวลาที่เราจะได้บวชนี้ก็ ก่อนหน้านี้พ่อพูดเป็นเชิงวิงวอนขออยากให้บวชให้ บวชให้แล้วจะมีอะไร พ่อไม่ว่าล่ะ พ่ออยากให้บวชให้ ว่าเรื่อยหลายครั้งหลายหน เราก็เหมือนหูไม่มีรู นิ่งตลอด ๆ ไม่เคยตอบโต้ ไม่เคยให้คำมั่นสัญญาอะไรเลย บทสุดท้ายที่จะได้บวชนี้นี่อำนาจแห่งพ่อแม่รักเรา แล้วเรารักพ่อแม่ สะดุดใจถึงกับสะเทือน กำลังรับประทานในวงเดียวกัน พ่อแม่มีลูกหลายคน อยู่ ๆ พ่อก็พูดมาอย่างลอย ๆ ว่า ต้องขออภัยนะเป็นภาษาภาคอีสาน เออ ! กูนี้ก็มีลูกหลายคน คือพ่อแม่กับลูกพูดกันว่ากูว่ามึง นี่เป็นภาษาภาคอีสานใช้กันอย่างนั้น อยู่ ๆ ก็ว่า "กูนี้มีลูกหลายคน ลูกเหล่านั้นกูก็ไม่ได้หวังพึ่งมันแหละ แต่ไอ้บัวนี้กูหวังพึ่ง หวังพึ่งทุกสิ่งทุกอย่างลูกคนนี้"

เหมือนกับว่ายกขึ้นยอขึ้น เพื่อจะทุ่มลง ไม่ได้ยกขึ้นเฉย ๆ ยกแล้วทุ่มลง "ไอ้ลูกคนนี้กูไว้ใจได้ทุกอย่างเลย กูไม่เคยยกยอมันแหละวันนี้กูจะพูดตามความจริง ไอ้นี่ถ้าลงกูได้ปล่อยให้มันทำอะไรแล้ว กูสู้มันไม่ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างเรียบไปหมด กูสู้มันไม่ได้ โดยหน้าที่การงานทุกอย่าง แต่สำคัญที่เวลาขอให้บวชทีไร มันเหมือนหูไม่มีรู พูดทีไรก็นิ่ง ๆ ทีนี้เวลากูตายแล้วจะไม่มีใครลากกูขึ้นจากนรกแหละ ถ้าไอ้นี่มันลากกูขึ้นไม่ได้แล้ว กูต้องจมในนรกไม่มีวันฟื้นขึ้นมาได้เลยแหละ" พอว่าอย่างนั้นน้ำตาพ่อร่วงลงทันทีเลยต่อหน้าต่อตา แม่ก็ร่วงลงเลย

เราสะดุดกึ๊กถึงที่เลยนะ ลุกทันที รับประทานยังไม่อิ่มเลย ลุกหนีเลยเทียว ไปคิดอยู่สามวัน เอาเต็มเหนี่ยวเลย คิดถึงคุณพ่อคุณแม่ที่เลี้ยงมานี้ ตลอดถึงหน้าที่การงานทุกอย่างมอบมากับลูก ๆ ได้ผลรายได้มากน้อย ชีวิตจิตใจทุกสิ่งทุกอย่างมอบมาให้ลูกนี้ เวลานี้พ่อได้มอบความไว้วางใจให้เราแล้วพ่อเสียหวังไปอย่างนี้ สมควรแล้วเหรอ เราเป็นลูกทั้งคน อย่างอื่นเขาทำได้ เราทำได้ แล้วเวลานี้ทั้งโลกทั้งสงสารเขาบวชได้ด้วยกัน ไม่เห็นเสียหายอะไร

บางองค์บวชไปจนเป็นสมภารเจ้าวัด ท่านก็ไม่เห็นมีอะไร ผู้ที่บวชไปมากน้อยกี่วัน กี่คืน เขาสึกมาได้อย่างสบาย ๆ นี่พ่อแม่ให้เราบวช ก็ไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ให้เราบวชว่าต้องเท่านั้นวัน เท่านี้วัน มีกำหนดสึกหรือไม่สึกอะไร ท่านก็ไม่ว่า แต่ทำไมเราจึงบวชไม่ได้ บวชไม่ใช่ติดคุกติดตะราง ย้ำกันตรงนี้สามวัน ไม่ยอมมารับประทานร่วมวงเลย เพราะจะติดปัญหาอีก

พอลงได้แล้วก็มาลงคำที่ว่า พ่อแม่รักลูก เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างลูกทุกคน เราเห็นอยู่ เวลาพ่อแม่เลี้ยงลูก เราดูอยู่ เราเป็นลูกผู้ใหญ่ดูลูกผู้น้อยที่พ่อแม่เลี้ยงดูทุกอย่าง ๆ ประมวลเข้ามาในตัวของเราหมด นี้

ล่ะเหตุที่จะสละบวชได้ **สรุปความลงได้ ที่เราบวชนี้ก็เพราะพ่อแม่รักที่สุด ลูกทุกคน ๆ เลี้ยงเอาเป็นเอาตายเข้าว่าเลยทุกคน ๆ จนกระทั่งมาถึงตัวของเรา ก็เลี้ยงแบบเดียวกันเลย แล้วทำไมพ่อแม่ขอเพียงเท่านี้ ขอไม่ได้มีอย่างเหรอลูกทั้งคน**

นี่ล่ะเป็นส่วนสำคัญ ที่ว่าพ่อแม่รักลูกมาก รักอย่างที่ว่านี่ เสียสละทุกอย่าง แล้วมามอบความไว้วางใจให้ลูกเพียงเท่านั้นไม่ได้เรื่อง พ่อแม่น้ำตาตกเลย เสียใจเอามากทีเดียว ถ้ากูหวังพึ่งไอ้นี่ไม่ได้แล้ว กูไม่มีวันหวังใครแหละ ลูกทั้งหมดกูไม่หวัง กูหวังพึ่งคนเดียวเท่านี้ มันถึงใจกึ๊กเลย นี่ล่ะเรียกว่า “พ่อแม่รักลูก” รักอย่างไรบ้าง พิจารณาเอาทุกคน ออกมาจากหัวตับหัวปอดพ่อแม่มาให้ลูก ไม่เสียดายอะไรทั้งหมด ชีวิตจิตใจมอบให้หมดเลยกับลูก นี่จึงเรียกว่า **ความรัก**

องค์หลวงตาบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดโยธานิมิตร ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เมื่ออายุ ๒๐ ปี เมื่อวันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๗ ปีจอ เวลา ๑๔ นาฬิกา ๔๕ นาที ตรงกับวันอังคารที่ ๑๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ โดยมีพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) วัดโพธิสมภรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูปลัดอ่อนตา เขมงฺกโร วัดโยธานิมิตร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นพระกรรมวาจาจารย์

อยากภาวนา (พ.ศ. ๒๔๗๗)

เทศน์เมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๗

เราบวชมาทีแรก ตั้งแต่ก่อนที่เป็นนาคอยู่ในวัดนั้น ก็เห็นท่านพระครู ตอนเช้า ๆ ท่านลงเดินจงกรมแต่เช้า ตี ๔ ท่านลงไปเดินจงกรม พอสว่างแล้วท่านเข้าในโบสถ์แล้วไหว้พระ ทำวัตรเช้า พอเสร็จแล้วพระก็ออกบิณฑบาต นี้เป็นประจำอยู่วัดโยธานิมิตร เห็นท่านออกเดินจงกรมตอนเช้า ๆ เวลาบวชแล้วก็เรียนภาวนากับท่าน อยากภาวนา แล้วจะภาวนายังไง ท่านว่า **“เอ้อ ! ภาวนาพุทโธนะ เราก็ภาวนาพุทโธเหมือนกัน”** ท่านว่างั้น

เราก็จับเอานั้นมาภาวนา ภาวนาสะเปะสะปะ ตามภาษีภาษาคนอยากภาวนา แต่ยังไม่รู้ผลเป็นยังไง ก็ภาวนาไป บังคับจิตกับสติให้อยู่ด้วยกัน ไม่นานเดี๋ยวมันก็เผลอ ทีนี้จิตก็สงบไม่ได้เมื่อสติเผลอไปแล้ว แล้วก็นอน วันหลังเวลาไหนภาวนาก็ตั้งสติได้ขณะแรก ครั้นต่อไปกิเลสลากไป ๆ สติก็อ้าปากอยู่ไม่มีหวัง กิเลสเอาไปกินแล้ว ก็ทำไป ทีนี้สรุปความลง บทเวลามันจะเป็น **คือ หยุดเรียนหนังสือแล้วเราจะสละเวลาหนึ่งชั่วโมงนั่งภาวนาอย่างนี้ก่อนจะนอน เป็นความชอบใจ มีนิสัยชอบอยู่อย่างนั้นลึก ๆ**

ทีนี้บทเวลามันจะเป็น ก็นึกพุทโธนั้นแหละ ภาวนาไปตามภาษีภาษา เพราะไม่เคยเห็นผลจากการภาวนาว่าเป็นยังไง จะว่าสงบมันก็ยังไม่เห็นสงบ มันก็เผลอไปเสีย จากนั้นก็เอาความนอนเข้าไป พาสงบกับหมอนไปเสีย ทีนี้บทเวลามันจะเป็น เรานึกพุทโธ ๆ ตั้งสติไว้

เหมือนแต่ก่อนนั้นแหละ พอนึกพุทโธ ๆ จิตที่มันซ่านอยู่นั้นด้วยความคิดความปรุงต่าง ๆ เหมือนเราตากแหไว้ ทีนี้พอระลึกพุทโธ ๆ มันเหมือนเราดึงจอมแหเข้ามา ตีนแหก็หดเข้ามา ย่นเข้ามา ๆ เป็นอย่างนั้นล่ะเทียบแล้ว ทีนี้กระแสของจิตที่มันคิดไม่มีขอบเขตก็ปรากฏว่าหดเข้ามา เหมือนเราดึงจอมแหนั่นแหละ ค่อยหดเข้ามา ๆ ก็เป็นจุดที่ให้จิตสนใจมากขึ้น มันก็จ่อเข้าไป สติจ่อเข้าไปเรื่อย ๆ มันค่อยหดเข้ามา กระแสของจิตค่อยย่นเข้ามา ๆ ย่นเข้ามาจนกระทั่งถึงใจเลยนะ

นี่เป็นครั้งแรกที่เราบวชใหม่ ๆ เรายังไม่รู้เรื่องรู้ราว พอเข้ามาถึงใจแล้วหยุดกึ๊กเลยเทียวนะ ทีนี้ปรากฏว่า มันว่างหมดเลย ยังเหลืออยู่เฉพาะความรู้ที่เด่นอัศจรรย์ โอ๊ย ! เกิดความอัศจรรย์ตื่นเต้นนะเวลานั้น โอ๊ย ! ทำไมจิตเราอัศจรรย์เอาขนาดนี้ เราก็ไม่เคยเห็นเคยได้ยิน วันนี้ได้ปรากฏแล้ว

ทีนี้ความตื่นเต้น มันเลยไปเขย่าจิตที่สงบ ให้ขยายตัวออกมาถอนออกมาเสีย โอ๊ย ! เสียดาย พยายามทำอีกก็ไม่ได้ แต่มันฝังลึกนะ ถึงไม่ได้ก็ตาม เรื่องความรู้ความเป็นแปลกประหลาดอัศจรรย์นั้นไม่ได้ถอนนะ ฝังลึก ทำวันหลังขยับใส่เรื่อย มันก็ไม่ได้เรื่อง เพราะสัญญาอารมณ์มันไปหมายอดีตที่เคยเป็นมาแล้ว แปลกประหลาดอัศจรรย์ มันไปอยู่นู้น มันไม่อยู่กับพุทโธ ให้เป็นปัจจุบัน มันก็เลยไม่ได้เรื่อง นี่ล่ะเรื่องอัศจรรย์

วันนั้นทั้งวันจิตไม่ไปไหนเลย เป็นอารมณ์อยู่กับความอัศจรรย์ของจิตที่ได้ผลมาเมื่อคืนนี้ ที่จิตสงบอย่างแปลกประหลาดอัศจรรย์ป้วนเปี้ยน ๆ อยู่นั้น วันหลังขยับอีกจะภาวนาอีก มันก็ไม่ได้เรื่อง และก็ต่อไปอีก จนกระทั่งจิตใจมันหมดหวังแล้ว มันก็ปล่อย เป็นอารมณ์กับอันนั้นล่ะ ทำไปมันก็ไปหมายที่เคยเป็นมาแล้ว ผ่านไปแล้วนั้นมา

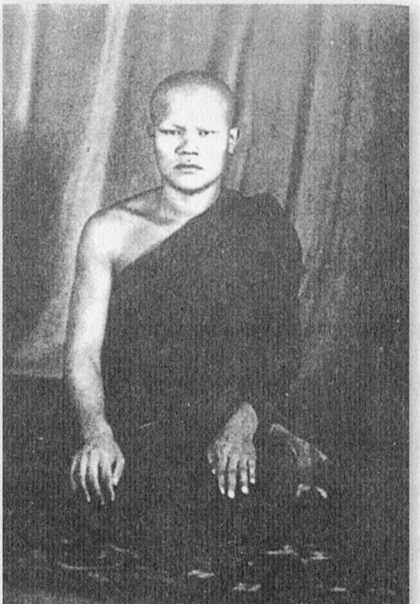
เป็นอารมณ์เสีย มันก็เลยไม่ได้เรื่อง จนกระทั่งจิตใจมันเหมือนหนึ่งว่า หมดหวัง โอ๊ย ! ได้ไม่ได้ช่างเถอะ ทำไปอย่างนี้

ทีนี้มันก็ปล่อยอารมณ์ที่มันไปคาดไปหมายไว้ในอดีตเข้ามาเป็นปัจจุบัน แล้วมันก็ลงได้อีก ลงอัศจรรย์เหมือนเดิม แล้วก็เป็นบ้าขึ้นอีกนะ วันหลังขยับใหญ่จะเอา มันก็ไม่ได้อีกแหละ เพราะเราไปหมายผลที่ได้แล้วมาเป็นปัจจุบัน มันก็ไม่ได้เรื่องซิ มันไม่เอาพุทโธ ไม่เอาคำบริกรรมตั้งสติอยู่ปัจจุบัน

เราสรุปเลยว่า เราเรียนหนังสืออยู่ ๗ ปี เราได้จิตที่สงบแบบนี้ ๓ หน ได้ ๓ หนเท่านั้น เรียนหนังสือตั้ง ๗ ปีเต็ม ๆ แต่มันได้หลักไว้แล้วนะ คือมันไม่ถอนความเชื่อที่จิตเป็นของอัศจรรย์ เป็นแต่เพียงว่า เรายังทำมันไม่รวมให้เฉย ๆ ที่ทำมานี้มีชัดเจนแล้ว พอหยุดจากการเรียนแล้วทีนี้จะเอาให้ได้เลย เพราะอันนี้ได้จับไว้แล้วเป็นหลักเป็นเกณฑ์ ไปก็ซัดกันใหญ่เลย ทีนี้มันก็ได้ล่ะซิ เลยได้ นี่ล่ะเรื่องภาวนาเบื้องต้นเป็นอย่างนั้น

ขณะเรียนปริยัติก็ปฏิบัติภาวนาอย่างเงียบ ๆ

เทศน์เมื่อ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๘

วัดสาลวันนี้ ตั้งแต่สมัยที่เราลงมาโคราชทีแรก ๒๔๗๙ ป่านั้นเป็นต้นไม้พุ่ม ๆ เป็นย่อม ๆ กุฏิพระเป็นกุฏิหลังเล็ก ๆ ทั่วไป หลวงปู่สิงห์ ท่านเป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่นั่น ผมก็ลงไปพักที่วัดสาลวัน เราพักวัดสาลวันบ้าง วัดศรัทธารวมบ้าง วัดศรัทธารวม เขาเรียกวัดป่าช้าที่สองบ้างอะไรบ้าง วัดศรัทธารวมอยู่ทางด้านตะวันออกโคราช วัดสาลวันก็อยู่นี้แหละ แต่ก่อนต้นไม้เล็ก ๆ เป็นพุ่ม คุณหลวงชาญถวายที่นั้นเป็นวัดสาลวัน สร้างปี พ.ศ. ดูว่า ๒๔๗๕ พ.ศ. ๒๔๗๙ เราก็ลงไปที่

นั่น เพราะฉะนั้นจึงเป็นต้นไม้ย่อม ๆ เป็นสวนของคุณหลวงชาญ พระก็เยอะนะ

ตอนนั้นหลวงปู่สิงห์ ท่านเป็นเจ้าอาวาส เราก็เป็นพระหนุ่มน้อยไปพักที่นั่น วัดศรัทธารวมก็อาจารย์มหาปิ่น น้องชายท่านหลวงปู่สิงห์นั่นล่ะ ท่านอยู่ทางนู้น พระก็มีมาก ไล่เลี่ยกัน วัดสาลวันมีมาก วัดศรัทธารวมมีน้อย ไปมาหาสู่กันเดินทั้งนั้นนะนั่น ไม่มีรถ แต่ก่อนไม่มี รถไม่มีเลยในโคราช รถที่จะรับคนรับพระอะไร ๆ ไม่มี จากวัดศรัทธารวมมาก็เดินมา จากสาลวัน–ศรัทธารวม ไปไหนเหมือนกันเดินทั้งนั้นแหละ ผมอยู่วัดสุทธจินดาที่กำลังเรียนหนังสืออยู่นั้น ผมมันเรียนหลายสำนักเอาแน่ไม่ได้นะ คนหลายสำนัก

ตอนนั้นเรียนอยู่ที่วัดสุทธจินดา พอวันว่าง คือ ว่างจากการเรียน เป็นวันหยุด วันพระ วันอะไรอย่างนี้ ท่านมีประชุมกันในระยะนั้น สี่วันประชุมทีหนึ่ง ประชุมตอนบ่ายโมง เราได้ไปฟังเทศน์ท่านท่านอาจารย์สิงห์ท่านเทศน์ เพราะเราชอบทางปฏิบัติมาดั้งเดิม ไปอยู่ไหนไม่เคยละภาคปฏิบัติ พอว่างเมื่อไรก็เข้าป่าเลย อย่างวัดสุทธจินดานี่ว่างปั๊บนี่เข้าป่า ไปทางวัดป่าดงขวาง อยู่ทางตะวันออกวัดสาลวันสังดดี ไปพักอยู่ที่นั่น ไปภาวนา ไปอยู่ทางเชียงใหม่ก็เหมือนกัน พอโรงเรียนหยุดเมื่อไรเข้าป่า ๆ ทางนู้นไปทางสันกำแพง สันป่าตอง ไปที่ไหนหลายสำนัก มันมีป่าเป็นสำนักป่าอยู่นั้น ไปภาวนา

แต่ไม่ได้บอกว่าภาวนานะ ต้องบอกว่าไปดูหนังสือบ้าง อะไรบ้างไปอย่างนั้น ความจริงไปภาวนา ดูหนังสือก็ดูอยู่แล้วในวัดนะ ออกจากเรียนก็ไปภาวนา จนกระทั่งได้ออกปฏิบัติ **คือเวลาเรียนหนังสือภาคปฏิบัติก็แฝงกันไป แฝงกันไปอย่างเงียบ ๆ นะ เราปฏิบัติอยู่ภายในวัดปริยัติ เรียกว่าปฏิบัติอย่างเงียบ ๆ ไม่ให้ใครรู้เลย**

เรื่องภาวนาไม่เคยเล่าให้ใครฟัง

เดินจงกรม ก็อย่างเคยเล่าให้ฟัง ไปเผลอตัวเดินจงกรมตอนดึก ๆ หยุดเรียนหนังสือแล้วลงเดินจงกรม พระเพื่อนฝูงเรามา "ทำอะไร" เราก็เซ่อไปหน่อยบอกว่า "เดินจงกรม" "เหอ ! จะไปสวรรค์เดี๋ยวนี้ ไปนิพพานเดี๋ยวนี้เหรอ รอกันสักหน่อย ให้เรียนเสร็จแล้วค่อยไปด้วยกัน" นั่นมันแหย่ ก็แขนซ้ายแขนขวาเอาผิดกับใครล่ะ ก็พวกเดียวกัน ลิงเหมือนกัน เราเผลอไป

ตั้งแต่นั้นมาพลิกใหม่ เวลาดึก ๆ ลงเดินจงกรม เพื่อนฝูงคนใด ๆ เดินผ่านมา ทำอะไร "อ๋อ ! เปลี่ยนบรรยากาศ นั่งนานเหนื่อย เปลี่ยนบรรยากาศ" จะว่าเดินจงกรมไม่ได้ มันหยอกนะ มันพูดหยอกแหย่นั่นนี้ จะว่าผิดถูกอะไรก็ว่าไม่ได้ มันลำบาก

เรื่องภาวนาไม่เคยเล่าให้ใครฟัง อยู่เงียบ ๆ อย่างนั้นล่ะ มันหากเป็นอยู่ในจิตนะ ฝังลึก ๆ พูดให้ใครฟังไม่เหมาะทั้งนั้น เก็บอยู่คนเดียวอย่างนี้เหมาะ ก็เก็บจริง ๆ ตลอดเวลาที่เรียนหนังสืออยู่ไม่เคยเล่าภาวนาให้ใครฟังเลย ทั้ง ๆ ที่ทำประจำอยู่

อยากเป็นพระอรหันต์

เทศน์เมื่อ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๒๒

เวลาบวชแล้วก็ตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติ ตั้งหน้าตั้งตาเรียนหนังสือ นี่เล่าเป็นคติให้หมู่เพื่อนฟังเรื่องความจริงจัง เรียนเรียนจริง ๆ ไม่ถอย แต่สำคัญที่เรียนธรรมะไปตรงไหน มันสะดุดใจ เอ๊ะ ๆ ชอบกล ๆ เข้าไปเรื่อย ๆ ธรรมก็เข้ากับเราซึ่งเป็นคนจริงอยู่แล้วได้ง่าย ธรรมะเป็นของจริงอยู่แล้ว กับนิสัยจริงก็เลยเข้ากันได้สนิท เอ๊ะ ! ชอบกล ๆ

เวลาอ่านพุทธประวัติและอ่านสาวกประวัติเข้าไปอีก โอ้โฮ ! ทีนี้ใจหมุนติ้ว ๆ นั่นแลเรื่องที่จะอยู่ไปได้ เรื่องภายนอกก็ค่อยจืดไปจางไป ๆ เรื่องธรรมะก็หมุนติ้ว ๆ ดูดดื่มเข้าไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งได้ตั้งสัตย์อธิษฐานเวลาเรียนหนังสือว่า จบเปรียญสามประโยคแล้ว เราจะออกปฏิบัติโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ไม่มีข้อแม้ ไม่มีเงื่อนไข เพราะอยากพ้นทุกข์เหลือกำลัง

พูดง่าย ๆ อยากเป็นพระอรหันต์นั่นเอง เห็นพระพุทธเจ้าก็เป็นพระอรหันต์ สาวกทั้งหลายออกมาจากสกุลต่าง ๆ สกุลพระราชามหาเศรษฐี กุฎุมพี พ่อค้า ประชาชน ตลอดคนธรรมดา องค์ไหนออกมาจากสกุลใด ก็ไปบำเพ็ญในป่าในเขา หลังจากได้รับพระโอวาทจากพระพุทธเจ้าแล้ว เดี๋ยวองค์นั้นสำเร็จพระอรหันต์อยู่ที่นั่น องค์นั้นสำเร็จอยู่ป่านั้น อยู่ในเขาลูกนั้น อยู่ในทำเลนี้ มีแต่ที่สงบสงัด

การประกอบความพากเพียรของท่านทำอย่างเอาจริงเอาจัง เป็นเนื้อเป็นหนัง เอาเป็นเอาตายเข้าว่าจริง ๆ ท่านไม่ทำเหลาะ ๆ แหละ ๆ เล่น ๆ ลูบ ๆ คลำ ๆ เหมือนอย่างเราทั้งหลายทำกัน ผลของท่านแสดงออกมาเป็นความอัศจรรย์ เป็นพระอรหันต์วิเศษ ๆ นี่ล่ะมันถึงใจ

ทีนี้จิตเลยมุ่งมั่นถึงอรหัตบุคคล อยากเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในสมัยปัจจุบันนี้ คิดย้ำลงอีกว่า เอ้า ! ขอให้แน่ใจเถอะว่า ในธรรมนี้มรรคผลนิพพานยังมีอยู่ แล้วเราจะเอาให้ได้ ไม่ได้ เอา ! ตาย มีเท่านั้นไม่มีอย่างอื่น ขอให้มีผู้หนึ่งผู้ใด ครูบาอาจารย์องค์ใด หรือผู้ใดก็ตามมาชี้แจงแสดงให้เราทราบ ว่ามรรคผลนิพพานยังมีอยู่ เป็นที่ถึงใจเราแล้ว นั้นล่ะการปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานจะทำให้ถึงใจ เอา ! ให้ตายไม่ตายให้รู้ มีเท่านั้น

พระอรหันต์ หมายถึง ผู้สำเร็จธรรมวิเศษสูงสุดในพระพุทธศาสนา , พระอริยบุคคลชั้นสูงสุดใน ๔ ชั้น คือ พระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี และ พระอรหันต์ , พระอรหันต์เป็นผู้ละสังโยชน์ได้ทั้งหมด

สังโยชน์ หมายถึง กิเลสที่ผูกมัดใจสัตว์ , ธรรมที่มัดสัตว์ไว้กับทุกข์ มี ๑๐ อย่าง คือ

ก. โอรัมภาคิยสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ได้แก่

๑. สักกายทิฏฐิ ความเห็นว่าเป็นตัวของตน

๒. วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัย

๓. สีลัพพตปรามาส ความถือมั่นศีลพรต

๔. กามราคะ ความติดใจในกามคุณ

๕. ปฏิฆะ ความกระทบกระทั่งในใจ

ข. อุทธัมภาคิยสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องสูง ๕ ได้แก่

๖. รูปราคะ ความติดใจในรูปธรรมอันประณีต

๗. อรูปราคะ ความติดใจในอรูปธรรม

๘. มานะ ความถือว่าตนเป็นนั่นเป็นนี่

๙. อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน

๑๐. อวิชชา ความไม่รู้จริง

พระโสดาบัน ละสังโยชน์ ๓ ข้อต้นได้,

พระสกิทาคามี ทำสังโยชน์ข้อ ๔ และ ๕ ให้เบาบางลงด้วย,

พระอนาคามี ละสังโยชน์ ๕ ข้อต้นได้หมด,

พระอรหันต์ ละสังโยชน์ทั้ง ๑๐ ข้อ

ตั้งความสัตย์

เทศน์เมื่อ ๒๗ มีนาคม ๒๕๐๗

ความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้ก็ดี สาวกอรหันต์ทั้งหลายตรัสรู้เป็นผู้บริสุทธิ์ก็ดี รู้สึกจะมีเชื่อมั่นเข้าอย่างเต็มที่ตามนิสัยของปุถุชน เหตุที่จะเป็นอุปสรรคแก่ตนเองอยู่ในระยะเริ่มต้นนี้ ก็คือสงสัยปฏิปทาที่เราดำเนินไปตามท่านนี้ จะถึงจุดที่ท่านถึงหรือไม่ หรือว่าทางเหล่านี้จะกลายเป็นขวากเป็นหนามไปเสีย หรือจะกลายเป็นทางผิดไปเสีย ทั้ง ๆ ที่พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายเดินทางสายนี้ไปแล้ว ถึงแดนแห่งความเกษม นี่เป็นเรื่องสงสัยปฏิปทา อันเป็นฝ่ายเหตุ

ที่นี้ฝ่ายผลก็เป็นเหตุให้มีความสงสัยอีกเช่นเดียวกันว่า **เวลานี้มรรคผลนิพพานจะมีอยู่เหมือนครั้งพุทธกาลหรือไม่** ความสงสัยที่ปรากฏอยู่ภายในใจเช่นนี้ ไม่สามารถจะระบายให้ผู้ใดผู้หนึ่งฟังได้ เพราะเข้าใจว่าจะไม่มีใครสามารถแก้ไขความสงสัยของเรา ให้หมดไปจากจิตใจ จึงเป็นเหตุให้มีความสนใจและมุ่งที่จะพบท่านพระอาจารย์มั่นอยู่เสมอ แม้จะไม่เคยเห็นหน้าเห็นตาท่านก็ตาม แต่ได้ยินกิตติศัพท์ กิตติคุณของท่านฟุ้งขจรมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ว่าท่านเป็นพระสำคัญ โดยมากผู้ที่มาเล่าให้ฟังนั้น จะไม่เล่าขั้นธรรมในอริยภูมิธรรมดา แต่จะเล่าถึงพระอรหัตภูมิของท่านทั้งนั้น

จึงเป็นเหตุให้มั่นใจว่า เมื่อเราได้ศึกษาให้เต็มภูมิความสัตย์ของเราที่ตั้งไว้แล้ว อย่างไรเราจะต้องพยายามไปอยู่สำนักของท่าน ศึกษา

อบรมจากท่าน เพื่อจะตัดข้อข้องใจในความสงสัยของเราที่มีฝังใจอยู่ ณ บัดนี้

ความสัตย์ที่เคยตั้งไว้ต่อตนเองนั้น คือ การสอบเปรียญขอให้จบเพียง ๓ ประโยคเท่านั้น ส่วนนักธรรมจะได้ขั้นไหนก็ตามไม่เป็นปัญหา เมื่อเปรียญได้จบ ๓ ประโยคแล้ว จะออกปฏิบัติโดยถ่ายเดียว จะไม่ยอมศึกษาเล่าเรียน และสอบประโยคต่อไปเป็นอันขาด นี่เป็นคำสัตย์ที่ตั้งไว้

นิมิตขณะออกปฏิบัติ (พ.ศ. ๒๔๘๔)

เทศน์เมื่อ ๒๗ มีนาคม ๒๕๐๗

พอเดินทางไปถึงจังหวัดเชียงใหม่ ก็เผอิญท่านพระอาจารย์มั่นถูกท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ จังหวัดอุดรธานี อาราธนานิมนต์ท่านให้ไปพักจำพรรษาอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี ท่านกำลังออกเดินทางออกจากที่วิเวกมาพักอยู่ที่วัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่ ไล่เลี่ยกันกับทางนี้ไปถึง พอได้ทราบว่า ท่านมาพักอยู่วัดเจดีย์หลวงเท่านั้น ก็เกิดความยินดีเป็นล้นพ้น ตอนเช้าไปบิณฑบาตกลับมาได้ทราบจากพระเล่าให้ฟังว่า เช้านี้ท่านพระอาจารย์มั่นออกบิณฑบาตสายนี้ และกลับมาทางเดิม ดังนี้ก็ยิ่งเป็นเหตุให้มีความสนใจใคร่อยากจะพบเห็นท่านมากขึ้น จะไม่พบซึ่ง ๆ หน้าก็ตาม แต่ขอให้พบเห็นท่านจะเป็นที่พอใจ ก่อนที่ท่านจะออกเดินทางไปจังหวัดอุดรธานี

พอวันรุ่งขึ้นเช้าก่อนท่านออกบิณฑบาต เราก็รีบไปบิณฑบาตแต่เช้าก่อนท่าน แล้วกลับมาถึงกุฏิ ก็คอยสังเกตตามเส้นทางที่ท่านจะผ่านมา ตามที่ได้สอบถามกับพระไว้แล้ว ไม่นานก็เห็นท่านมา จึงรีบเข้าไปในห้องกุฏิ แล้วค่อยสอดสายตาออกดูท่านภายในห้องอย่างลับ ๆ ด้วยความหิวกระหายอยากพบท่านมาเป็นเวลานาน ก็ได้เห็นท่านมาจริง ๆ เกิดความเลื่อมใสในท่านขึ้นอย่างเต็มที่ในขณะนั้นว่า

เราไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ทั้งชาติ ได้เห็นพระอรหันต์ในคราวนี้เสียแล้ว ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครบอกว่า ท่านพระ

อาจารย์มั่นเป็นพระอรหันต์ แต่ใจเรามันหยั่งเชื่อแน่วแน่ลงไปอย่างนั้น พร้อมทั้งความปีติยินดี จนขนพองสยองเกล้าอย่างบอกไม่ถูกในขณะที่ได้เห็นท่าน ทั้ง ๆ ที่ท่านก็ไม่ได้มองเห็นเราด้วยตาเนื้อ

คราวนั้นท่านพักอยู่ที่วัดเจดีย์หลวงไม่กี่วัน ก็ออกเดินทางมาจังหวัดอุดรธานีกับคณะลูกศิษย์ของท่าน ส่วนเราพยายามเรียนหนังสืออยู่ที่วัดเจดีย์หลวง พอสอบเปรียญได้ก็เข้าไปกรุงเทพฯ เพื่อมุ่งหน้าออกปฏิบัติกรรมฐานตามคำสัตย์ที่ตั้งไว้ แต่ถูกผู้ใหญ่ (พระญาณดิลก ภายหลังได้เป็นสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ พิมพ์ ธมฺมธโร) สั่งให้อยู่ที่นั่นด้วยความเมตตา หวังอนุเคราะห์ทางด้านปริยัติ พยายามหาทางหลีกออกเพื่อปฏิบัติตามความตั้งใจและคำสัตย์ที่ตั้งไว้แล้ว เพราะคิดว่าคำสัตย์ได้สิ้นสุดแล้วในขณะที่สอบเปรียญได้ เราจะเรียนและสอบประโยคต่อไปอีกไม่ได้โดยเด็ดขาด **ตามปกตินิสัยรักความสัตย์มาก ถ้าได้ตั้งคำสัตย์ลงคราวไหนแล้ว จะไม่ยอมทำลายคำสัตย์นั้น แม้ชีวิตก็ไม่รักเท่าคำสัตย์** นี่อย่างไรจะพยายามออกปฏิบัติให้จนได้

เผอิญในระยะนั้น พระผู้ใหญ่ที่เป็นอาจารย์ถูกนิมนต์ไปต่างจังหวัด เราก็พอมีโอกาสปลีกตัวออกจากกรุงเทพฯ ได้ในเวลานั้น หากว่าท่านยังอยู่ที่นั้นจะหาทางออกยาก เพราะท่านก็เป็นเจ้าบุญเจ้าคุณเหนือกระหม่อมเราอยู่ อาจจะเกรงอกเกรงใจท่าน และหาทางออกได้ยาก พอเห็นเป็นโอกาสดี ตอนกลางคืนก็เข้านั่งตั้งสัจจาธิษฐานขอบันดาลจากพระธรรม เพื่อเป็นการสนับสนุนความแน่ใจในการออกคราวนี้

เมื่อทำวัตรสวดมนต์เสร็จแล้ว ในคำอธิษฐานนั้นมีความมุ่งหมายว่า ถ้าจะได้ออกปฏิบัติกรรมฐาน ตามที่ได้ตั้งคำสัตย์โดยความ

สะดวกด้วย ออกไปแล้วจะได้สมความปรารถนาด้วย ขอให้นิมิตที่แปลกประหลาดแสดงขึ้นในคืนวันนี้ จะแสดงขึ้นทางด้านภาวนาหรือด้านคำฝันก็ได้ แต่ถ้าจะไม่ได้ออกปฏิบัติก็ดี ออกไปแล้วไม่สมหวังก็ดี นิมิตที่แสดงขึ้นมานั้น ขอจงแสดงเหตุที่ไม่สมหวัง และไม่เป็นที่พอใจ แต่ถ้าเป็นด้วยความสมหวังเมื่อออกไปแล้ว ขอให้เป็นนิมิตที่แปลกประหลาด และอัศจรรย์ยิ่งแสดงขึ้นมาในคืนวันนี้

จากนั้นก็นั่งภาวนาต่อไป ก็ไม่ปรากฏว่ามีนิมิตใด ๆ มาผ่านในระยะที่นั่งอยู่เป็นเวลานาน ก็หยุดและพักผ่อน ขณะที่หลับลงไปปรากฏว่า ได้เหาะขึ้นไปบนอากาศสูง และในขณะที่เหาะนั้น ได้เหาะขึ้นจากพระนครหลวง แต่ไม่ใช่พระนครหลวงกรุงเทพฯ เรา จะเป็นนครหลวงอะไรก็ไม่ทราบ กว้างสุดสายหูสายตา และเป็นนครหลวงที่สวยงามมาก เหาะรอบพระนครนั้นสามรอบ แล้วก็กลับลงมา พอกลับลงมาถึงที่ก็ตื่นขึ้นมา เป็นเวลาสี่นาฬิกาพอดี จึงรีบลุกจากที่นอนด้วยความรู้สึกอิ่มเอิบภายในอกในใจ เพราะขณะที่เหาะไปรอบ ๆ พระนครหลวงนั้น ได้เห็นสิ่งที่แปลกประหลาดและอัศจรรย์หลายประการ ซึ่งไม่สามารถจะนำมาพรรณนาให้ฟังโดยทั่วถึงได้

ขณะที่ตื่นขึ้นมา ก็ตื่นด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส และยินดีในนิมิตเป็นอันมาก ทั้งเกิดความคิดขึ้นในเวลานั้นว่า อย่างไรเราต้องสมหวังแน่นอน เพราะนิมิตประเภทอัศจรรย์เช่นนี้ เราไม่เคยปรากฏตั้งแต่กาลไหน ๆ มา เพิ่งจะมาปรากฏในคืนวันนี้เท่านั้น ทั้งสมกับเจตนาที่เราตั้งไว้ในคำอธิษฐานด้วย คืนนี้รู้สึกเป็นของอัศจรรย์ยิ่งในนิมิตของเรา พอฉันจังหันเสร็จก็ถือโอกาสเข้าไปนมัสการกราบลาพระมหาเถระที่เป็นผู้ใหญ่ในวัดนั้น (สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ อ้วน ติสฺโส เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส) ท่านก็ยินดีอนุญาตให้ไปได้

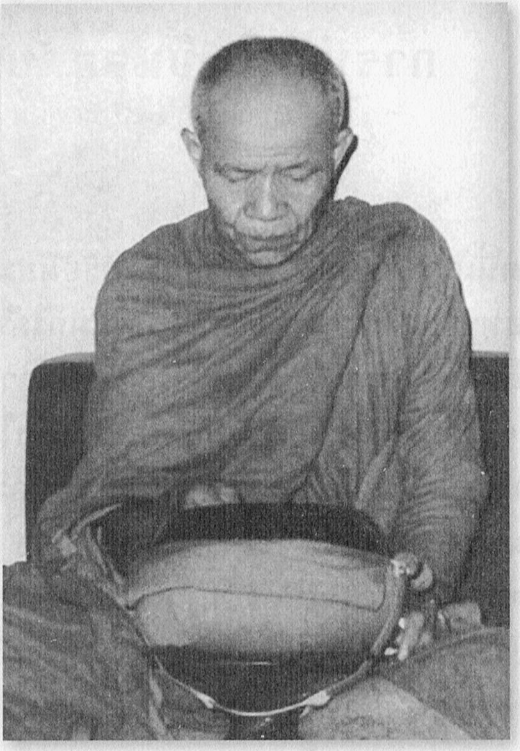
การบำเพ็ญขึ้นอยู่กับเหตุ

เทศน์เมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖

ผมพูดนี้เอาตัวผมยันเลยเชียว ปริยัติผมก็เรียนมาดังท่านทั้งหลายทราบแล้ว แล้วทางปฏิบัติผมก็ได้ปฏิบัติเต็มสัดเต็มส่วน เต็มกำลังความสามารถ เพราะมีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าว่า จะรื้อถอนกิเลสออกจากใจโดยสิ้นเชิงในชาตินี้ การปฏิบัติตัวเองจึงผาดโผนโจนทะยานมากทีเดียว ความพากความเพียรเอาเต็มเม็ดเต็มหน่วย นี่ล่ะเหตุเป็นยังไง ผลก็ตามมาอย่างนั้น มีความขยันหมั่นเพียร เด็ดเดี่ยว หรือผาดโผนขนาดไหนในการบำเพ็ญเหตุ ผลก็ตามมา ๆ อย่างนั้น ผมจึงเชื่อเรื่องการบำเพ็ญขึ้นอยู่กับเหตุ ถ้าเหตุบำเพ็ญขนาดไหน ผลจะค่อยแสดงออกมา ๆ ตามนั้น

นี่เราบำเพ็ญ จึงว่ามันไม่ใช่คุย คือ เราเอาความจริงที่เราบำเพ็ญมาแล้ว มาพูดให้บรรดาลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลายฟัง พูดนี้ไม่อยากมีใครเชื่อนะ ถึงขนาดนั้น แต่เราก็ทำเองแล้ว ใครเชื่อไม่เชื่อก็เราทำเอง เราเชื่อเราเองพอ นั่น เราไม่ได้เอาใครมาเป็นสักขีพยานเพื่อจะตัดคะแนน หรือเพิ่มคะแนนให้เรา เราไม่มี เราจะตัดเราเองคะแนนเพิ่มคะแนนของเราเองให้ประจักษ์กับใจของเรา

เพราะฉะนั้นการบำเพ็ญเพียรเพื่อละกิเลส การศึกษาเล่าเรียนท่านเหมือนเรา เราเหมือนท่าน ไม่มีหนักมีเบาอะไร ธรรมดา ผมไม่ถือเป็นข้อสะดุดใจ แต่เวลาออกปฏิบัตินี่สำคัญมากนะ เพราะเรา

มีความมุ่งมั่นอยู่ตั้งแต่ต้นแล้ว แม้แต่เรียนหนังสืออยู่ผมก็ไม่เคยละการภาวนา แต่ไม่เคยพูดให้ใครฟัง อยู่ภายในจิตๆ ตลอดตั้งแต่เรียนหนังสือ พอจบจากการเรียนตามคำอธิษฐานแล้วก็ก้าวเดินทางด้านกรรมฐาน เข้าป่าเข้าเขา ได้หลวงปู่มั่นเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นหลักชัยให้แล้วก็ฟังอย่างถึงใจ

ออกปฏิบัติพรรษาแรก
จิตได้ความสงบ (พ.ศ. ๒๔๘๔)

เทศน์เมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

จิตธรรมดายังหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ ไม่ว่าจิตของใครทั้งนั้น พอมีสิ่งถูไถลากไปลากมาในทางที่ไม่ดี ก็กลิ้งไปตามอารมณ์นั้นไม่หยุดหย่อน จนหาหลักยึดพอจะประทังความสงบสุขไว้ไม่ได้ ตามหลักธรรมท่านว่า กิเลส เราจะเห็นได้จากเวลาเริ่มฝึกหัดอบรมเบื้องต้น จิตมันล้มลุกคลุกคลานไม่ยอมไปตามอรรถตามธรรมเลย เพราะกิเลสมันรุนแรง

ผมจำไม่ลืมเลย ตั้งแต่ออกปฏิบัติทีแรกจนกระทั่งปัจจุบัน เพราะมันเป็นเรื่องสัจธรรมฝังอยู่ในจิตจะลืมได้อย่างไร ตอนปฏิบัติทีแรกก็เอาจริงเอาจัง และนิสัยเรามันจริงด้วยไม่ใช่เล่น ๆ หยอก ๆ ถ้าปักลงตรงไหนแล้วต้องเป็นอย่างนั้น

ทีนี้พอออกปฏิบัติแล้ว มีหนังสือปาฏิโมกข์พกอยู่เล่มเดียวเท่านั้นติดย่ามไป คราวนี้จะเอาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มเหตุเต็มผล เอาเป็นเอาตายเข้าว่าเลย อย่างอื่นไม่หวังทั้งหมด หวังความพ้นทุกข์อย่างเดียวเท่านั้น จะให้พ้นทุกข์ในชาตินี้แน่นอน ขอแต่ท่านผู้หนึ่งผู้ใดได้ชี้แจงให้เราทราบเรื่องมรรคผลนิพพานว่ามีอยู่จริงเท่านั้น เราจะมอบกายถวายชีวิตต่อผู้นั้น และมอบกายถวายชีวิตต่ออรรถต่อธรรม ด้วยข้อปฏิบัติอย่างไม่ให้มีอะไรเหลือหลอเลย ตายก็ตายไปกับข้อปฏิบัติ

ไม่ได้ตายด้วยความถอยหลัง นั่น จิตมันปักลงเหมือนหินหัก

ออกมาทีแรกก็มาจำพรรษาโคราช อำเภอจักราช เพราะตามท่านอาจารย์มั่นไม่ทัน ก็เร่งความเพียรตั้งแต่มาถึงทีแรก ไม่นานจิตก็ได้ความสงบ เพราะทำทั้งวันทั้งคืนไม่ยอมทำงานอะไรทั้งนั้น นอกจากงานสมาธิภาวนาเดินจงกรมอย่างเดียว ตามประสาของคนล้มลุกคลุกคลานนั่นแหละ จิตมันก็สงบได้ ก็เร่งใหญ่เลย แต่ก็ดังที่เคยเล่าให้ฟังแล้ว มันก็มาเสื่อมตอนทำกลด ตอนนั้นสมาธิไม่ใช่เล่นเหมือนกันนะ แน่นปึ๋งเลยเทียว แน่ใจว่ามรรคผลนิพพานมีแล้ว เพราะจิตมันแน่นปึ๋ง ไม่สะทกสะท้านกับอะไร แม้ขนาดนั้นก็ยังเสื่อมได้ แค่ทำกลดหลังเดียวเท่านั้น

จิตเสื่อม ๑ ปีกับ ๕ เดือน เพราะทำกลด

เทศน์เมื่อ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ใจที่มีความเจริญในทางด้านสมาธิ ก็ปรากฏว่าเสื่อมลงที่บ้านตาดซึ่งเป็นบ้านเกิดของตน การเสื่อมทั้งนี้เนื่องจากการทำกลดคันหนึ่งเท่านั้น และการมาอยู่บ้านตาดก็ยังไม่ถึงเดือนเต็ม จิตรู้สึกเข้าสมาธิไม่ค่อยสนิทดีเหมือนที่เคยเป็นมา บางครั้งเข้าสงบได้ แต่บางครั้งเข้าไม่ได้ พอเห็นท่าไม่ดี จะฝืนอยู่ไปก็ต้องขาดทุน จึงรีบออกจากที่นั้นทันทีไม่ยอมอยู่

ที่จิตเจริญแล้วเสื่อม ๆ จิตเราเจริญก็เคยเล่าให้ฟังแล้ว เราไม่รู้จักรักษา เพราะไม่เคยรู้ ไม่เคยเป็น นึกว่ามันจะไม่เสื่อมอย่างนั้น เราก็เลยรามือบ้างมาทำกลดหลังหนึ่ง นั่นแหละตัวเหตุ จิตมันก็ไปจ่ออยู่ที่กลด ไม่ได้มาจ่ออยู่ที่นี่ ทีนี้จิตขาดการอารักขา มันก็เสื่อม

พอเข้าสมาธิได้บ้างไม่ได้บ้างเท่านั้น ไม่ได้มากอะไรนะ พอเข้าได้บ้างไม่ได้บ้างเท่านั้นก็รีบร้อยกลดทันที ๆ โอ๋ย ! ไม่ได้จิตเราเสื่อมแล้ว โดดผึงออกเลยซัดกันใหญ่ สู้มันไม่ได้ นี่ล่ะเรื่องจิตเสื่อม มันก็เสื่อมเลยที่นี่ โถ ! เสียใจเสียจน... อะไร ๆ ไม่มีความหมายในโลกนี้ เสียดายจิตอันนั้นที่ปรากฏว่ามันเลิศเลอ ที่เสื่อมไปนั้นนะ ก็สมาธิเรานั้นแหละ แต่สมาธิขั้นนี้มันแน่นปึ๋ง เราจึงตายใจนึกว่าจะไม่เสื่อม

เวลามันเสื่อมเพียงยิบแย็บ ๆ เท่านั้น เราก็รีบออกเลย มันลงหมดเลยไม่มีเหลือ

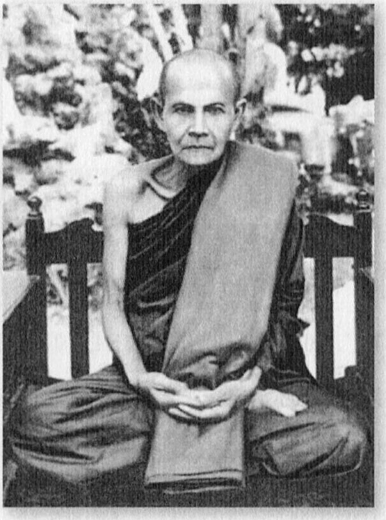
นี่ล่ะที่ว่าเรามีเงินเป็นล้าน ๆ ไปถูกล่มจมลงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง แม้จะมีเงินอยู่ในบ้านในเรือนเป็นแสน ๆ ก็ไม่มีความหมาย ความทุกข์ไปรวมอยู่กับจำนวนเงินเป็นล้าน ๆ นั้นที่สูญหายไปนั้นหมดเลย นี่ล่ะกองทุกข์เกิดขึ้นมา สู้เขามีเงินสิบบาทยี่สิบบาทไม่ได้ เขาไม่ได้ทุกข์เหมือนเรา เราทุกข์มากที่สุด

แต่ความเพียรมันไม่ถอยเท่านั้นแหละ ถ้าความเพียรถอยตายเลยนะ ความเพียรไม่ถอย เสื่อมลงไป เอ้า ! เอาอีกซัดอีก ได้ ๑๔-๑๕ วันหมุนกันเต็มเหนี่ยว ๆ ไปถึงขั้นนั้นแล้ว ทีนี้มันไม่เหมือนเก่าซี พอเข้าเฉียด ๆ ชานเมืองไม่ใช่ตัวเมือง คือ สมาธิ สมาธิ คือ ตัวเมือง เข้าไปชานเมือง อยู่ได้สองคืนเท่านั้นเสื่อม เสื่อมลงแบบกลิ้งครกลงจากภูเขาล่ะ ผึงเลยเทียวไม่ฟังเสียงใครทั้งนั้น ผึงลงเลย

แหม ! แบกความเสียอกเสียใจ ความทุกข์ ความทรมานใจ นี่ก็พยายามไสเข้าอีกอย่างนั้นมา เจริญแล้วเสื่อมเราอย่าว่าเลยห้าหนหกหน มันปีหนึ่งกับห้าเดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกาฯ จนกระทั่งเดือนเมษาฯ ปีต่อไป ปีหนึ่งกับห้าเดือนที่ไสครกขึ้นภูเขาแล้วมาทับหัวเจ้าของลงไป ไสครกขึ้นภูเขาเวลาลงมาทับหัวเราลงไป นี่เป็นทุกข์แสนสาหัส เราไม่ลืม สด ๆ ร้อน ๆ จนกระทั่งทุกวันนี้

พบองค์หลวงปู่มั่น (พ.ศ. ๒๔๘๕)

เทศน์เมื่อ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๙

อย่างเราไปทีแรกไปบ้านโคกนามน ไปครั้งแรกล่ะ ไปหาพ่อแม่ครูจารย์มั่นเป็นครั้งแรก เวลาไปมันกลางคืนด้วย คนเราเก่งทางไหนก็เจอทางนั้น เราเก่งหาเหตุหาผล พระสีนวลมาพักวัดทุ่งสว่าง หนองคาย เราตามหลวงปู่มั่นไม่ทัน...

พอออกจากโคราชนี้แล้วไปไม่ทันท่าน แต่ก็หวุดหวิดจริง ๆ ถ้าไม่รับกฐิน ทัน เพราะเรามุ่งจะไปหาท่านที่วัดโนนนิเวศน์ อุดรฯ ท่านไปได้สองวัน เราจึงมาถึง เราก็เลยไปหนองคายก่อน จึงได้พบพระสีนวล ออกจากบ้านนามน สำนักของหลวงปู่มั่นเรา เดือนเมษาฯ มาพักด้วยกัน ท่านบอกว่า ท่านมาจากบ้านนามน สำนักท่านอาจารย์มั่น คึกคักขึ้นเลยทางนี้ ไหน ๆ ว่าอีกน่ะ ท่านมาจากไหนแน่ มาจาก

นามน สำนักท่านอาจารย์มั่น

"ท่านออกจากสำนักท่านอาจารย์มั่นมาหรือ" ถาม ท่านก็ชี้แจงให้ฟังอย่างชัดเจน ทีนี้มันคึกคักขึ้นเลยนะจิต ก็เลยไล่เบี้ยกัน "ไหนทราบว่าท่านอาจารย์มั่นท่านดุเก่งใช่ไหม" "โอ๋ย ! อย่าว่าแต่ดุ ถ้าผิดพลาดควรไล่ ท่านขับเลย อย่าว่าแต่ดุเฉย ๆ ถ้าควรขับไล่ท่านขับเลย ท่านไม่เอาอะไรเป็นใหญ่ยิ่งกว่าธรรมวินัย" ถึงใจเราตรงนี้นะ ท่านไม่เอาอะไรใหญ่ยิ่งกว่าธรรมวินัย ควรดุ ดุ ควรไล่ ไล่ทันที

ทางนี้มันขึ้นปึ๋งเลยในใจ **นี่ล่ะอาจารย์ของเรา คือ อาจารย์องค์นี้เองจะเป็นอาจารย์ของเรา** แทนที่จะเป็นผลลบกลับเป็นผลบวกนะ มีกำลังใจปึ๋ง นี่ล่ะเราจะได้เจออาจารย์ที่จุใจ พูดง่าย ๆ ว่างั้นเราก็มุ่งท่านอยู่แล้ว ยิ่งได้ยินชื่อเสียงอย่างนี้ด้วยแล้ว ยิ่งประทับน้ำหนักเข้าไปอีก เตรียมของ ๓ วันไปเลยนะ พอทราบเท่านั้นอยู่ได้ ๓ วันไปเลย ไปก็อย่างว่า หาอะไรก็เจออันนั้น ไปก็ไปกลางคืน

พอดีท่านออกจากบ้านนามน มาสร้างวัดใหม่อยู่ที่บ้านโคก ตอนเราจะไป เราทราบว่ากำลังสร้างวัดใหม่อยู่ที่บ้านโคก ท่านมาอยู่ที่นี่ เราก็ไป ไปกลางคืนซิ แต่ก่อนไม่มีรถมีรา จากวัดสุทธาวาสเดินทางไปถึงบ้านโคกมืดพอดี โยมเขาก็ไปบอกทาง พอไปถึงบ้านโคก ถามว่าหลวงปู่มั่นท่านพักอยู่ที่บ้านโคก พักอยู่ที่ไหน เป็นความจริงไหม จริง ท่านกำลังสร้างวัดอยู่ทางตะวันตกบ้าน ไปกลางคืน เขาก็เลยนำเราไป บอกต้นทาง นี่ให้ไปนี่นะ เดินตามนี้ไป ทางแคบ ๆ ท่านก็พึ่งไปอยู่ใหม่ ท่านไม่ชอบหรูหราด้วย

ไปกลางคืนก็ไปเจอจริง ๆ ไปมืดแล้ว ไปก็ไปเห็นศาลาอย่างที่ว่า ไปวินิจฉัยศาลา วินิจฉัยกุฏิ ท่านเดินจงกรม ท่านมายืนอยู่นี้ กลางคืนเราไม่เห็น เราก็เซ่อ ๆ มองนั้นมองนี้ เดี๋ยวท่านก็โผล่เสียง

ของท่านออก "ใครมานี้" ท่านว่างั้นนะ อยู่ข้าง ๆ นี่ โอ๋ย ! เมตรกว่าเท่านั้นถึงเรา กลางคืนมันไม่เห็นกัน **"ใครมานี่"** ท่านว่างั้นทางนี้ก็บอกว่า **"กระผม"** ขึ้นเลยนะ **"อันผม ๆ นี้ตั้งแต่คนหัวล้านมันก็มี"** เสียงดังขึ้นเลยไม่ใช่ธรรมดา เงียบ ๆ พระเดินจงกรมอยู่ในป่าเหมือนไม่มีพระ จวนมืดกำลังพระท่านเดินจงกรม

"อันผม ๆ นี้ตั้งแต่คนหัวล้าน มันก็มีผมตรงที่มันไม่ล้าน" ค้านซิ นี้ก็เปลี่ยนคำใหม่ปุ๊บ **"กระผมชื่อพระมหาบัว"** **"เอ้อ ! ว่างั้นซิ นี่ผม ๆ แม้แต่เด็กเขาก็มีผม"** เอาอีกแหละ นั่นล่ะโดนเอาจนได้ ยิ่งชอบนะ ท่านว่านี้ยิ่งชอบ เอ๊ะ ! ทำไมท่านถึงพูดถูกต้องเอานักหนา "ผม ๆ ตั้งแต่คนหัวล้าน มันก็มีผมตรงที่มันไม่ล้าน" แน่ะ "ตรงที่มันไม่ล้านล่ะมีผม คนหัวล้านก็มีใช่ไหม" ค้านซิน่ะเราจับเอาหมด พอเราตอบว่า "กระผมชื่อพระมหาบัว" "เอ้อ ! อย่างนั้นซิ นี่ผม ๆ" ท่านแหย่เอานะ "ผม ๆ ตั้งแต่เด็กมันก็มีผม" เอาอีกแหละ ขบขัน เรื่องท่านเด็ดเดี่ยว เด็ดเดี่ยวมาก มันถึงใจ

เวลาไปอยู่สำนักท่าน ดูพระเณรองค์ใด ตอนนั้นดูมีพระอยู่กับท่าน ๘ องค์นะตอนเราไป มีอาจารย์เจี๊ยะนี่ล่ะองค์หนึ่งอยู่ที่นั่น ดูพระองค์ไหนนี่เหมือนผ้าพับไว้ ๆ จนไปยกพระทั้งหลายนี้ แล้วก็มาเหยียบตัวเอง โธ้ ! พระทั้งหลายเหล่านี้ท่านคงจะเป็นพระอรหันต์ด้วยกันหมดแล้วมัง จะเป็นลิงตัวเดียวแต่เราที่มาอยู่นี่เท่านี้ล่ะมัง พออยู่ไป ๆ นี่คือความเรียบร้อยเข้าใจไหม ทุกสิ่งทุกอย่างมีสติสตังระมัดระวังตลอดเวลา ไปด้วยความปลื้มปีตินั่นล่ะ ดูพระเณรทั้งหลายเหมือนผ้าพับไว้ แล้วทำให้คิดไปอีกว่า เอ๊ ! พระที่ท่านมาเหล่านี้ไม่ใช่ท่านเป็นพระอรหันต์หมดทุกองค์แล้วเหรอ จะเป็นพระเซ่อ ๆ ซ่า ๆ มีแต่เราคนเดียวเท่านี้เหรอ ครั้นอยู่ต่อไปสนทนาธรรมะก็ค่อยรู้เรื่อง ๆ ของกันและกันไป

นี่พูดถึงเรื่องความเด็ดเดี่ยวเฉียบขาด ตามหลักธรรมวินัยนี้สวยงามมาก เด็ดเดี่ยวเฉียบขาดแบบโจร แบบมาร แบบผู้ร้าย ดูไม่ได้นะ เด็ดเดี่ยวเฉียบขาดทางด้านอรรถด้านธรรม ยิ่งน่าเคารพเลื่อมใส เราได้ไปเห็นสำนักพ่อแม่ครูจารย์มั่น มองดูองค์ไหนเหมือนสติรอบตัวตลอดเวลา ท่านเป็นอย่างนั้น ผิดกันมากกับผู้ที่ไม่มีสติสตัง ความมุ่งมั่นต่อมรรคผลนิพพานมีน้อย กับผู้ที่มีความมุ่งมั่นต่อมรรคผลนิพพานมีมาก ผู้นั้นล่ะความสำรวมระวัง ความตั้งอกตั้งใจ ทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นไปด้วยความจงใจหมดเลย ทีนี้ก็น่าดู ไอ้แบบโกโรโกโสอยู่ได้อยู่ไปไปได้ก็ไปนี้ไม่ได้หน้าได้หลังอะไรนะ อย่างพระที่ไปอยู่กับหลวงปู่มั่น ดูองค์ไหนน่าเคารพเลื่อมใสทุกองค์ ๆ

นี่ล่ะเป็นปฐมฤกษ์ที่เราไปหาท่านทีแรก ยิ้มแย้มแจ่มใสพอออกพอใจ นี่ล่ะเป็นปฐมฤกษ์ ไปถูกท่านขนาบเอาเสีย ใครมานี่ กระผมอันผม ๆ นี้ ขึ้นเลยทันที ตั้งแต่คนหัวล้านมันก็มีผม โธ่! เอาใหญ่เลยนะ เงียบ ๆ นะพระเดินจงกรม เหมือนวัดร้าง เสียงท่านลั่นขึ้นพระทั้งหลายก็มาแล้ว นี่ล่ะเป็นปฐมฤกษ์ล่ะตั้งแต่เริ่มแรก

องค์หลวงปู่มั่นแก้ความสงสัย เรื่องมรรคผลนิพพาน

เทศน์เมื่อ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๙

พอขึ้นศาลาแล้วเอาล่ะ ที่นี่เรียกว่าครั้งที่สองล่ะต่อไป **"ท่านมาหาอะไร" ขึ้นเลย "มาหามรรคผลนิพพานเหรอ ชี้ไปเลยทางไหน ๆ ต้นไม้ ภูเขา ดิน ฟ้า อากาศ ไม่ใช่กิเลส ไม่ใช่มรรคผลนิพพาน ไล่ไปหมดทั่วแดนโลกธาตุ ไม่ใช่กิเลส ไม่ใช่มรรคผลนิพพาน กิเลสแท้ มรรคผลนิพพานแท้ อยู่ที่ใจ" นั่นท่านชี้ลงนี้ "อยู่ที่ใจไม่อยู่ที่อื่น ความสุข ความทุกข์ทั้งหลายอยู่ที่ใจ ไล่เข้าไปนี้เลย มหาเหตุ คือ กิเลสอยู่ที่นั่น ไฟก็อยู่ที่นั่น ธรรมอยู่ที่นั่น เมื่อชำระได้แล้ว ธรรมก็แสดงความอัศจรรย์ขึ้นมา อยู่ด้วยกัน อยู่ที่ใจ ๆ นั่นล่ะ"**

แล้วพอใจเอามากจริง ๆ นะ เหมือนว่าตัวพองเลย เพราะไปด้วยความตั้งใจจริง ๆ เรื่องมุ่งต่อมรรคผลนิพพานมุ่งอย่างเต็มหัวใจ จึงต้องเสาะแสวงหาครูอาจารย์ที่เป็นที่แน่ใจ ว่าท่านแสดงออกมาเป็นที่แน่ใจแล้วว่า มรรคผลนิพพานมีอยู่ เราจะกราบท่านถวายตัวเป็นลูกศิษย์ลูกหาตลอดชีวิตทุกอย่างเลย จากนั้นเราก็จะเอาตายเข้าว่าเลย บำเพ็ญเพียรเพื่อมรรคผลนิพพาน จะไม่มีคำว่าถอย

นี่ล่ะท่านจะคงจะกางเรดาร์เอาไว้ดูความมุ่งมั่นของเรา พอไปท่านก็ไล่เบี้ยเลย ท่านมาหามรรคผลนิพพานเหรอ ไล่อย่างเข้มข้น

นะ เหมือนว่ากางเรดาร์นั่นแหละ แล้วท่านก็ไล่เบี้ยขึ้นมา ๆ ลงมาหาจิตตภาวนา **"จิตตภาวนาเป็นที่จะบุกเบิกเพิกถอนสิ่งเลวร้ายทั้งหลายภายในจิตใจนี้ออกได้โดยสิ้นเชิง อย่างอื่นถอนไม่ได้ อย่างอื่นดับไม่ได้"** ขึ้นเลย **"มีธรรมเท่านั้นถอนได้ดับได้ เอ้า! ท่านเอาให้หนักทางจิตตภาวนานะ"** เราไม่ลืม **"เอาทางจิตตภาวนาอย่าถอย"**

จากนั้นท่านก็ขยายออกไปว่า **"นี่ก็อย่าว่าผมประมาทปริยัตินะ"** ท่านให้แง่ไว้ทั้งสองแง่ ก็เป็นความถูกต้องทั้งสองแง่เลย **"นี่ท่านก็นับว่าเรียนมามากพอประมาณจนถึงเป็นมหา แต่อย่าว่าผมประมาทธรรมะพระพุทธเจ้านะ เวลานี้การศึกษาเล่าเรียนมามากน้อยยังไม่เป็นประโยชน์ ให้ท่านพักบูชาไว้ก่อน ให้ท่านเน้นหนักทางด้านจิตตภาวนา อย่างไรจิตจะสงบร่มเย็นลงไปด้วยจิตตภาวนาให้เร่งนี้ให้มาก ท่านอย่าไปสนใจกับทางปริยัติที่ท่านเรียนมามากน้อย เวลานี้ยังไม่เกิดประโยชน์ ถ้าไปสนใจนำปริยัติเข้ามาเกี่ยวข้องกันแล้ว มันจะมาคละเคล้ากัน แล้วเป็นข้าศึกต่อการก้าวเดิน การบำเพ็ญธรรมไม่สะดวก เวลานี้ให้ท่านพักไว้หมดปริยัติที่ท่านเรียนมามากน้อย ให้ท่านเน้นหนักทางด้านจิตตภาวนา"** บอกชัด ๆ อย่างนี้เลย **"ท่านอย่าไปเป็นอารมณ์กับการศึกษาเล่าเรียนมามากมาน้อยนะ"**

ไอ้เราก็เป็นคนตับเดียว พอว่าอย่างนั้น ก็ลงจุดนั้นเลย ไม่ได้สนใจกับอะไร เอาตั้งแต่ภาคปฏิบัติขึ้นทางด้านจิตใจ ทีนี้ท่านบอกตอนท้ายอีกนะ "เวลานี้ปริยัติ กับ ปฏิบัติ ปริยัติยังไม่เกิดประโยชน์ ถ้านำเข้ามาพิจารณาคละเคล้ากันกับภาคปฏิบัติ แล้วจะเกิดความสับสนปนเป การก้าวเดินไม่สะดวก จึงต้องพักปริยัติไว้เสียก่อน เมื่อถึงกาล

เวลา ภาคปฏิบัติ กับ ภาคปริยัติ จะวิ่งถึงกันแล้วเอาไว้ไม่อยู่ นี่สำคัญตรงนี้นะ เอาไว้ไม่อยู่” ท่านว่า “จะวิ่งถึงกันเลย”

นี้มันก็เป็นในเราเอง พอถึงภาควิปัสสนา ภาคปัญญา ภาคสมาธิมีกำลังแล้ว ออกทางภาคปัญญามุ่งฆ่ากิเลสที่นี่ แดนโลกธาตุนี้มันแคบไปนี่นะ เรื่องของปัญญาฆ่ากิเลสมันพุ่ง ๆ วิ่งใส่ปริยัติ ปริยัติกับปฏิบัติวิ่งประสานกันเอาไว้ไม่อยู่ไม่ผิดเลย มันวิ่งหาหลักหาเกณฑ์หาพยาน ท่านบอกเอาไว้ไม่อยู่ ตรงแน่วเลย เราไม่ลืมนะ นี่ล่ะพอเป็นผู้เป็นคนขึ้นมาบ้าง ก็เพราะได้ยินได้ฟังจากท่าน จากนั้นก็เอาใหญ่เลย ดังที่เคยเล่าให้ฟัง พอใจเราได้อยู่กับท่าน พอใจตั้งแต่ต้นเลย อยู่กับพ่อแม่ครูจารย์มั่นตั้งแต่ต้นจนวาระสุดท้าย ท่านหลุดมือไป ท่านนิพพานไปก่อนเอาไว้ไม่อยู่ ท่านล่วงไปก่อน เอาจนสุดท้ายการปฏิบัติท่าน

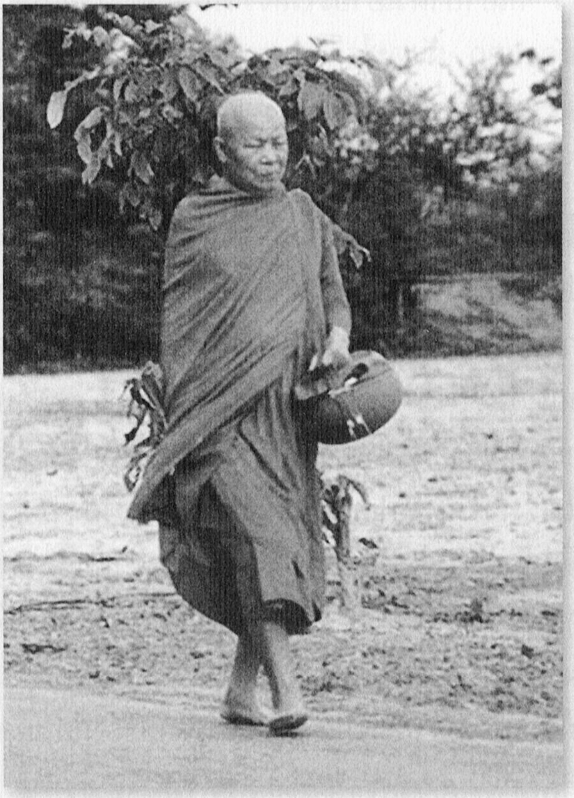
เรื่องธรรม เรื่องมรรคผลนิพพาน อยู่กับศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งหมด อย่าพากันไปสงสัยที่ไหนเลย ดังที่พ่อแม่ครูจารย์มั่นท่านว่า ต้นไม้ ภูเขา ดิน ฟ้า อากาศ ไม่ใช่กิเลส ไม่ใช่ธรรม แล้วว่าไปหมดทั่วแดนโลกธาตุไม่ใช่กิเลส ไม่ใช่ธรรม ธรรมแท้กิเลสแท้อยู่ที่จิต เอ้า ! พิจารณาชำระกันนี้ ท่านจะเจอทั้งกิเลส ทั้งธรรมที่นั่น รื้อถอนกันได้ที่นี่ด้วยอำนาจแห่งธรรมจิตตภาวนา แน่ะท่านชี้ลงไปจิตตภาวนา แล้วก็เป็นอย่างนั้นจริง ๆ มันก็ถึงใจ ๆ เรานี่ล่ะมรรคผลนิพพานอย่าไปหาดูต้นไม้ ภูเขาที่เป็นสภาพนั้น ๆ ของเขาเอง ให้ดูตัววุ่นวาย คือ กิเลสมันปิดบังหุ้มห่อจิตใจเอาไว้ ถ้าจะไปทางที่สะดวกเพื่อเป็นอรรถเป็นธรรม มันกีดมันขวางไม่ให้ไป

ความฝันปฏิปทาการดำเนิน

เทศน์เมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

ไปอยู่กับท่านได้ประมาณสัก ๔-๕ คืนเท่านั้นกระมัง ความฝันนี้ก็เป็นความฝันเรื่องอัศจรรย์เหมือนกัน ฝันว่าได้สะพายบาตรแบกกลด ครองผ้าด้วยดีไปตามทางอันรกชัฏ สองฟากทางแยกไปไหนไม่ได้ มีแต่ขวากแต่หนามเต็มไปหมด นอกจากจะพยายามไปตามทางที่เป็นเพียงด่าน ๆ ไปอย่างนั้นแหละ รกรุงรัง หากพอรู้เงื่อน พอเป็นแถวทางไป พอไปถึงที่แห่งหนึ่งก็มีกอไผ่หนา ๆ ล้มทับขวางทางไว้ หาทางไปไม่ได้ จะไปทางไหนก็ไปไม่ได้ มองดูสองฟากทางก็ไม่มีทางไป เอ ! นี่เราจะไปยังไงนา เสาะที่นั่น เสาะที่นี่ไป ก็เลยเห็นช่อง ช่องที่ทางเดินไปตรงนั้นแหละ เป็นช่องนิดหน่อยพอที่จะบึกบึนไปให้หลวมตัวกับบาตรลูกหนึ่งพอไปได้

เมื่อไม่มีทางไปจริง ๆ ก็เปลื้องจีวรออก มันชัดขนาดนั้นนะความฝัน เหมือนเราไม่ได้ฝัน เปลื้องจีวรออกพับเก็บ อย่างที่เราพับเก็บเอามาวางนี้แล เอาบาตรออกจากบ่า เจ้าของก็คืบคลานไป แล้วก็ดึงสายบาตรไปด้วย กลดก็ดึงไปไว้ที่พอเอื้อมถึง พอบึนไปได้ก็ลากบาตรไปด้วย ลากกลดไปด้วย แล้วก็ดึงจีวรไปด้วย บึนไปอยู่อย่างนั้นแหละ ยากแสนยาก พยายามบึกบึนกันอยู่นั้นเป็นเวลานาน พอดีเจ้าของก็พ้นไปได้ เดี๋ยวก็ค่อยดึงบาตรไป บาตรก็พ้นไปได้ แล้วก็ดึงกลดไป กลดก็พ้นไปได้ พยายามดึงจีวรไป จีวรก็พ้นไปได้ พอพ้นไปได้หมดแล้วก็ครองผ้า มันชัดขนาดนั้นนะความฝัน ครองจีวรแล้วก็

สะพายบาตร นึกในใจว่าเราไปได้ล่ะที่นี่ ก็ไปตามด่านนั้นแหละ ทางรกมาก พอไปประมาณสัก ๑ เส้นเท่านั้น สะพายบาตร แบกกลดครองจีวรไป

ตามองไปข้างหน้าเป็นที่เวิ้งว้างหมด คือข้างหน้ามันเป็นมหาสมุทร มองไปฝั่งโน้นไม่มี เห็นแต่ฝั่งที่เจ้าของยืนอยู่เท่านั้น และมองเห็นเกาะหนึ่งอยู่โน้นไกลมาก มองสุดสายตา พอมองเห็นเป็นเกาะดำ ๆ นี่แหละ นี่เราจะไปเกาะนั้น พอเดินลงไปฝั่งนั้น เรือไม่ทราบมาจากไหน เราก็ไม่ได้กำหนดว่าเรือยนต์ เรือแจว เรือพายอะไร เรือมาเทียบฝั่ง เราก็ขึ้นนั่งเรือ คนขับเรือเขาก็ไม่ได้พูดอะไรกับเรา พอลง

ไปนั่งเรือแล้ว ก็เอาบาตรเอาอะไรลงวางบนเรือ เรือก็บึ่งพาไปโน้นเลยนะ โดยไม่ต้องบอก มันอะไรก็ไม่ทราบ บึ่ง ๆ ๆ ไปโน้นเลย ไม่รู้สึกว่ามีภัยมีอันตราย มีคลื่นอะไรทั้งนั้นแหละ ไปแบบเงียบ ๆ ครู่เดียวเท่านั้นก็ถึง เพราะเป็นความฝันนี่

พอไปถึงเกาะนั้นแล้ว เราก็ขนของออกจากเรือแล้วขึ้นบนฝั่ง เรือก็หายไปเลยไม่ได้พูดกันสักคำเดียวกับคนขับเรือ เราก็สะพายบาตรขึ้นไปบนเกาะนั้น พอปีนเขาขึ้นไป ๆ ก็ไปเห็นท่านอาจารย์มั่นกำลังนั่งอยู่บนเขาบนเตียงเล็ก ๆ กำลังนั่งตำหมากจ๊อก ๆ อยู่ พร้อมกับมองมาดูเราที่กำลังปีนเขาขึ้นไปหาท่าน **“อ้าว ! ท่านมหามาได้ยังไงนี่ทางสายนี้ใครมาได้เมื่อไหร่ ท่านมหามาได้ยังไงกัน”** “กระผมนั่งเรือมา ขึ้นเรือมา” “โอ้โฮ ! ทางนี้มันมายากนา ใคร ๆ ไม่กล้าเสี่ยงตายมากันหรอก เอ้า ! ถ้าอย่างนั้นตำหมากให้หน่อย” ท่านก็ยื่นตะบันหมากให้ เราก็ตำจ๊อก ๆ ๆ ได้ ๒-๓ จ๊อก เลยรู้สึกตัวตื่นแหม ! เสียใจมาก อยากจะฝันต่อไปอีกให้จบเรื่องก่อนค่อยตื่นก็ยังดี

พอตื่นเช้ามาก็เลยไปเล่าความฝันให้ท่านฟัง ท่านพูดทำนายได้ดีมาก **“เอ้อ ! ที่ฝันนี้เป็นมงคลอย่างยิ่งแล้วนะ นี่เป็นแบบเป็นฉบับในปฏิปทาของท่านไม่เคลื่อนคลาดนะ ให้ท่านดำเนินตามปฏิปทาที่ท่านฝันนี้ เบื้องต้นจะยากลำบากที่สุดนะ”** ท่านว่าอย่างนั้น **“ท่านต้องเอาให้ดี ท่านอย่าท้อถอย เบื้องต้นนี้ลำบากดูท่านลอดกอไผ่มาทั้งกอ นั่นแหละลำบากมากตรงนั้น เอาให้ดีอย่าถอยหลังเป็นอันขาด พอพ้นจากนั้นไปแล้วก็เวิ้งว้าง ไปได้สบายจนถึงเกาะ”** ท่านว่าอย่างนั้น **“อันนั้นไม่ยาก ตรงนี่ตรงยากนา”**

ครูบาอาจารย์สำคัญมาก

เทศน์เมื่อ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒

เรื่องกรรมฐานนี่สำคัญอยู่ที่ครูอาจารย์เป็นผู้นำ นี่สำคัญมาก นำผิด ๆ ถูก ๆ ไปมากต่อมากนะ ไม่ค่อยจะนำไปตามแถวทางที่พระพุทธเจ้าสอน นำเคลือบ ๆ แฝง ๆ ออกไปนอกลู่นอกทาง สุดท้ายก็กิเลสลากไป เลยกลายเป็นกิเลสนำไปเสียไม่รู้

ครูอาจารย์สำคัญมาก ที่คอยให้คำแนะนำตักเตือนสั่งสอนทางด้านจิตตภาวนา ส่วนคัมภีร์วินัยเราก็เห็นทุกคน ปฏิบัติตามนั้นแล้วก็ไม่มีข้อสงสัย แต่เรื่องของใจนี้ละเอียดลออมาก จึงต้องอาศัยครูอาจารย์แนะ ครูอาจารย์ถ้าไม่ชำนิชำนาญ ไม่เชี่ยวชาญทางด้านจิตใจมาแล้ว ก็สอนผิด ๆ พลาด ๆ ไปอีก จึงว่าสำคัญสำหรับครูอาจารย์ที่จะแนะจะบอก

เพราะจิตนี่พิสดารมากนะ เวลาเราภาวนาเข้าไป แต่ไม่พิสดารกว้างขวางไปเสียทุกองค์นะ หากกว้างขวาง ถ้าพูดถึงเรื่องกว้างขวางแต่องค์ที่เลิศเลอเข้าไปอีกยังมี ผู้เด่นกว่ากันยังมี จึงบอกว่ามันเป็นไปตามราย ๆ ผู้กว้างขวางลึกซึ้งมากก็มี ผู้หย่อนลงมากว่านั้นก็มี แต่ยังไงก็ต้องแสดงความกว้างขวางของตนจนได้แหละ อำนาจของจิต เวลาภาวนาเข้าไป สิ่งไม่รู้ มันรู้มันเห็นนี่ แล้วเห็นสิ่งนี้จะปฏิบัติยังไง ถ้ามีครูมีอาจารย์ท่านแนะ เป็นอย่างนั้น แนะให้ปฏิบัติอย่างนั้น นั่นผ่านไปได้ ๆ

ทีนี้ครูอาจารย์ไม่เห็นไม่รู้ เวลาไปถามท่าน ท่านก็ไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไร เลยยกยาทั้งหีบทุ่มให้คนไข้ สุดท้ายคนไข้ก็เลยตาย ไม่หายนี่หมอเถื่อน ถ้าหมอปริญญาแล้วก็ถามดูตรวจดูโรคภัยไข้เจ็บ เสร็จแล้วไม่ต้องไปยกทั้งตู้แหละ หยิบเอาหลอดใดขวดใดขวดหนึ่งมา เม็ดใดเม็ดหนึ่งมาใส่ปั๊บหายเลย นั่นล่ะหมอเถื่อนกับหมอจริงมันต่างกัน

ครูบาอาจารย์ผู้เสกสรรปั้นยอตัวเองว่าเป็นครูเป็นอาจารย์เฉย ๆ ทั้ง ๆ ที่คุณธรรมภายในจิตใจไม่มี ใช้ไม่ได้ เป็นหมอเถื่อน อาจารย์เถื่อน อาจารย์เถื่อนมันมักจะเยอะนะเวลานี้ อาจารย์เถื่อนเยอะนะทุกวันนี้ ระวังนะพวกเรา จะไปเจออาจารย์ยกยาทั้งหีบทุ่มเอาหลงทิศไปนะ จะว่าไม่บอก มีเยอะนะ อาจารย์ที่รู้ตามช่องตามทางของด้านจิตใจจริง ๆ นี้มีน้อยมากทีเดียว

นี่เมื่อได้รับการอบรมจากครูบาอาจารย์ พร้อมกับความเพียรของเราหนุนอยู่เรื่อย ๆ ก็ค่อยแก่กล้าขึ้นไป สอนเข้าไปเด็ดเข้าไป ผู้ที่ควรจะหลุดพ้นก็ใส่ตูมเลยให้ออกเลย อย่าอยู่ว่างั้นเลย มันหลายขั้นการสอน นี่เราก็ได้ปฏิบัติตัวของเรามาอย่างนั้น จึงยกหลวงปู่มั่นเป็นอาจารย์ชั้นเอกในสมัยปัจจุบันเท่าที่เราผ่านมาในครูบาอาจารย์ทั้งหลาย เรายังไม่เห็นองค์ไหนที่จะแซงหน้าหลวงปู่มั่นไปได้เลย ทางภาคปฏิบัติไม่ว่าวินัย ไม่ว่าธรรม ไม่ว่าข้อวัตรปฏิบัติ ไม่มีเคลื่อนคลาด เพราะเราเรียนแล้วถึงไปนี่ ท่านปฏิบัติออกในแง่ใดมุมใดนี้ เข้ากันได้กับหลักธรรมหลักวินัยข้อใด ๆ ก็เราเรียนมาหมดแล้ว มันวิ่งถึงกัน ๆ หาที่ค้านท่านไม่ได้เลย

ปฏิปทาพ่อแม่ครูจารย์มั่น พาดำเนินมา

เทศน์เมื่อ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๙

หลักปฏิปทาที่พ่อแม่ครูบาอาจารย์มั่นพาดำเนินมา ซึ่งได้สืบทอดมาถึงพวกเราเวลานี้ เป็นปฏิปทาที่ถูกต้องแม่นยำ ไม่มีเงื่อนจะให้สงสัยแม้แต่น้อย เพราะท่านดำเนินตามแบบฉบับของศาสดาที่มีไว้แล้วในตำราจริง ๆ ไม่ใช่แบบแอบ ๆ แฝง ๆ หรือแผลง ๆ ไป ดังที่เห็น ๆ กันทั่ว ๆ ไปนี้ มีลักษณะอยากเด่นอยากดัง ไม่เข้าร่องเข้ารอยอย่างนั้นไม่มี สำหรับของหลวงปู่มั่นเป็นปฏิปทาด้วยความเป็นธรรมล้วน ๆ จึงไม่มีแง่ใดที่น่าสงสัย

เท่าที่พาดำเนินมานี้ก็พอจะทราบเรื่องราวบ้าง เช่น ธุดงควัตร การฉันมื้อเดียวหนเดียว นี่ก็มีอยู่แล้วในธุดงค์ ๑๓ ข้อ การบิณฑบาตเป็นวัตร คือไม่ให้ขาดเมื่อยังฉันอยู่ อันนี้ก็มีในธุดงค์ ๑๓ นั่นแล้ว การฉันในบาตรก็มีในธุดงค์นั่นแล้ว นี่ที่ปฏิบัติกันอยู่นี้ก็เห็นได้อย่างชัดเจน ไม่มีลี้ลับอันใดเลย เพราะในตำรามีไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว ท่านดำเนินตามตำรานั้นจริง ๆ

ถือผ้าบังสุกุลก็ท่านเป็นองค์หนึ่ง ดูจะไม่มีในสมัยปัจจุบันนี้เกินหรือเหนือท่านไป ท่านถือมาตั้งแต่เริ่มบวชจนกระทั่งวาระสุดท้าย ก็ได้เห็นท่านใช้อังสะที่ท่านเจ้าคุณปราจีนมุนี จังหวัดปราจีนฯ นำมาถวายท่านเท่านั้น ด้วยความเมตตาสงสารท่านเจ้าคุณนั้นน่ะเท่าที่สังเกตดู เพราะก่อนที่ท่านจะถวายด้วยมือ ท่านได้กราบเรียนให้ทราบก่อนว่านี้เป็นผ้าป่าน ท่านว่างั้น ดูว่าท่านกรอเอง แล้วไปให้ช่างหูกเขาทอ

ให้ ว่าอย่างนั้น ท่านจึงได้เมตตาฉลองให้ทั้งสองผืน นอกนั้นดูไม่เห็นปรากฏว่าท่านใช้คหปติจีวรเลย นี่จะให้เด่นขนาดไหนในสมัยปัจจุบันนี้ ผู้ที่ทรงธุดงค์ข้อนี้ได้โดยสมบูรณ์ ตั้งแต่ต้นมาจนกระทั่งถึงวาระสุดท้าย จะหาอย่างท่านอาจารย์มั่นนี้ได้ที่ไหน นี่ก็เป็นธุดงค์ข้อหนึ่งที่เด็ดเดี่ยวมากสำหรับองค์ท่าน ที่เคยปฏิบัติมาโดยลำดับลำดาไม่ขาดวรรคขาดตอนเลย

พูดถึงด้านภาวนา นี่เราพูดเพียงแง่ธุดงค์เพียงเล็กน้อย เช่น การอยู่ในป่า อยู่ในป่าช้า เหล่านี้มีในธุดงค์หมดแล้วไม่เป็นข้อที่น่าสงสัย ในถ้ำ เงื้อมผา เหล่านี้มีในอนุศาสน์และในธุดงค์ ๑๓ อยู่แล้วนั่น เป็นธรรมที่ตายใจได้จริง ๆ ที่ท่านพาดำเนินมา เราทั้งหลายได้ยึดเป็นแนวทางสืบกันมาจนปัจจุบันนี้ เพราะท่านเป็นผู้พาดำเนิน

นี่พูดถึงเรื่องธุดงค์ ๑๓ เราพูดเพียงข้อใดข้อหนึ่ง ไม่พูดโดยตลอดทั่วถึงทุกข้อไป เช่น เนสัชชิ ก็สมาทานไม่นอนเป็นวัน ๆ หรือคืน ๆ ไป อย่างนี้ก็มีในธุดงค์ นอกจากนั้นวิธีดำเนินทางด้านจิตตภาวนา ท่านก็ไม่ได้พาบำเพ็ญหรือปฏิบัติให้นอกเหนือไปจากหลักธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนไว้แล้วนั่นเลย เช่น สอนพุทโธ หรือสอนอานาปานสติ หรืออาการ ๓๒ นับแต่กรรมฐาน ๕ ขึ้นไปจนกระทั่งถึงอาการ ๓๒ เหล่านี้มีในตำรับตำราโดยสมบูรณ์อยู่แล้ว ไม่เป็นข้อสงสัย ไม่เป็นที่ให้เกิดความระแวงอะไรทั้งสิ้น

ที่ท่านพาดำเนินมาไม่ได้มีบทแปลก ๆ ต่าง ๆ และเป็นสิ่งที่ผูกขาดบ้าง หรือเป็นอะไรขลัง ๆ บ้างอย่างนี้ไม่ปรากฏ ถ้าขลังก็ขลังด้วยความเป็นธรรมจริง ๆ คือเอาจริงเอาจังประหนึ่งว่าขลัง ไม่ใช่ขลังแบบโลก ๆ ขลังด้วยความเป็นธรรม ขลังด้วยความแน่ใจตัวเอง และทำความอบอุ่นแก่ตนเองด้วยความขลังนั้นจริง ๆ นี่คือปฏิปทาที่พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นพาดำเนินมา

ธุดงค์ ๑๓ หมายถึง องค์คุณเครื่องกำจัดกิเลส , ชื่อข้อปฏิบัติประเภทวัตร ที่ผู้สมัครใจจะพึงสมาทานประพฤติได้ เป็นอุบายขัดเกลากิเลส ส่งเสริมความมักน้อยสันโดษ เป็นต้น มี ๑๓ ข้อ คือ

หมวดที่ ๑ จีวรปฏิสังยุต – เกี่ยวกับจีวร มี

๑. ปังสุกูลิกังคะ ถือใช้แต่ผ้าบังสุกุล

๒. เตจีวริกังคะ ใช้ผ้าเพียง ๓ ผืน

หมวดที่ ๒ ปิณฑปาตปฏิสังยุต – เกี่ยวกับบิณฑบาต มี

๓. ปิณฑปาติกังคะ เที่ยวบิณฑบาตเป็นประจำ

๔. สปทานจาริกังคะ บิณฑบาตตามลำดับบ้าน

๕. เอกาสนิกังคะ ฉันมื้อเดียว

๖. ปัตตปิณฑิกังคะ ฉันเฉพาะในบาตร

๗. ขลุปัจฉาภัตติกังคะ ลงมือฉันแล้วไม่ยอมรับเพิ่ม

หมวดที่ ๓ เสนาสนปฏิสังยุต – เกี่ยวกับเสนาสนะ มี

๘. อารัญญิกังคะ ถืออยู่ป่า

๙. รุกขมูลิกังคะ อยู่โคนไม้

๑๐. อัพโภกาสิกังคะ อยู่กลางแจ้ง

๑๑. โสสานิกังคะ อยู่ป่าช้า

๑๒. ยถาสันถติกังคะ อยู่ในที่แล้วแต่เขาจัดให้

หมวดที่ ๔ วิริยปฏิสังยุต – เกี่ยวกับความเพียร มี

๑๓. เนสัชชิกังคะ ถือนั่งอย่างเดียวไม่นอน

องค์หลวงปู่มั่นถือหลักสัลเลขธรรม

เทศน์เมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๓๔

พูดถึงการปฏิบัติปฏิปทาการดำเนิน เท่าที่เราได้เที่ยวเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์มามากต่อมาก ที่มาถึงใจเสียทุกสิ่งทุกอย่าง ก็คือ พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นของเรา นี่เป็นเครื่องยืนยันได้เลยว่า ผู้ทรงมรรคทรงผลท่านดำเนินอย่างนั้น อย่างพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นของเรา ไม่ว่าการจะอยู่ ไปที่ไหน บำเพ็ญที่ใด มีแต่ที่สงบสงัด มีแต่ที่บำเพ็ญที่เหมาะสมกับการจะยังธรรมให้เกิดเพื่อมรรคเพื่อผลโดยถ่ายเดียว

เท่านั้น ไม่มีสิ่งใดมาเคลือบมาแฝงเลย ตั้งแต่สมัยท่านยังหนุ่มอยู่ก็เป็นเช่นนั้นเรื่อยมา จนกระทั่งเฒ่าแก่แล้วก็ไม่เคยลดละปฏิปทาที่ราบรื่นดีงามเรื่อยมา จนกระทั่งวาระสุดท้ายของท่าน

ท่านถือหลักสัลเลขธรรมเป็นเครื่องดำเนิน เป็นเครื่องสนทนาพูดจาปราศรัยกับพระกับเณรไปเสียทั้งนั้น คือ ไม่ห่างจากสัลเลขธรรม ๑๐ ประการนี้เลย เพราะฉะนั้น สัลเลขธรรม ๑๐ ประการนี้ จึงเป็นเครื่องดำเนินเพื่อมรรคเพื่อผลโดยตรง ไม่มีคำว่าอ้อมค้อม ดังพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นของเรา พูดขึ้นคำใดมีแต่เรื่องธรรม ๑๐ ประเภทนี้ทั้งนั้น คือ **สัลเลขธรรม** เครื่องขัดเกลา เครื่องซักฟอกกิเลส

สัลเลขธรรม คือ ธรรมอันเป็นเครื่องขัดเกลาชำระกิเลส เพื่อความหลุดพ้น มี ๑๐ ประการ ได้แก่ อัปปิจฉตา (ความมักน้อย) , สันตุฏฐี (สันโดษ) , วิเวกตา (ความสงัดวิเวกทางกายและทางใจ) , วิริยารัมภา (การประกอบความเพียร) , อสังสัคคณิกา (ความไม่คลุกคลีมั่วสุมกับใคร ๆ ทั้งนั้น) , ศีล , สมาธิ , ปัญญา , วิมุตติ (ความหลุดพ้น) , วิมุตติญาณทัสสนะ (ความรู้เห็นอันแจ้งชัดในความหลุดพ้น)

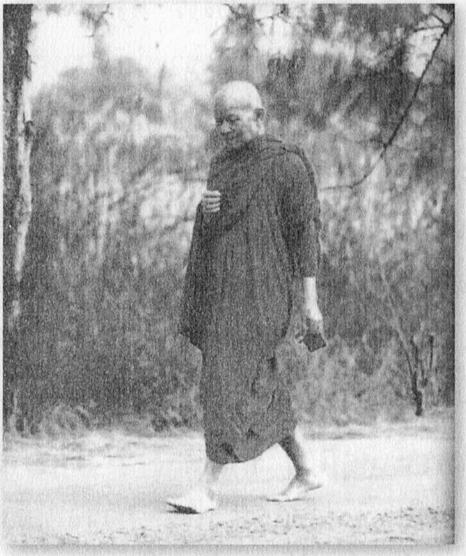
องค์หลวงปู่มั่นสอนอุบายวิธีภาวนา

เทศน์เมื่อ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

นี่ล่ะครูบาอาจารย์เฉลียวฉลาดอย่างนั้นนะ ไม่อย่างนั้นสอนลูกศิษย์ให้เป็นอรรถเป็นธรรมไม่ได้ เราก็ไม่ค่อยคิดเวลาฝึกหัดทีแรก ถ้าว่าฉันก็เต็มเหนี่ยว ถ้าว่านอนก็หมอนแตก เสื่อขาด แต่ว่าจะสู้กับกิเลส ก็ไม่ทราบเอาอะไรไปสู้ มันหากเป็นอยู่ในใจ จนท่านหาอุบายสอน "เออ ! ที่สติตั้งไม่อยู่นี้ มันมีสิ่งผลักดันอยู่ภายใน" นั่นท่านว่านะ "การอยู่กินหลับนอน" ท่านขึ้นต้นนี่ล่ะพ่อแม่ครูจารย์มั่นเรา "ถ้าอยู่แบบสบาย กิเลสเอาให้แหลกตลอด" ท่านว่าอย่างนั้น "อยู่กินสบาย นอนสบาย เรียกว่า ขึ้นเขียงให้กิเลสสับยำตลอดเวลา"

นี่ได้ฟังไหมอุบายครูบาอาจารย์สอนเรา ต้องมีฟัดมีเหวี่ยง การต่อสู้กัน นักมวยเขาต่อสู้กัน เขาต่างคนต่างฟัดต่างเหวี่ยงกันเต็มสติกำลังความสามารถของทั้งสองฝ่ายที่เขาต่อสู้กัน นั่นท่านว่า **"เราที่ต่อสู้กับกิเลสด้วยธรรม เราก็ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องหาอุบายวิธีการหลายอย่างมาใช้ เราจะมีแต่ความตั้งใจเฉย ๆ ล้มเหลว"** ท่านว่า นี่ล่ะครูบาอาจารย์สอนเรา เราจำได้ มันมีกำลังอะไรมากมายนัก มันถึงตั้งสติไม่อยู่ ทำให้ล้มเหลว ๆ นี่แสดงว่ากำลังวังชาทางด้านร่างกายมากเป็นเครื่องหนุนของกิเลสได้ดี

นั่นฟังซิน่ะ คือ กินมาก นอนมาก เป็นเครื่องส่งเสริมของกิเลส ทำให้ความเพียรของเราล้มเหลว ๆ เอา ให้ตัดทอนลง ฟังซิท่านพูด "กินมากให้กินแต่น้อย นอนมากให้นอนแต่น้อย ให้ดัดมัน

ลง แล้วความเพียร คือ สติให้ตั้งไม่ถอย” ท่านว่าอย่างนั้น “เอา ! สังเกตดู ให้ลดการกิน ลดการนอน” นี่ล่ะครูบาอาจารย์สอนลูกศิษย์ลูกหา “การกิน ถ้ากินมากมันเหมือนหมูขึ้นเขียง ไม่มีลวดลายอะไรเลย เอา ๆ กินน้อย นอนน้อย พักไม่กิน” นั่นท่านพูดเป็นหลายขั้นหลายตอน “กิเลสมันอาศัยอันนี้ล่ะเป็นเครื่องมือ เป็นกำลังของมันทำลายเรา ให้เราทำความเพียรไม่สะดวก ดีไม่ดีล้มเหลว”

จับอันนั้นปุ๊บ ๆ เพราะฟัง ฟังจริง ๆ ไม่ใช่ธรรมดา ฟังอย่างเอาจริงเอาจัง เราที่ไม่เข้าใจอุบายใด พอท่านว่าปั๊บ จับปุ๊บ ๆ ๆ นำมาปฏิบัติทันที ๆ มันก็เห็นผลอย่างท่านว่า เอา ! ลดอาหารลง มันเป็นอย่างไร ลดการนอนลง เอาทีนี้ความเพียร สติตั้งให้ดีจะเป็นผลประโยชน์อย่างไรบ้าง ดูกันตรงนี้ ซัดไปซัดมามันก็ได้เงื่อน อ๋อ ! การกินนี่ก็ตัดทอนความเพียร การกินมากตัดทอนความเพียร สติไม่ดี นอนมากสติไม่ดี เป็นเครื่องส่งเสริม ทีนี้ตัดลง อาหารกินแต่น้อยนอน นอนแต่น้อย ต่อจากนั้นตัดบ้างอาหารไม่กิน

เอา ! สังเกตดู สติเป็นอย่างไร ตั้งสติ สติค่อยดีขึ้น ๆ พอดีขึ้นจับได้ ดีเพราะเหตุไร เช่น ดีเพราะผ่อนอาหาร เอา ! ผ่อน ดีเพราะการอดนอน เอา ! อด ผ่อนนอนมากเข้า ๆ สุดท้ายการกินตัดบ้างไม่กินบ้างอะไรบ้าง สติค่อยดีขึ้น ๆ จับได้เอามาทบทวนกัน ความเพียรค่อยก้าวขึ้น ๆ พอจับเงื่อนได้แล้วทีนี้มันก็เอาล่ะ แต่นิสัยเรามันมักจะผาดโผนตลอดนะ แม้แต่ครูบาอาจารย์ท่านไสเราขึ้นนี้ ท่านยังต้องได้รั้งเราไว้ เพราะมันผาดโผนมากแต่ไหนแต่ไรมา ถ้าลงใจในจุดไหนแล้วขาดสะบั้นไปเลย นี่ก็ลงใจซัดกับกิเลส มันก็เอาอย่างเดียวกัน

สติตั้งได้เพราะเหตุนี้ ๆ ทีนี้ลดลง ๆ อาหารลดลง ไม่กิน ไม่กินเท่าไรภาวนายิ่งดี ๆ แล้วตัดอาหาร การฉันอาหารฉันเมื่อไรก็ได้มีกำลังวังชาเหมือนม้าแข่งหลังจากฉันเสร็จแล้ว เวลาเรามาจากภูเขาเดินไปถึงหมู่บ้านเขาไม่ถึง ไปหยุดแค่กลางทาง มันเดินไม่ไหว อ่อนปวกเปียกไม่มีกำลัง พอฉันเสร็จแล้วกลับมานี่เหมือนม้าแข่ง กำลังมันขึ้นรวดเร็วทางร่างกาย แต่กำลังทางด้านจิตใจขึ้นช้าขึ้นยาก จึงต้องได้ดัดเพื่อจิตใจให้มาก เช่น อดอาหาร

สุดท้ายก็อดอาหาร อดมากเข้า ๆ เห็นว่าภาวนาดีก็ซัดทางด้านอดอาหาร นี่มันผาดโผน สุดท้ายไม่ค่อยกินล่ะทีนี่ภาวนาไม่ดี อดอาหารไปเท่าไร จิตมันยิ่งดีด คือ ร่างกายของเรานี้อ่อนเปียก แต่จิตนี้เหมือนจะเหาะเหินเดินฟ้า สง่างามอยู่ภายใน ทีนี้มันก็เอาจิต เพราะเรามุ่งแต่จิต ร่างกายกินเมื่อไรก็ได้กำลังวังชายากอะไร ซัดกันเอาเสียจนท้องเสีย อย่างนั้นล่ะคือเรามันผาดโผน มันไม่ค่อยกิน กี่วัน ๆ จึงฉันหนหนึ่ง ๆ

ไปภาวนาไปองค์เดียว

เทศน์เมื่อ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๔๙

มันลงใจทุกอย่างนะ ถ้าได้ลงแล้ว ลงหมดเลย คอขาด ขาดไปเลย นิสัยไม่เหมือนใครเชียว เพราะฉะนั้นเวลาลาท่านไป "จะไปกี่องค์" "ว่าองค์เดียว" "เอ้อ ! ท่านมหาไปองค์เดียว" ขึ้นทันทีเลย "ใครอย่าไปยุ่งท่านนะ" มีเราเท่านั้นที่ท่านเสริมตลอดเลย ถ้าว่าไปองค์เดียวล่ะ ชี้นิ้วไปเลย **"ใครอย่าไปยุ่งท่านนะ ท่านมหาไปองค์เดียว"** ไปจริง ๆ เอาจริง ๆ ด้วยนะ กลับมาหาท่านนี้มีแต่หนังห่อกระดูกมาทุกครั้ง ท่านดูอยู่ตลอด ลงมาจากภูเขา บางทีท่านร้องโก้กก็ยังมี เรายังไม่ลืม

ตอนนั้นมันคงจะเป็นดีซ่านหรืออะไรอยู่บนภูเขา ลงมาจากถ้ำอะไรทางนากับแก้กับเก้อทางทิศใต้ของสกลนคร ลงมาจากภูเขาไปหนองผือ ตัวเหลืองเหมือนทาขมิ้นหมดเลย หนังห่อกระดูก พอไปกราบท่าน ท่านร้องโก้กเลย **"เฮ้ย ! ทำไมเป็นอย่างนี้ล่ะ"** ท่านว่างั้น คือ มันเหลืองหมดเหมือนทาขมิ้น เราก็มีแต่หนังห่อกระดูก มาหาท่านทีไร มีแต่หนังห่อกระดูก ท่านดูหมดแล้วนี่ว่าจริงจังขนาดไหน

พอท่านว่า "เฮ้ย ! ทำไมเป็นอย่างนี้ล่ะ" เราก็คอยนิ่งฟังท่านจะออกช่องไหน สักเดี๋ยวท่านกลัวเราจะอ่อนเปียก ท่านพลิกใหม่ตอบปั๊บมาทีหลัง **"มันต้องอย่างนี้ จึงเรียกว่า นักรบ"** นั่นท่านเสริมกำลังให้เลย เราก็ก้าวเดินตามเรื่องของเรา แสดงว่าการดำเนินมานี้ไม่ขัดข้อง ท่านให้ความสะดวกแล้ว มันก็ยิ่งพุ่งของมันใหญ่เลย

องค์หลวงปู่มั่นแก้จิตเสื่อม

จากประวัติท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ หน้า ๒๔๑

พระอาจารย์มั่นให้กำลังใจว่า "น่าเสียดาย มันเสื่อมไปที่ไหนกันนา เอาเถอะท่านอย่าเสียใจ จงพยายามทำความเพียรเข้ามาก ๆ เดี๋ยวมันจะกลับมาอีกแน่ ๆ มันไปเที่ยวเฉย ๆ พอเราเร่งความเพียรมันก็กลับมาเอง หนีจากเราไปไม่พ้น เพราะจิตเป็นเหมือนสุนัขนั่นแลเจ้าของไปไหน มันต้องติดตามเจ้าของไปจนได้ นี่ถ้าเราเร่งความเพียรเข้าให้มาก จิตก็ต้องกลับมาเอง ไม่ต้องติดตามมันให้เสียเวลา มันหนีไปไหนไม่พ้นเราแน่ ๆ

จงพยายามทำความเพียรเข้าให้มากเชียว มันจะกลับมาในเร็ว ๆ นี้แล ไม่ต้องเสียใจให้มันได้ใจ เดี๋ยวมันว่าเราคิดถึงมันมาก มันจะไม่กลับมา จงปล่อยความคิดถึงมันเสีย แล้วให้คิดถึงพุทโธติด ๆ กัน อย่าลดละ พอบริกรรมพุทโธถี่ยิบติด ๆ กันเข้า มันวิ่งกลับมาเอง คราวนี้แม้มันกลับมา ก็อย่าปล่อยพุทโธ มันไม่มีอาหารกิน เดี๋ยวมันก็วิ่งกลับมาหาเรา

จงนึกพุทโธเพื่อเป็นอาหารของมันไว้มาก ๆ เมื่อมันกินอิ่มแล้วต้องพักผ่อน เราจะสบายขณะที่มันพักสงบตัวไม่วิ่งวุ่นขุ่นเคืองเที่ยวหาไฟมาเผาเรา ทำจนไล่มันไม่ยอมหนีไปจากเรา นั่นแลพอดีกับใจตัวหิวโหยอาหารไม่มีวันอิ่มพอ ถ้าอาหารพอกับมันแล้ว แม้ไล่หนีไปไหน มันก็ไม่ยอมไป ทำอย่างนั้นแล จิตเราจะไม่ยอมเสื่อมต่อไป คือไม่เสื่อม เมื่ออาหาร คือ พุทโธ พอกับมัน จงทำตามแบบที่สอนนี้ท่านจะได้ไม่เสียใจ เพราะจิตเสื่อมแล้วเสื่อมเล่าอีกต่อไป"

จิตเสื่อมเพราะขาดคำบริกรรม

เทศน์เมื่อ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘

ที่เราได้พูดเรื่องสติให้บรรดาลูกหลานทั้งหลายฟังนี้ เราทำมาแล้ว เป็นที่ยอมรับในตัวของเราเองประจักษ์ไม่สงสัยแล้ว จึงเอาสิ่งที่แน่ใจนี้มาสอน เราเริ่มทีแรก คือ จิตเรามันเจริญแล้วเสื่อม ทีแรกจิตมันแน่นปึ๋งเหมือนภูเขาทั้งลูก เราไม่รู้จักวิธีรักษา เพราะทางไม่เคยเดิน สิ่งที่ไม่เคยรู้ รู้ขึ้นมาก็ไม่รู้จักวิธีรักษา เมื่อไม่รู้จักวิธีรักษา จิตมันก็เสื่อม พอเสื่อมแล้วก็พลิกใหม่เอาใหม่ ตั้งแต่นั้นมาเจริญแล้วเสื่อม ๆ อยู่อย่างนั้นตลอด ปีหนึ่งกับ ๕ เดือน อกจะแตก จิตเสื่อมนี้แหมทุกข์มากนะ จิตมีความแน่นหนามั่นคง จิตสงบเย็นตลอดเวลา แล้วมาเสื่อมไปเสีย มีแต่ไฟเผาแทนกันเลยเทียว อยู่ที่ไหนหาความสะดวกสบายไม่ได้ จึงได้ทบทวนพิจารณาดูตัวเอง

คือเวลาเรากำหนดเอาแต่ความรู้เฉย ๆ ทีนี้สติมันอาจเผลอไปไม่รู้ตัว ขยับเข้าไป ๑๔-๑๕ วันขึ้นไปได้ พอไปอยู่นั้นได้เพียงสองคืนเสื่อม เสื่อมเหมือนกลิ้งครกลงจากภูเขา ผึงเลย ใครห้ามไม่อยู่ทั้งนั้น ลงผึงเลย เหลือแต่อีตาบัวไม่มีค่าเลย เอ้า ! ไสขึ้นไปอีกกว่าจะไปถึงนั้น ๑๔-๑๕ วัน ไปอยู่ได้คืนหรือสองคืนลง เป็นอย่างนี้ปีกับ ๕ เดือน เอ๊ ! เป็นยังไง ความทุกข์ก็ทุกข์มาตลอด ปีกับ ๕ เดือน เป็นเพราะเหตุไรนา จิตของเราเจริญแล้ว เวลามันเสื่อมนี้ถึงเอาไว้ไม่อยู่

เรามาพิจารณาดูก็มาสะดุดเอาที่สติ เราอาจจะขาดคำบริกรรม คือตอนนั้นเรากำหนดแต่จิตเฉย ๆ ไม่มีคำบริกรรมกำกับ จิตของเราอาจเผลอ สติของเราอาจเผลอไปได้ตอนนั้นกิเลสเข้าแทรกได้ จิตจึงเสื่อมได้ แต่นี้ต่อไปเราจะเอาพุทโธ นี่ตั้งใหม่นะ

กำหนดรวมมาหมดเรียบร้อยแล้วก็เอ้า ! ทีนี้ให้อยู่กับพุทโธ เอาคำบริกรรม พุทโธ นิสัยเราชอบพุทโธ คำบริกรรมนี้แล้วแต่นิสัยของใครชอบอันไหน เอาได้ทั้งนั้น เราชอบพุทโธ เลยเอาพุทโธติดเป็นคำบริกรรม ไม่ยอมให้จิตคิดออกไปไหนเลย จะให้อยู่กับคำบริกรรมคำเดียว มีสติบังคับเอาไว้ เช่น ช่องนี้กิเลส คือ สังขารมันปรุงออกมาจากอวิชชา มันดันออกมาให้อยากคิดอยากปรุง อยากรู้อยากเห็นอยากตลอดเวลาพุ่ง ๆ อยู่ตลอด

ทีนี้เวลาเอาคำบริกรรมเข้าไปปั๊บ ปิดช่องมันเลย แต่เราเอาจริงเอาจังนะไม่ได้ทำเล่น พอลงใจแน่แล้ว เอาล่ะทีนี่เราจะเอาวิธีนี้ เป็นตายก็วิธีนี้ให้เห็นเหตุเห็นผลกัน เรื่องเสื่อมก็ตาม เจริญก็ตาม เราจะปล่อยหมด มันจะเสื่อมก็ให้เสื่อมไป เจริญก็เจริญไป เพราะเรายุ่งกับมันนี้เป็นทุกข์แสนสาหัส ทีนี้เราจะไม่ยุ่ง แต่เราจะอยู่กับพุทโธคำบริกรรมคำเดียวไม่ให้เผลอ ตัดสินตัวเอง แน่ใจแล้วเหรอ แน่เอา ! ถ้าแน่ใจแล้วตั้งแต่บัดนี้ต่อไป เหมือนกับนักมวยจะต่อยกัน พอระฆังดังเป๋งก็ซัดกันเลย

อันนี้พอลงใจว่า เอาล่ะนะ คำบริกรรมกับสติติดแนบอยู่กับใจนี้เท่านั้นล่ะ เป๋งล่ะทีนี่ ไม่ให้เผลอเลย ตั้งแต่ตื่นนอนไม่ให้เผลอแม้ขณะเดียวไม่มี เอ้า ! อกมันจะแตกให้แตกให้เห็น สติจะเผลอไปไม่ได้กับคำบริกรรมนี้ ซัดกันเลย นี่เห็นชัดเจน พี่น้องทั้งหลายฟังเอานะ ในวันนั้นเหมือนอกจะแตก **เราจึงได้รู้ว่าสังขารตัวนี้มันปรุงออกไปทำให้จิตเราเสื่อม มันคิดออกไป ไปกว้านเอากิเลสมาเผาเรา ๆ**

จิตเราจึงเสื่อมได้ ทีนี้เมื่อไม่ให้มันคิด ให้คิดแต่กับคำว่าพุทโธ พุทโธเป็นทางเดินของธรรม เป็นงานของธรรม สั่งสมธรรมขึ้นมาก็เป็นน้ำดับไฟล่ะซิ

พุทโธ ๆ ติดไม่ยอมให้เผลอเลย ตั้งแต่ตื่นนอนจนค่ำ ขณะไหนไม่ให้มีเลย ฟังซิ นี่ละทุกข์มากที่สุด ทีนี้ความคิดนี้มันก็ดันขึ้น ๆ วันแรกเหมือนอกจะแตก มันดัน มันจะคิดจะปรุง ไม่ให้คิด เป็นยังไงก็ไม่ยอมให้คิด จะมีแต่พุทโธ ๆ ติดตลอดเวลา วันนั้นทั้งวันเหมือนอกจะแตก จึงได้เห็นโทษของความคิดปรุงนี้มันดันถึงขนาดอกจะแตก มันออกไม่ได้ เพราะพุทโธปิดมันไว้ พอวันแรกผ่านไป วันที่สองต่อไปอีกแบบไม่ให้เผลอเหมือนกัน ติดตลอดตั้งแต่ตื่นนอนปั๊บจนกระทั่งถึงหลับไม่ให้มีเวลาไหนเผลอเลย เพราะอยู่คนเดียว พ่อแม่ครูจารย์มันไปเผาศพหลวงปู่เสาร์ ท่านสั่งไว้ว่า "ให้ท่านมหาอยู่องค์เดียวนะ เผาศพแล้วจะกลับมาหา" ท่านว่าอย่างนั้น

เราก็พอดีได้จังหวะอยู่คนเดียว อยู่บ้านนาสีนวล ไม่ใช่วัดดอยธรรมเจดีย์นะ วัดบ้านเขา วัดร้าง เราอยู่ที่นั่น เอาอยู่นั่นเลยหลายวัน แต่ไม่ให้เผลอทั้งนั้น ที่มันหนักมากอกจะแตกลำดับหนึ่งแล้วลดลงมา ๆ ค่อยเบาลง ๆ ความคิดปรุงของสังขารที่ดันขึ้น ๆ จนอกจะแตกนี้เบาลง ๆ จิตนี้ก็ค่อยสงบเข้าไป เย็นเข้าไป ๆ พุทโธถี่ยิบไม่ให้เผลอ สติติดแนบเลย จากนั้นมาจิตของเราก็ค่อยละเอียด ๆ นี่ล่ะที่นี่เข้ามาถึงจุดนี้แล้วนะ พอมันไปเต็มที่แล้ว มันออกไม่ได้แล้วสังขารความคิด เพราะสติกับคำบริกรรมปิดแน่นเลยไม่ให้ออก ทีนี้ก็สร้างความร่มเย็น สร้างความสงบเข้ามาภายในใจ เย็นขึ้น ๆ สังขารความคิดปรุงเบาไป ๆ ทางนี้ค่อยเย็นขึ้น ๆ คำบริกรรมไม่หยุด

พอถึงขั้นมันละเอียด พุทโธ ๆ ไปถึงจุดนี้แล้ว พุทโธหายเงียบเลย เหลือแต่ความรู้ที่ละเอียดสุดอยู่ในนั้น แล้วเกิดความงง งงก็ไม่ให้

เผลอ นั่นน่ะฟังซิ เอ๊ะ ! ทำไมคำบริกรรม เราบริกรรมมาตลอด แล้วทำไมถึงบริกรรมไม่ได้ มันหายไปไหน ตั้งขึ้นมาก็ไม่ได้ เงียบเลย แต่ความรู้เด่นอยู่นะ ละเอียด เอ้า ! ถ้าบริกรรมไม่ได้ ให้อยู่กับความรู้อันนี้ด้วยสติอีกเหมือนกัน เผลอไม่ได้อีก ต่อกันไปเลย ทีนี้พอมันได้จังหวะแล้ว มันก็ค่อยคลี่คลายออกมา พอคลี่คลายออกมา บริกรรมได้ พุทโธได้ก็พุทโธ ๆ ติดเข้าไปอีก ทีแรกเวลาจิตละเอียดจริง ๆ แล้วบริกรรมไม่ได้นะ หมด ให้อยู่กับความรู้อันนั้น พอจากนั้นมาคลี่คลายออกมาแล้ว บริกรรมเข้าไปอีก พอเข้าไปได้จังหวะมันละเอียดเข้าไปเต็มที่แล้ว มันก็หยุดอีก เราก็รู้วิธีต่อไป

ต่อไปจิตของเรานี้มันก็ค่อยเย็นขึ้น ๆ เย็นขึ้นจนกระทั่งถึงที่ว่ามันเจริญแล้วเสื่อม ได้คืนสองคืนเสื่อม เอ้า ! เจริญก็เจริญ เสื่อมก็เสื่อม คราวนี้จะเอาให้เห็นพริกเห็นขิงกันคราวนี้ พุทโธนี้จะไม่ปล่อย เจริญก็เจริญ มันจะเสื่อมพาลงนรก เราก็จะลงด้วยพุทโธของเรานี่ล่ะ ลงเลย ถึงนั่นแล้วแทนที่จะเสื่อมไม่เสื่อมนะทีนี่ อยู่นั่นล่ะ เอา ! เสื่อมก็เสื่อม ปล่อยเลยไม่เป็นอารมณ์ พุทโธกับสติติดแนบ ๆ แล้วก็ค่อยแน่นหนามั่นคงขึ้น ๆ เรื่อย ๆ ทีนี้ไม่เสื่อม นั่นเห็นไหม จับได้แล้วทีนี่ มันเคยไปอยู่ได้สองคืนเสื่อมลง ทีนี้ไม่เสื่อม ไม่เสื่อมก็ติดกันเรื่อย ๆ แล้วละเอียดเข้า ๆ จนกระทั่งฟาดนั่งหามรุ่งหามค่ำล่ะทีนี่

นี่ล่ะเราสรุปความให้ท่านทั้งหลายฟังว่า เรื่องความคิดความปรุงนี้ เวลามันดันออกมามาก ๆ นี้เหมือนอกจะแตกนะ คือมันอยากคิดอยากปรุง นี่เรื่องของกิเลสออกทำงานเอาไฟมาเผาเรา เวลาเอาพุทโธบีบบังคับเอาไว้ไม่ให้มันออก มันจึงอกจะแตก อกจะแตกก็ตาม พุทโธไม่ถอย ต่อไปพุทโธก็สร้างธรรมขึ้นมาภายในใจ ใจก็สงบเย็นขึ้นไป ๆ ความคิดความปรุงที่หนาแน่นแต่ก่อนเบาลง ๆ สุดท้ายเบาไปเลย มีแต่ความสว่างไสวในจิตใจขึ้นเรื่อย ๆ จำเอานะ

พรรษา ๑๐ (พ.ศ. ๒๔๘๖)
นั่งภาวนาตลอดรุ่งคืนแรก
(บรรลุโสดาบัน)

เทศน์เมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

ตอนที่เห็นความอัศจรรย์ก็เห็นตอนนั่งภาวนาตลอดรุ่ง ตั้งแต่เริ่มคืนแรกเลยพิจารณาทุกขเวทนา แหม ! มันทุกข์แสนสาหัสนะ ทีแรกก็ไม่นึกว่า จะนั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่ง นั่งไป ๆ ทุกขเวทนาเกิดขึ้น ๆ พิจารณายังไงก็ไม่ได้เรื่อง "เอ๊ะ ! มันยังไงกันนี่ว่ะ เอ้า ! วันนี้ตายก็ตาย" เลยตั้งสัจจอธิษฐานในขณะนั้น เริ่มนั่งตั้งแต่บัดนี้ไปจนถึงสว่างถึงจะลุก "เอ้า ! เป็นก็เป็น ตายก็ตาย" ฟาดกันเลยทีเดียว

จนกระทั่งจิตซึ่งไม่เคยพิจารณา ปัญญายังไม่เคยออกแบบนั้นนะ แต่พอเวลามันจนตรอกจนมุมจริง ๆ

โอ๋ย ! ปัญญามันไหวตัวทันเหตุการณ์ทุกแง่ทุกมุม จนกระทั่งรู้เท่าทุกขเวทนา รู้เท่ากาย รู้เรื่องจิต ต่างอันต่างจริง มันพรากกันลงอย่างหายเงียบเลย ทั้ง ๆ ที่เราไม่เคยเป็นอย่างนั้นมาก่อนเลย กายหายในความรู้สึก ทุกขเวทนาดับหมด เหลือแต่ความรู้ที่สักแต่ว่ารู้ ไม่ใช่รู้เด่น ๆ ชนิดคาด ๆ หมาย ๆ ได้นะ คือ สักแต่ว่ารู้เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่สุด อัศจรรย์ที่สุดในขณะนั้น พอถอนขึ้นมาก็พิจารณาอีก **แต่การพิจารณา เราจะเอาอุบายต่าง ๆ ที่เคยพิจารณามาแล้วมาใช้ในขณะนั้นไม่ได้ผล มันเป็นสัญญาอดีตไปเสีย ต้องผลิตขึ้นมาใหม่ให้ทันกับเหตุการณ์ในขณะนั้น จิตก็ลงได้อีก คืนนั้นลงได้ถึง ๓ ครั้งก็สว่าง โอ๋ย ! อัศจรรย์เจ้าของล่ะซิ**

รุ่งเช้ามาพอได้โอกาส ก็ขึ้นไปกราบเรียนท่านอาจารย์มั่น ซึ่งตามปกติมีความกลัวท่านมาก แต่วันนั้นไม่ได้กลัวเลย อยากจะกราบเรียนเรื่องความจริงให้ท่านทราบ ให้ท่านเห็นผลแห่งความจริงของ

เรา ว่าปฏิบัติมาอย่างไรจึงได้ปรากฏเช่นนี้ พูดขึ้นมาอย่างอาจหาญเลย ทั้ง ๆ ที่เราไม่เคยพูดกับท่านอย่างนั้น พูดขึงขังตึงตังใส่เปรี้ยง ๆ พอเล่าถวายท่านจบแล้วก็หมอบฟังท่าน ท่านขึ้นทีแรกท่านยอ **"เอ้อ ! มันต้องอย่างนี้แหละ"** ท่านว่างั้นเลย **"เอาล่ะทีนี้ได้หลักแล้วเอาเลย อัตภาพร่างกายอันเดียวนี้มันไม่ได้ตายถึงห้าหน มันตายหนเดียวเท่านั้น ทีนี้ได้หลักแล้ว เอาเลย"** โอ๋ย ! เราก็เป็นหมาตัวหนึ่งเหมือนกันนะ ลงมาเห่าลมเห่าแล้งก็เห่า ใบไม้ร่วงก็เห่า มันกล้าหาญเช่นไรทั้งจะเห่า ทั้งจะกัด ฟัดอีก ๆ

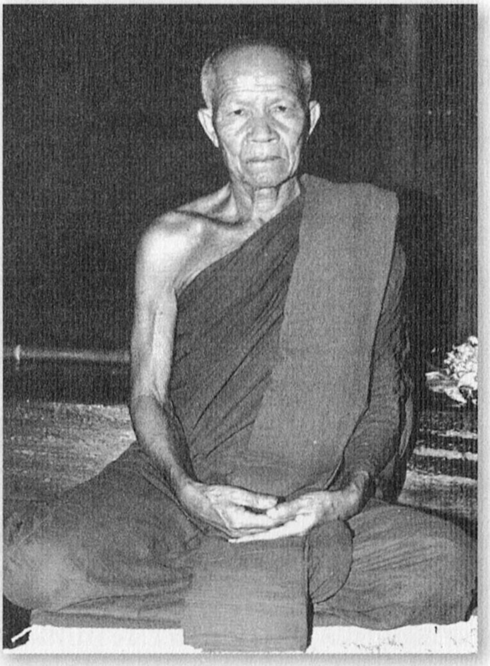
ภูมิปฐมฤกษ์

คนตายแล้วสิ่งเหล่านี้มีไปเผาไฟ มันไม่ได้ว่าอะไร มันเป็นทุกข์ เพราะหัวใจไปสำคัญมั่นหมาย ทุกข์เป็นอันหนึ่งต่างหาก ทุกข์ไม่ใช่กาย กายไม่ใช่ทุกข์ จิตไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่จิต แยกกันไปแยกกันมา พอมันรอบพอแล้ว ปัญญามันพอพร้อมแล้ว จิตนี้ลงผึงเลย ฟังซิน่ะ นี่ล่ะผลแห่งการปฏิบัติบีบบังคับตัวเอง เวลาลงนี้ถึงแดนอัศจรรย์ สว่างจ้าไปหมดตามภูมิของเรานั่นแหละ ถึงยังไม่พ้นกิเลสก็ตาม ภูมินี้ก็เป็นภูมิอัศจรรย์ในปฐมฤกษ์ของเรา ได้หลักได้เกณฑ์มาตั้งแต่บัดนั้นแหละที่นี่ แล้วฟัดกันคืนไหนไม่เคยมีพลาด ความอัศจรรย์ของจิตที่ลงเพราะการพิจารณาด้วยสติปัญญาในทุกขเวทนาทั้งหลายนี้รอบหมดแล้ว จิตลงผึงๆ ได้ทุกคืนไม่มีพลาดเลย

๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑

การพิจารณาเวทนาขณะนั่งตลอดรุ่ง

จากปฏิปทาพระธุดงค์กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น
หน้า ๑๖๑-๑๖๖

นับแต่ขณะเริ่มนั่งจนถึงขั้นเวทนาใหญ่เกิดขึ้น ถ้าผู้ยังไม่เคยประสบมาก่อน ก็น่าจะไม่ทราบว่าอันไหนเป็นเวทนาเล็ก อันไหนเป็นเวทนาใหญ่ กลัวจะเริ่มเหมาไปแต่เวทนาเล็ก ซึ่งเป็นเพียงลูกหลานของมันเท่านั้นว่า เป็นเวทนาใหญ่ไปเสียหมด ทั้งที่เวทนาใหญ่ยังไม่ตื่นนอนก็เป็นได้ แต่ถ้าผู้เคยประสบมาแล้วก็ทราบได้ทันทีว่า เป็นเวทนาอะไร เพราะเวทนาใหญ่จะเริ่มปรากฏตัวนับแต่ห้าหกชั่วโมงล่วงไปแล้ว

ก่อนหน้านี้มีแต่เวทนาเล็ก ซึ่งเปรียบกับลูก ๆ หลาน ๆ เท่านั้นมาเยี่ยมหยอกเล่นพอให้รำคาญ

เวทนาใหญ่เมื่อเกิดขึ้นเต็มที่แล้ว อวัยวะส่วนต่าง ๆ ปรากฏว่า เจ็บปวดรวดร้าวและระบมไปหมด ราวกับจะแตกทลายลงในขณะนั้นจริง ๆ ความออกร้อนตามหลังมือหลังเท้ารุนแรงมาก เหมือนมีคนมาก่อไฟหุงต้มแกงอะไร ๆ ในที่นั้น กระดูกในอวัยวะส่วนต่าง ๆ เหมือนมีคนเอาค้อนมาทุบตีให้แตกให้หักไปในขณะนั้น เพราะความเจ็บปวดแสบร้อนสาหัส จนไม่มีที่ปลงวางร่างกายจิตใจลงได้เลย ปรากฏเป็นกองเพลิงไปทั้งร่าง

สิ่งที่จะสามารถต้านทานกันได้เวลานั้น มีแต่สติปัญญา ศรัทธา ความเพียร มีความอด ความทนเป็นเครื่องหนุนหลัง ไม่ยอมถอยทัพกลับแพ้ข้าศึกที่กำลังโหมกันมาอย่างเต็มที่ มีสติกับปัญญาเท่านั้นที่ต้องผลิตขึ้นมาด้วยอุบายต่าง ๆ เพื่อให้ทันกับเวทนาในเวลานั้น โดยแยกแยะกาย เวทนา จิต ออกทดสอบเทียบเคียงกัน ดูจนทราบความจริงของแต่ละสิ่งอย่างชัดเจนด้วยปัญญา

การแยกแยะ ไม่ว่าแยกแยะกายกับเวทนา หรือแยกแยะจิตกับเวทนา สติกับปัญญาต้องหมุนติ้วอยู่ในวงงานที่ทำ จะส่งออกไปอื่นไม่ได้ เวลานั้นทุกขเวทนาแสดงตัวมากเพียงไร สติปัญญายิ่งพิจารณาไม่หยุดหย่อนเพื่อรู้ความจริงในสิ่งที่ประสงค์อยากรู้ อยากเห็น อยากเข้าใจ เวทนาจะกำเริบหรือลดตัวลง หรือว่าจะดับไป ก็ให้รู้ประจักษ์ในวงการพิจารณาเป็นสำคัญ

ข้อสำคัญ อย่าตั้งความหวังให้ทุกข์ดับไป โดยที่พิจารณายังไม่เข้าใจความจริงของกาย ของเวทนา และของจิต ว่าต่างอันต่างเป็นความจริงของตนอย่างไรกันแน่ พิจารณาจนเข้าใจทั้ง

กาย ทั้งเวทนา ทั้งจิต เมื่อเข้าใจด้วยสติปัญญาจริงๆ แล้ว กายก็สักแต่ว่ากาย ไม่ได้นิยมว่าตนเป็นทุกข์เป็นเวทนา เวทนาก็สักแต่ว่าเวทนาอยู่เท่านั้น ไม่นิยมว่าตนเป็นกายเป็นจิต แม้จิตก็สักแต่ว่าเป็นจิตอยู่เท่านั้น ไม่นิยมว่าตนเป็นกายเป็นเวทนา ดังที่เคยสำคัญแบบสุ่ม ๆ เดา ๆ มาแต่เวลาที่ยังมิได้พิจารณาให้เข้าใจ พอสติปัญญาพิจารณารอบแล้ว ทุกขเวทนาทั้งหลายก็ดับลงในขณะนั้นไม่กำเริบต่อไป จิตก็รวมลงอย่างสนิทชนิดไม่รับรู้กันเลย

อีกประการหนึ่ง แม้จิตจะไม่รวมลงถึงขั้นดับสนิท แต่ก็มิได้รับความกระทบกระเทือนจากเวทนา คือ กายก็จริง เวทนาก็จริง จิตก็จริง ต่างอันต่างจริง ต่างอันต่างอยู่ตามความจริงของตน ขณะที่ต่างอันต่างจริงนั้น จะได้เห็นความอัศจรรย์ของจิต และเห็นความอาจหาญของจิต ว่าสามารถแยกตนออกจากเวทนาทั้งหลายได้อย่างอัศจรรย์เกินคาด นอกจากนั้นยังเกิดความอาจหาญต่อความเป็นความตายที่ขวางหน้าอยู่อย่างไม่สะทกสะท้านใด ๆ อีกด้วย เนื่องจากได้เห็นหน้าตาเวทนาที่เคยหลอกลวงให้กลัวเป็นกลัวตายอย่างประจักษ์ใจแล้วในขณะนั้น

คราวต่อไป แม้เวทนาจะแสดงความกล้าสาหัสมากมายขนาดใด ใจก็สามารถพิจารณาได้ทำนองที่เคยพิจารณาและเข้าใจมาแล้ว การรู้เห็นอย่างนี้แล คือ การรู้เห็นสัจธรรมด้วยสติปัญญาแท้ แม้จะมิใช่รู้เห็นขั้นเด็ดขาดฟาดกิเลสให้จบไปโดยสิ้นเชิงก็ตาม แต่กิเลสจะจมมิดหัวไม่มีฟื้นได้ ก็ต้องอาศัยวิธีนี้เป็นเครื่องดำเนินในวาระต่อไป

พรรษา ๑๐ (พ.ศ. ๒๔๘๖)
นั่งภาวนาตลอดรุ่งอีก

เทศน์เมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖

นั่งภาวนา ท่านทั้งหลายฟังซิ ผมโกหกไหม ผมนั่งตลอดรุ่ง ๆ นี้ เก้าคืน สิบคืน เว้นคืนหนึ่ง สองคืน นั่งตลอดรุ่งทีหนึ่ง เว้นสองคืน สามคืน นั่งตลอดรุ่ง ๆ ทีแรกก้นเรานี้เหมือนเอาไฟเผา ออกร้อนทั้งวัน มันไม่แตก พอคืนที่สองซ้ำเข้าไปนี้มันก็พอง ก้นพอง ต่อจากนั้นไปแตก จากแตกแล้วเลอะ นั่นก้นแตกเลอะ นั่งภาวนาไม่มีหยุดเลย ตั้งคำสัตย์คำจริงเอาตายเท่านั้นเข้าว่าเลย เอาคำสัตย์คำจริงบีบบังคับ เราจะนั่งตั้งแต่บัดนี้ถึงตลอดรุ่งเป็นวันใหม่อย่างน้อย เราถึงจะออก ถ้าไม่ถึงเวลาแล้ว เราจะไม่ยอมออก ตายก็ตายไปเลย จะได้เห็นเรื่องกับกิเลส ฟัดกิเลสตอนจนตรอกจนมุม ใครจะเก่ง ใครไม่เก่งจะให้รู้กันตอนนั้น

เรามีข้อยกเว้นตั้งแต่ครูบาอาจารย์ หรือพระเณรในวัดเกิดอุบัติเหตุในเวลานั้น เราจะออกจากที่นี้ไปช่วยเหตุการณ์อันนั้นเท่านั้น นอกจากนั้นไม่มีคำว่ายกเว้น จะปวดหนักเอาออกเลย จะปวดเบาออกเลย อะไรจะเป็นอะไร เป็นว่าไม่มีเป็นอุปสรรคต่อคำสัตย์คำจริงที่เราตั้งใจไว้ว่านั่งตลอดรุ่งนี้ได้เลย พุ่ง ๆ ความเพียร ความทุกข์ เอ้า ! ใครลองดูซิน่ะ ให้รู้ล่ะนั่งตลอดรุ่งนี้เป็นยังไง ตั้งแต่เริ่มมืดจนกระทั่งเป็นวันใหม่ขึ้นมา ๑๒ ชั่วโมง บางวันถึง ๑๓ ชั่วโมง ไม่ขยับเขยื้อนไปไหนเลย ไม่มี ปวดหนักปวดเบาไม่มีข้อแม้

มันจะหาทางออก เวลามันจะตาย เดี๋ยวปวดหนัก เดี๋ยวปวดเบา มันจะหาทางออก เราบังคับไว้หมดเลย มีตายเท่านั้นกับสว่าง สว่างเป็นวันใหม่แล้วเราจะลุก ถ้าไม่เป็นวันใหม่เราจะไม่ลุก **นี่ล่ะคำสัตย์คำจริงที่ได้มัดตัวเอง จึงได้เกิดความแปลกประหลาดอัศจรรย์ขึ้นมาในเวลาจนตรอกจนมุม** เวลาเรานั่งภาวนานี้ ถ้าเป็นภาพพจน์แล้ว ก็เหมือนกับว่า เราที่นั่งอยู่นี่เป็นเหมือนหัวตอ ความทุกข์ทรมานทั้งหลายที่เกิดขึ้นในเวลาเรานั่งนั่นน่ะ มันเหมือนกับเป็นเปลวไฟรอบตัวเรา เราเป็นซุง หรือว่าเป็นตอไม้ให้ไฟ คือ ความทุกข์ ความทรมานทั้งหลายเผาอยู่ขนาดนั้น ไม่ยอมลุก เอา ๆ จะเป็นจะตายก็ให้มันเป็นมันตาย ซัดกันเลย พิจารณาไม่ถอยนะ

เวลาความทุกข์มากเท่าไรนี้ สติปัญญาจะหยุดอยู่ไม่ได้ ทนเอาเฉย ๆ ไม่ได้ ต้องทนด้วยสติปัญญาฟัดกันกับความทุกข์ความทรมาน แยกธาตุ แยกขันธ์ แยกหนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ตับ ไต ไส้ พุง อะไรเป็นทุกข์ อะไรเกิดขึ้นจากอะไรนี้ไล่กันไป ไล่กันมา ว่าหนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เป็นทุกข์ เวลาตายแล้วหนัง เนื้อ เอ็น กระดูก มีอยู่เอาไปเผาไฟเขาว่าไง เขาไม่เห็นว่าอะไร นี้มันเป็นกับอะไรมันถึงได้เดือดร้อน ว่าร้อน ว่าทุกข์ ว่ายาก มันเป็นกับอะไร ไล่เข้าหาจิต จิตเป็นตัวสำคัญมั่นหมาย

กายก็เป็นกาย ทุกข์ก็เป็นทุกข์ แล้วจิตก็เป็นจิต มันไปหมายอะไร ไปหาโทษเรื่องอะไร ตัวของมันเป็นโทษเต็มตัวมันไม่ดู นี่ว่าให้จิต หาดูตามหลักความจริง แยกไปแยกมา เวลาทุกข์มากเท่าไรนี้จิตจะอยู่เฉย ๆ ไม่ได้นะ จะต้องหมุนเป็นกงจักรไปเลย หมุนเป็นสติ หมุนเป็นปัญญา ฟัดกัน **พอมันรอบของมัน พิจารณาธาตุขันธ์ต่าง ๆ**

รู้ตามความเป็นจริงแล้ว จิตมันก็พรึบเลย รวม นั่นเห็นไหมล่ะ บางครั้งรวม หรือดับหมดเลย เหลือแต่ความแปลกประหลาด หรือความอัศจรรย์สุดที่จะคิดอยู่ภายใน ร่างกายหายหมดเลย ไม่มีคำว่า "ทิศใต้ ทิศเหนือ ทิศไหนไม่มี" เหลือแต่ความรู้อันเดียว ไม่มีอะไรมาเป็นสอง ว่างั้นเถอะ

นี่อัศจรรย์ไหม ธรรมชาติที่ปรากฏอยู่เด่น ๆ อันเดียว ไม่มีอะไรเข้ามาเกี่ยวข้อง นั่นล่ะเป็นธรรมชาติที่อัศจรรย์ในเวลานั่งตลอดรุ่งนั้น แม้จิตจะยังไม่หลุดพ้นก็ตาม ความอัศจรรย์ขนาดไหนที่ปรากฏขึ้นกับจิตในเวลาเรานั่งภาวนาตลอดรุ่ง เห็นชัดเจน ๆ เวลาลงอย่างงั้นแล้ว ทุกข์นี่หายหมดเลย ที่ไล่เบี้ยกันอยู่ด้วยสติปัญญา แยกธาตุ แยกขันธ์ แยกทุกข์ แยกอะไรอยู่นั้น พอมันรอบตัวของมันแล้ว จิตก็ลงปึ๋งเลย ร่างกายหายเงียบเลยไม่มีทุกข์ทั้งหลายดับหมด เหลือแต่ความปรากฏ พูดได้แต่ว่าปรากฏ คือปรากฏเป็นความอัศจรรย์อันเดียวเท่านั้น จะมีสองเข้าไปแทรกไม่ได้ จึงบอกว่ามีแต่ความปรากฏ อะไร ๆ ไม่มีเวลานั้น

นู่นจนกระทั่งมันได้เวลาของมันแล้ว มันก็ยุบยิบ ๆ ถอยขึ้นมา พอถอยขึ้นมา ร่างกายตอนจิตถอนขึ้นมาใหม่ ๆ มันไม่เป็นทุกข์นะ ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้าที่จิตจะลงนั้นมันเป็นทุกข์ ทุกข์แทบเป็นแทบตาย แต่คำสัตย์คำจริงนี้บีบบังคับไว้ เอาตายเป็นเกณฑ์เลย คำสัตย์บีบลงกระทั่งถึงตาย ทีนี้พอจิตถอนขึ้นมา ร่างกายไม่ทุกข์นะเงียบเลย พอนั่งเข้าไป พิจารณาเข้าไป สักเดี๋ยวร่างกายเป็นทุกข์ขึ้นมาอีก เป็นทุกข์ขึ้นมาอีก พิจารณาอีกอย่างนั้นล่ะ **แต่เราจะไปเอาสัญญาอารมณ์ของความรู้ของเราที่พิจารณามาแล้วนั้น มาเป็นอารมณ์แก้กิเลสแก้ทุกข์ในเดี๋ยวนั้นไม่ได้นะ ต้องคุ้ยเขี่ยขุดค้นหาใหม่ มันจะ**

เป็นของเก่าก็ตาม ขอให้เกิดขึ้นปัจจุบัน ๆ เป็นธรรมทั้งนั้น ๆ พิจารณาลงอีก

บางคืนลงได้สามหนก็มี บางคืนลงได้แค่สองหนก็มี ลงได้นานได้ช้ามีต่างกันบ้าง แต่ลงถึงขั้นอัศจรรย์เหมือนกันหมด ถ้าลงถึงนั้นแล้วเงียบไปเลย มันมีอยู่อีกอันหนึ่งที่ผู้ปฏิบัติได้พบได้เห็นจากการปฏิบัติของตน คือลงแบบดับไปหมดเลย นี่อันหนึ่งนะ อันหนึ่งนี้ลงไปถึงแดนอัศจรรย์นั้น แต่มันไม่ดับวูบนะ ลง ๆ ๆ พอรู้แล้วมันหดตัวเข้ามาสู่แดนอัศจรรย์นั้น ร่างกายทุกส่วนยังมี ยังรู้สึกอยู่ ทุกข์จะมีอยู่ในร่างกายก็ตาม แต่ทุกข์ในร่างกายกับจิตดวงนั้นไม่ประสานกัน ไม่ซึมซาบกัน นี่ประการหนึ่ง ถึงทุกข์จะเป็นขนาดไหนก็ไม่ทำจิตใจให้กำเริบเลย นี่ประการหนึ่ง

มันเป็นได้สองภาคสำหรับผมเองนะ ซึ่งไม่เคยเรียนจากผู้ใดเรียนโดยลำพังตนเอง เห็นขึ้นมาสองประเภท ก็พูดได้อย่างเต็มปากเพราะมันเกิดกับเรา เวลาลงผึงทีเดียวนั้นก็มี เวลารู้รอบหมดแล้วจิตหดเข้ามาลงที่อัศจรรย์ ร่างกายยังมีความรู้สึกอยู่ก็มี จะมีทุกข์มีอะไรบ้างนิด ๆ หน่อย ๆ มันไม่เป็นพิษเป็นภัยล่ะ ถ้าลงจิตใจได้ลงถึงขั้นนั้นแล้วนะ นี่ก็มี แล้วการลงนี้มีช้ามีเร็วต่างกัน ถ้าวันไหนเราพิจารณารอบคอบ สติปัญญาของเราคล่องตัว ๆ พิจารณาเรื่องทุกขเวทนาทั้งหลายนี้ลงได้อย่างรวดเร็ว ๆ จิตลง ๆ พอถอนขึ้นมาพิจารณาก็ลงวันเช่นนั้นร่างกายจะไม่บอบช้ำ พอลุกจากที่แล้วเดินไปเลย

แต่วันไหนที่บอบช้ำ ฟัดกันจนกระทั่งถึงเป็นถึงตาย เวลาจะออกจากที่นี้ มันตายหมดแล้ว บั้นเอวลงไปนี้ตายหมดเลย ร่างกายดีแต่ส่วนนี้ขึ้นไป เวลาเราลุกนี่ล้มตูม ล้มแล้วลุกไม่ขึ้น คืนแรกผมเป็นอย่างงั้น มันตายหมด ต้องปล่อยไว้นั้นก่อน จนกระทั่งแข้งขาของเราคู้เข้ามาดู เหยียดดู กระดิกนิ้ว ถ้ามันยังเฉยอยู่อย่าลุก ลุกก็ล้ม ต่อไป

มันก็รู้วิธีปฏิบัติต่อกันเองระหว่างทุกขเวทนา ร่างกายของเราที่ขนาดตายไปแล้ว แล้วมันเป็นยังไงก็รู้เอง ต่อมาพอมันรู้เรื่องมันกระดิกพลิกแพลง คู้เข้าเหยียดออกได้แสดงว่าไปได้แล้วที่นี่ ไป

วันเช่นนั้นเป็นวันพิจารณาลำบากมาก ถ้าวันไหนพิจารณาได้เป็นความสะดวกลงผึง ๆ พอถึงเวลาเท่ากันก็ตามนะ วันนั้นจะไม่บอบช้ำเลย ลุกจากที่ไปเลย ทำหน้าที่การงาน เดินจงกรมอะไรไปได้สะดวกสบาย ไม่บอบช้ำมากมายเหมือนวันไหนที่พิจารณากันยาก ๆ นี่ผมก็เคยทำมา จนกระทั่งก้นคืนแรกมันออกร้อน เป็นไฟเผาก้นเลย นั่งอยู่กลางวี่กลางวันออกร้อนจะเป็นจะตาย แล้วเว้นไปสักสองคืนหรือสามคืนนั่งอีก เอาอีกไปตลอดรุ่ง ๆ ทีนี้ทีแรกมันออกร้อนก้น ต่อมามันก็พอง คืนต่อไปมันก็พอง จากพองมันก็แตก คืนต่อไปเรื่อย ๆ จากแตกมันก็เลอะ ก้นเลอะหมดเลย เอ้า ! เลอะก็เลอะ ถ้ากิเลสยังไม่แตกยังไม่ถอย นั่นเห็นไหมจิต ฟัดกันอย่างงั้น จนกระทั่งพ่อแม่ครูจารย์มาหักห้าม หรือมากระตุกอย่างแรง

จิตอัศจรรย์
จากการนั่งภาวนาตลอดรุ่ง

เทศน์เมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

พอเว้นคืนหนึ่งสองคืนก็นั่งตลอดรุ่งอีก เว้น ๒-๓ คืนเอาอีก จนกระทั่งจิตอัศจรรย์ เรื่องความตายนี้หายหมด เวลามันรู้จริง ๆ แล้ว แยกธาตุ แยกขันธ์ ดูความเป็นความตาย ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ สลายตัวไปแล้วก็เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟตามเดิม อากาศธาตุก็เป็นอากาศธาตุตามเดิม ใจที่กลัวตายก็ยิ่งเด่น มันเอาอะไรมาตาย รู้เด่นขนาดนี้มันตายได้ยังไง ใจก็ไม่ตาย แล้วมันกลัวอะไร มันโกหกกัน โลกกิเลสมันโกหกกันต่างหาก (คำว่าโกหกกันนั้น หมายถึงกิเลสโกหกสัตว์โลกให้กลัวตาย ทั้งที่ความจริงไม่มีอะไรตาย)

พิจารณาวันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา พิจารณาอีกวันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา แต่มันมีอุบายแบบเผ็ด ๆ ร้อน ๆ แบบอัศจรรย์ทั้งนั้น **จิตก็ยิ่งอัศจรรย์และกล้าหาญจนถึงขนาดที่ว่า เวลาจะตายจริง ๆ มันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราวะ ทุกขเวทนาทุกแง่ทุกมุมที่แสดงในวันนี้เป็นเวทนาที่สมบูรณ์แล้ว จากนี้ก็ตายเท่านั้น ทุกขเวทนาเหล่านี้เราเห็นหน้ามันหมด เข้าใจมันหมด แก้ไขมันได้หมด แล้วเวลาจะตาย มันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราให้หลงอีกวะ** หลงไปไม่ได้ เวทนาต้องเวทนาหน้านี้เอง พูดถึงเรื่องความตายก็ไม่มีอะไรตาย กลัวอะไรกัน

นอกจากกิเลสมันโกหกเรา ให้หลงไปตามกลอุบายอันจอมปลอมของมันเท่านั้น แต่บัดนี้ไปเราไม่หลงกลของมันอีกแล้ว

นั่นล่ะจิตเวลามันรู้ และมันรู้ชัดตั้งแต่คืนแรกนะ ที่ว่าจิตเจริญแล้วเสื่อม ๆ ก่อนมาภาวนาจนนั่งตลอดรุ่งคืนแรกมันก็ไม่เสื่อม ตั้งแต่เดือนเมษายนมาก็ไม่เสื่อม แต่มันก็ยังไม่ชัด พอมาถึงคืนวันนั้นแล้วมันชัดเจน เอ้อ ! มันต้องอย่างนี้ไม่เสื่อม เหมือนกับว่ามันปีนขึ้นไปตกลง ๆ พอปีนขึ้นไปเกาะติดปั๊บ ร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่เสื่อม มันรู้แล้ว จึงได้เร่งเต็มที่เต็มฐาน

ในพรรษานั้นนั่งภาวนาตลอดรุ่งถึง ๙ คืน ๑๐ คืนกว่า ๆ แต่ไม่ติดกัน โดยเว้น ๒ คืนบ้าง ๓ คืนบ้าง บางทีก็เว้น ๖-๗ คืนก็มี จนเป็นที่แน่ใจในเรื่องของทุกขเวทนาหนักเบามากน้อย เข้าใจวิธีปฏิบัติต่อกัน หลบหลีกปลีกตัวแก้ไขกันได้ทันท่วงทีไม่มีสะทกสะท้าน แม้จะตายก็ไม่กลัว เพราะได้พิจารณาด้วยอุบายแยบคายเต็มที่แล้ว สติปัญญาทันความตายทุกอย่าง

องค์หลวงปู่มั่น แก้การนั่งภาวนาตลอดรุ่ง

เทศน์เมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖

เล่าความอัศจรรย์ให้ท่านฟัง ทุกคืนไม่มีพลาด ลงถึงความอัศจรรย์ จนกระทั่งตอนท้ายนี้ ท่านไม่ค่อยพูดยกยออะไรนัก ท่านฟังนิ่ง ๆ ไป เราก็ยังไม่รู้ตัว ความรู้ของเรามันก็เด่นอยู่ตลอดเวลา ไม่เห็นบกพร่องที่ตรงไหน พอถึงวาระที่ท่านจะกระตุกหรือเหยียบเบรกให้เรา พอขึ้นไปหาท่าน กราบท่านเท่านั้น **"กิเลสมันไม่ได้อยู่ในกายนะ มันอยู่ในใจนะ มันอยู่กับใจต่างหาก มันไม่ได้อยู่ในธาตุในขันธ์ มันไม่อยู่ในกายนะ"** ท่านว่างั้น ถ้าธรรมดาเราแล้วจะหักโหมอะไรนักหนา ความหมายว่างั้น เมื่อจิตก็พอเป็นพอไปแล้ว จะมาหักโหมอะไรนักหนา

แต่ท่านรู้นิสัยเรา เป็นนิสัยผาดโผนเอาจริงเอาจัง ท่านก็ใส่เปรี้ยงเลยว่า "กิเลสมันไม่อยู่กับกายนะ มันอยู่กับใจ" ท่านก็ยกม้าที่มีในตำรานั้นแหละมาสอนมาบอกเรา "สารถีฝึกม้า ถ้าม้าตัวไหนมันผาดโผนมาก มันคึกมันคะนองมาก ผาดโผนมาก สารถีเขาจะต้องฝึกอย่างแรงทีเดียว ฝึกอย่างหนัก ไม่ควรให้กินหญ้าไม่ให้มันกิน ไม่ควรให้กินน้ำไม่ให้กิน แต่การฝึก ฝึกอย่างหนักแน่นทีเดียว จนกว่าว่าม้านี่ค่อยลดพยศลงไป การฝึกอย่างนั้นเขาก็ค่อยลดลงตามส่วน จนกระทั่งว่าม้านี้ใช้ได้แล้ว ไม่มีพยศอวดสูอะไร พอที่จะต้องฝึกอย่างนั้น

แล้ว เขาก็ใช้งานใช้การเป็นธรรมดาเท่านั้นแหละ”

ท่านไม่ได้ย้อนมาหาเรา เรายังเสียดาย เพราะนิสัยเรามันหยาบ ท่านว่างั้น เราเข้าใจหมดแล้ว พอพูดอย่างงั้น เพราะมันมีแล้ว ในตำราก็มี เราก็เห็นมาแล้ว พูดเท่านั้นแหละ เราก็เข้าใจ แต่เราที่ยังเสียดายอยู่อันหนึ่งว่า สารถีเขาฝึกม้า เขารู้จักประมาณ เขาฝึกเป็นอย่างนั้น แต่ไอ้หมาตัวนี้มันฝึกยังไง มันถึงผาดโผนเอานักหนา แต่ก้นแตกไม่เคยเล่าถวายท่านนะ ก้นแตกไม่เคยเล่า เล่าตั้งแต่ความผาดโผนเวลาฝึกทรมานตัวเองให้ท่านฟัง เรายังเสียดาย ท่านไม่ย้อนกลับมาว่า ไอ้หมาตัวนี้มันฝึกยังไง มันถึงไม่รู้จักประมาณ ความหมายก็ว่าอย่างงั้น

ทีนี้พอท่านว่าให้วันนั้นแล้ว เราหยุดเลยนะนั่งตลอดรุ่ง ๆ ถ้าหากว่าท่านไม่มากระตุกนั้น มันยังจะเอาอีก ไม่ใช่เล่น ๆ นะ ก็เลยหยุดตั้งแต่บัดนั้น ไม่นั่งตลอดรุ่งอีกเลย นั่งเป็นเวลา ๙ คืน ๑๐ คืน เว้นสองคืนบ้าง สามคืนบ้าง ตลอดรุ่ง ๆ นี่ล่ะจับจิตได้ความอัศจรรย์ ได้ความแปลกประหลาดจากภาคปฏิบัติ เวลาที่เราฝึกทรมานอย่างเต็มเหนี่ยว เพราะกิเลสมันดื้อ เราก็ใส่กันอย่างหนักอย่างที่ว่านี่แหละ จากนั้นมาจิตของเรามันก็แน่นหนามั่นคงแล้ว เราก็ไม่เคยนั่งตลอดรุ่งอีกเลย จิตสงบแน่ว นั่นเห็นไหม ผลแห่งการปฏิบัติด้วยจิตตภาวนาของผู้บำเพ็ญทั้งหลาย จิตใจมีความแน่นหนามั่นคงขึ้นไปเรื่อย ๆ ๆ

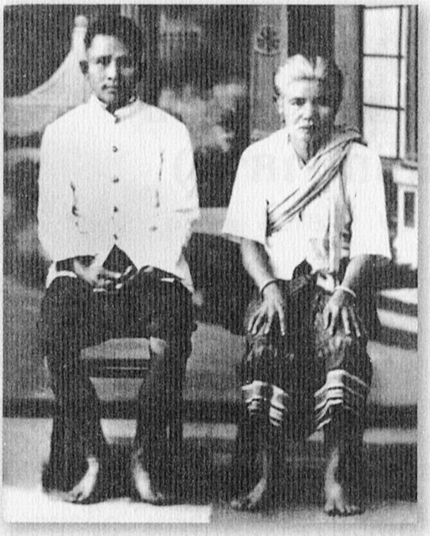
นิมิตโยมพ่อตาย (พ.ศ. ๒๔๘๗)

เทศน์เมื่อ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๑

พ่อพูดคำหนึ่ง เราก็ไม่ลืมนะ ส่วนแม่ไม่พูด ส่วนพ่อนั่นมาพูดคำหนึ่ง ได้ ๑๐ พรรษาว่าแล้วล่ะ ตอนนั้นกำลังเร่งความเพียร ก่อนพ่อจะเสียก่อนนิดเดียว พูดไปพูดมา "ไม่คิดอยากสึกเหรอ" ว่าอย่างนั้นนะ ท่านถาม เราไม่ตอบเลย เฉยไม่ตอบ จากนั้นพ่อก็เสียไป

พรรษา ๑๐ นั่งภาวนาอยู่ตอนตี ๔ เวลาจิตสงบรวมเข้าไปเห็นน้องของพ่อ..อา เอาจดหมายไปยื่นให้เรา พอยื่นให้ "อะไรล่ะ" ไม่ตอบ ออกไปเลย มันก็ทราบภายในรับกันกับจดหมายว่า พ่อเสียแล้ว เสียเมื่อคืนนี้ ว่าอย่างนั้นนะ

ตื่นเช้ามาก็เลยเล่าให้หมู่เพื่อนฟังว่า "วันนี้มีนิมิตแปลก ๆ นะ เมื่อเช้านี้นั่งอยู่ตี ๔ ปรากฏว่า อา..น้องของพ่อนั่นล่ะ เอาจดหมายมายื่นให้แล้ว ถามว่าจดหมายอะไร ไม่บอกแล้วออกไป มันก็รู้รับกันว่าจดหมายบอกข่าวว่า พ่อตายแล้วเมื่อคืนนี้ ๆ" ตื่นเช้ามาก็เลยเล่าให้หมู่เพื่อนฟัง คอยดูมันจะจริงไหม จำเอาไว้ล่ะ

ประมาณสัก ๗ วันจดหมายก็มา พ่อตายแล้วจริง ๆ ตายคืนวันนั้นล่ะ ตรงกันเป๋งเลยนะ แปลกอยู่ นู่นจำพรรษาอยู่ที่ศรีสงคราม นั่งภาวนาอยู่ อา..น้องพ่อล่ะเอาจดหมายไปยื่นให้ ยื่นให้แล้ว "อะไร" ไม่ตอบ กลับออกไป มันก็ทราบภายในว่า พ่อเสียแล้ว เลยเล่าให้หมู่เพื่อนฟังว่า เมื่อเช้านี้ปรากฏอย่างนั้น ๆ คอยฟังข่าวนะ ว่าพ่อเสียแล้วเป็นอย่างไรให้จำเอาไว้ พอดีเสียคืนวันนั้น ไปบอกทางนิมิตภาวนา พ่อเสียแล้ว บอกกับหมู่เพื่อนเรื่องความฝันของเรา ๗ วันจดหมายก็ไป พอดีพ่อเสียแล้วในคืนวันนั้นจริง ๆ

เห็นกายที่หนองผือ (บรรลุสกิทาคามี)

เทศน์เมื่อ ๑๗ กันยายน ๒๕๔๑

ปีพรรษา ๒๒ ท่าน (องค์หลวงปู่มั่น) ได้หลักเกณฑ์ไม่หวั่นไหวตรงนั้นล่ะ ทั้ง ๆ ที่กิเลสมีอยู่นะ แต่ว่าหลักธรรมนี้เข้าสู่ใจแล้ว ไม่หวั่นไหวเลย เชื่อแน่ต่อมรรคผลนิพพาน กล้าหาญตั้งแต่นั้นมา ไปได้หลักเกณฑ์อันใหญ่หลวงที่ถ้ำสาริกา สิ่งเหล่านี้มันมีตั้งแต่ครั้งนั้นเหรอ ทุกวันนี้ก็ทำลงไปซิใครจะทำ สิ่งที่จะเจอของจริงมีอยู่ เป็นแต่เพียงว่าหลับตาดูเฉย ๆ ไม่เห็น เวลาลืมตาปั๊บก็เห็นอย่างท่านเห็น

เราพูดไม่ใช่อวดนะ จนได้ไปเล่าให้พ่อแม่ครูจารย์ฟัง อยู่หนองผือ พิจารณาร่างกายนี้แหละ พิจารณาลงไป ๆ ดึก ๆ นะ พิจารณาลงไป ๆ ร่างกายมันเป็นของมันเอง เวลามันจะเป็นขึ้นมา มันแปลกนะ ไม่มีใครช่วย ไม่มีใครตกใครแต่ง มันหากเป็นของมันเอง พอจิตจ่อลงไปจุดเดียวเท่านั้น ร่างกายจะทำงานของมันเอง ผุพังแตกสลาย สลาย ๆ ลงไป พังลงไป ก็ยิ่งสนใจ ยิ่งดูความเป็นของมัน นั่นล่ะธรรมท่านแสดง อันหนึ่งเหมือนผู้ดู อันหนึ่งเหมือนธรรมแสดงลวดลายต่าง ๆ

สุดท้ายร่างกายนี้ก็พังลงไป ๆ หมด ยังเหลือแต่กองกระดูก พิจารณากองกระดูก กระดูกเหล่านี้มันก็เป็นดินเหมือนกัน เหล่านั้นก็เป็นดิน ส่วนที่ละเอียดมันก็ลงไปก่อนแล้ว อันนี้ส่วนหยาบมันก็จะลง

เป็นแผ่นดินอันเดียวกันนี้แหละ พอว่าอย่างนั้นพรึบเลย นั่นเห็นไหมล่ะ ลงก็พรึบหมดเลย โลกธาตุดับหมด

โอ้โห ! อัศจรรย์ ลงเป็นชั่วโมง ๆ นะ เงียบเลย แต่ธรรมชาติที่รู้ไม่ได้เงียบตัวเอง สว่างจ้าเลย มันเงียบสิ่งมาเกี่ยวข้องต่างหาก ว่างไปหมดเลย โลกธาตุนี่ว่างเปล่าไปหมด โอ้โห ! อัศจรรย์เป็นชั่วโมง ๆ จิตถึงค่อยถอนขึ้นมา พอถอนขึ้นมาแล้วกำหนดดูต้นไม้ ภูเขา กำหนดดูกุฏิศาลาไม่เห็นเลย ว่างไปหมด ลืมตาดูก็มองเห็นเป็นราง ๆ แล้วว่างไปหมด ตานี่เห็นพอเป็นราง ๆ เงา ๆ นะ ส่วนใหญ่ของจิต มันทะลุไปหมด ว่างไปหมดเลย อัศจรรย์

ขึ้นไปเล่าให้ท่านฟัง ท่านก็ขึ้นทันทีเลย **"เอ้อ ! ได้หลักพยานแล้ว อย่างนี้ล่ะผมเป็น"** ท่านก็ยกนั่นล่ะขึ้นมา ขึ้นอย่างขึงขังตึงตัง **"ผมเป็นที่ถ้ำสาริกา เป็นอย่างท่านมหานี่ล่ะ"** เอาเลยได้การ ขึ้นเลยนะขึงขัง นั่นเห็นไหม ธรรมเข้าดลใจท่าน ก๊อกน้ำที่ใสสะอาด ท่านก็ผางออกมาเลย เราก็ฟังอย่างเคลิ้มเทียว ใครบอก มันเป็นขึ้นมาเอง จึงไปพูดให้ท่านฟังได้อย่างอาจหาญ เอาความจริงไปพูด ท่านก็รับขึ้นเลยทันที **"เออ ! เอาล่ะที่นี่ได้การ ผมเป็นอย่างนี้แหละที่ถ้ำสาริกา เอ้า ! ทีนี้ได้การ ๆ"** ผึงผังตึงตังเลย

สองต่อสองนะ เสียงลั่นอยู่ในห้อง เรากับท่านไม่มีอะไรกัน มันเหมือนพ่อกับลูกนั่นแหละ จะเข้าหาท่านเมื่อไร ท่านไม่เคยห้ามนะกับเรานะ องค์อื่นไปยุ่งไม่ได้นะ แม้ท่านป่วยก็เหมือนกัน ใครจะไปยุ่งท่านไม่ได้นะ ถ้าเราขึ้นเมื่อไร ท่านไม่เคยว่าอะไรเลย ไม่เคยนะกับเราท่านนอนอยู่ เราไปปั๊บ เข้าไปถึงเท้าท่าน เพราะเราก็หมุนติ้วของเราธรรมะของเรา ไปกราบเรียนเรื่องธรรมะ ท่านก็อธิบายให้ฟังปุ๊บปั๊บ ๆ เราก็ลงปุ๊บไปเลย

ท่านไม่เคยห้ามเรานะ นี่ที่แปลกอยู่ ไม่เคยได้ยินเลยว่าห้าม ว่ามาทำไม ไม่เคยมี ทั้ง ๆ ที่พระเณรเข้าใกล้ไม่ได้ เราไปเมื่อไรได้ทั้งนั้น ไม่ว่ากลางค่ำกลางคืน เวลาไหนได้ทั้งนั้นเลย ก็มีแปลกอันหนึ่งไม่ใช่ยกตัวนะ เราพูดตามเรื่องท่านเมตตา **พอเล่าถวายท่านแล้วใจก็พอง แล้วเราก็ได้หลักของเราก็แน่อยู่แล้ว ก็ยิ่งมีสักขีพยานอันเป็นตัวเอกแล้ว ใจก็ยิ่งพองขึ้น** โถ ! เราก็ซัดใหญ่เลย วันหลังก็จะเอาอย่างเก่า มันไม่ได้อีกแหละ สองสามวันซัดกันอยู่ยังไม่ได้ ขึ้นไปหาท่านอีก "ที่นี่มันไม่เป็นอย่างนั้นอีก" "มันเป็นยังไง" ท่านว่า "ว่าจะเอาให้เป็นอย่างนั้น มันเลยเป็นหนเดียว จากนั้นมันก็รู้ธรรมดาลงธรรมดา"

"มันจะเป็นบ้านะนี่" ท่านว่า บทจะเอา **"ไม่ได้สอนให้คนเป็นบ้า มันเป็น มันก็เป็นหนเดียวเท่านั้น ผมก็เป็นหนเดียวเท่านั้นแหละ ผมไม่เห็นเป็นบ้า นี่มาเป็นบ้าอะไรอีก"** ขนาบใหญ่เลย **"ไม่ได้สอนคนให้เป็นบ้านี่นะ มันเป็นแล้วก็ผ่านไปแล้ว ไปยุ่งกับมันทำไม พิจารณาในหลักปัจจุบันซิ มันจะเป็นอะไรก็ให้เป็นขึ้นในหลักปัจจุบัน ท่านรู้นั้น ท่านรู้ในหลักปัจจุบันใช่ไหม นั่นท่านเอาล่ะนะ นี้ไปคว้าหาที่ไหนอีก"** โอ๊ย ! ขนาบอีกนี่ก็ดี เราก็ไม่ลืม นั่นเห็นไหม จิตเวลามันแสดง

นี้ถึงคราวที่จะพูด นี่ไม่เคยพูดที่ไหนเลยนะ พึ่งมาพูดนี่นะ ก็อย่างนั้นแล้ว เราไม่ได้หนักได้หน่วง รู้เหมือนไม่รู้ มีเหมือนไม่มี เพราะไม่ได้หนักได้หน่วงเหมือนกิเลส..ธรรมมีในใจเหมือนไม่มี แล้วแต่เหตุผลกลไกที่จะออกต้อนรับกัน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้มาเกี่ยวข้องหนักเบามากน้อย มันก็จะออกตามขั้นตามภูมิ ควรหนัก หนัก ควรเบา เบา ถ้าไม่ควรก็ไม่ออกเลย มีเท่านั้น ไม่เห็นหนักเห็นหน่วง ว่าอยากโอ้อยากอวด อย่างนั้นไม่มี

เวลาท่านขู่เอาวันนั้น นี้ยังเป็นบ้าอยู่หรือนี่ ก็สอนให้ดีทำไมจะเป็นบ้า ก็มันไม่เป็นอย่างเก่า จะให้มันเป็นอะไรอีก ก็มันเป็นแล้วขนาบใหญ่เลย "ผมก็เป็นหนเดียวเท่านั้นไม่เคยเป็นอีกเลย ผมก็ไม่สงสัยนี่นะ" ว่างั้นนะ "นี่มาเป็นบ้างมเงาอะไรอีก" เราก็ โห ! ขบขันดี ก็ไม่เป็นอีกนะ เป็นหนเดียวเท่านั้น เป็นแบบนั้นนะ แบบอื่นมันก็เป็นของมันจิปาถะ แล้วแต่มันจะเป็น แต่ที่เด่น ๆ เด็ด ๆ มาก ๆ สะดุดใจอย่างมาก อย่างไม่เคยเป็น เราก็เล่าให้ฟังอย่างที่ขึ้นไปเล่าถวายท่าน

อย่างอื่นมันก็เป็นอยู่แต่ธรรมดา ๆ แต่วันนั้นมันเป็นแบบสะเทือนโลก ไปเล่าให้ท่านฟัง ท่านก็คึกคักขึ้นเลย **"เออ ! ถูกต้องแล้ว เหมาะแล้ว ได้หลักได้เกณฑ์แล้ว ผมเคยเป็นมาแล้วตั้งแต่อยู่ถ้ำสาริกา" ท่านว่า "ผิดกันตั้งแต่ผีใหญ่เท่านั้น ท่านมหาไม่มีผี ผมมีผี" ท่านก็เลยรื้อมาเล่าให้ฟัง "โห ! โลกธาตุดับหมดเลย เหมือนกันกับท่านมหาแหละ พูดตรงกันเป๋งเลย เอาล่ะทีนี้ได้หลักใหญ่แล้ว" ท่านว่าหลักใหญ่ คือ มันครอบไปหมดเกี่ยวกับเรื่องมรรคผลนิพพาน เกี่ยวกับความรู้แปลกประหลาดอะไร มันครอบไปหมด ก็เป็นหนเดียวเท่านั้นล่ะ จนกระทั่งป่านนี้ไม่เคยเป็นอย่างนั้นอีก**

แต่นี้มันเป็นอย่างนั้น เป็นยังไงพูดไม่ถูก มันเป็นของมันอยู่เป็นประจำ แต่อันไหนที่เป็นบทเด็ดของมันก็มีอย่างที่ว่านี่ บทเด็ดมันก็มี ท่านก็ไม่ค่อยเล่าเรื่องอะไรอีก ท่านก็พูดบทเด็ดให้ฟังอย่างนั้นล่ะของท่าน ท่านก็รู้ของท่านไปตลอดเวลา พูดมันแปลกอยู่นะ

การพิจารณาธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ

เทศน์เมื่อ ๕ มกราคม ๒๕๑๙

เรื่องความตายนี้มันไม่กลัวเลย ก็จะเอากลัวมาจากไหน ความตายก็เป็นธรรมดา คือ ปัญญาแยกแยะลงไป จนกระทั่งอันไหนมันตาย ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ หนัง กระดูกนี้ มันเป็นส่วนธาตุเดิม ธาตุดิน

ธาตุดินนี้มันตายเมื่อไร สลายลงไปแล้วเป็นอย่างไร กำหนดตามลงไปก็รู้ว่า ลงไปสู่ธาตุเดิมของมัน ธาตุน้ำก็ลงไปสู่ธาตุน้ำตามเดิมของมัน ธาตุลม ธาตุไฟก็ลงไปสู่ธาตุเดิมของตนเท่านั้น ไม่ได้มีอะไรฉิบหาย มีแต่เพียงว่าธาตุเหล่านี้มาประชุม หรือมาผสมเข้ากันเป็นก้อน อาศัยจิตเข้าไปสิง ตัวเจ้ามหาหลงเข้าไปสิงเท่านั้น ก็ไปแบกเอาหมด นี่เป็นตัวของตน ไปจับจองเอา นี่เป็นเรา นี่เป็นของเรา จึงไปกอบโกยเอาทุกข์ทั้งมวลแบบรับเหมาหมด ด้วยความสำคัญอันนั้นเข้ามาเผาลนตนเองเท่านั้น ไม่มีอย่างอื่น

ตัวจิตนี้เองเป็นนักโทษ ธาตุขันธ์เขาไม่ได้เป็นนักโทษ เขาไม่ได้เป็นตัวข้าศึกอะไรแก่เรา เขามีความจริงของเขาอยู่อย่างนั้น แต่เราไปแบกไปหาม ไปสำคัญต่างหาก ความทุกข์จึงเป็นเราเป็นผู้ผลิตขึ้นมาเอง สิ่งเหล่านั้นไม่ได้ผลิตให้เรา ไม่มีอะไรมาให้ทุกข์แก่เรา แน่ะ มันเข้าใจอย่างนี้ เราเองเป็นผู้สำคัญผิด เป็นผู้ทุกข์ เพราะสำคัญผิดเป็นเหตุ ให้เป็นทุกข์เกิดขึ้นมาเผาลนจิตใจให้เดือดร้อน เห็นได้ชัดว่า ไม่มีอะไรตาย

จิตก็ไม่ตาย มันยิ่งเด่น พิจารณาธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ลงถึงธาตุเดิมของเขาเต็มที่แล้ว จิตยิ่งเด่นชัด คำว่า “ตาย” ที่ไหนตาย อะไรตาย อาการเหล่านี้มันก็ไม่ตาย ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ก็ไม่ตาย จิตล่ะมันตายอย่างไร จิตยิ่งรู้ ยิ่งเด่น ยิ่งเห็นได้ชัด อันนี้มันก็ไม่ตาย แล้วมันกลัวตายอะไร อ้อ ! นี่หลอกกัน นั่นแน่ะ หลอกกันมาตั้งกัปตั้งกัลป์ ความจริงแล้วไม่มีอะไรตาย

คำว่า “หลอก” นี่ไม่ได้หมายความว่าด้วยเจตนา หลอกเพราะความหลงพาเป็นต่างหาก กลัวตาย อ๋อ ! โลกกลัวตาย กลัวอย่างนี้เมื่อเรียนไม่ถึงความจริงของมัน เพราะไม่ทราบอะไรตาย ก็มันไม่มีอะไรตายนี่ ต่างอันต่างจริงอยู่เพียงเท่านี้ รู้ชัดเจน จิตมันประกาศตนโดยธรรมชาติ เห็นความอัศจรรย์ทุกครั้งอย่างเด่นชัด

เวลามันดับหมดจริง ๆ ด้วยการพิจารณา ทั้ง ๆ ที่ทุกขเวทนามันเหมือนจะส่งตัวไปถึงเมฆนั่นแน่ะ ความทุกข์ความร้อนเป็นฟืนเป็นไฟภายในร่างกาย แต่แล้วมันก็ดับลงด้วยอำนาจของสติปัญญาอย่างราบ ไม่มีอะไรเหลือเลย ร่างกายก็ดับไปด้วยกันในความรู้สึก ไม่ปรากฏเลย เลยเป็นความรู้อันเดียว เหมือนอยู่ในกลางอากาศ แต่ก็ไม่ไปเทียบกันเวลานั้น มันว่างไปหมด แต่ความรู้นั้น รู้อยู่ชัดเจน มีอันเดียวเท่านั้น สิ่งที่แปลกในโลกนี้มีอันเดียว คือ ใจ

ดิน น้ำ ลม ไฟ กับ ใจ ไม่สัมผัสสัมพันธ์ จึงหมดความรู้สึกจากดิน จากน้ำ จากลม จากไฟ จากร่างกายทุกส่วน เหลือแต่ความรู้อยู่ลำพังตนเองล้วน ๆ เป็นความรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับอะไรเลย เป็นความรู้ที่อัศจรรย์จากการพิจารณารอบคอบแล้วถอนตัวออกมาจากสิ่งเหล่านั้น เด่น ชัดเจน อัศจรรย์ ถ้าลงจิตได้เป็นเช่นนั้นแล้ว แม้จะเป็นอยู่สักกี่วันกี่คืนก็ตาม ก็ไม่มีความหมาย

ถึงทุกขเวทนาว่า ร่างกายจะแตกจะดับ หรือจะเจ็บจะปวดที่ไหน มันไม่มี จะเอาอะไรมามี กาล สถานที่ไม่มีในขณะจิตนั้น

นี่ก็ทำให้หยั่งถึงเรื่องพระสาวก หรือพระพุทธเจ้า หรือพระปัจเจกพระพุทธเจ้า ท่านเข้านิโรธสมาบัติ ๗ วัน ท่านถึงออก เข้าเท่าไรก็เข้าได้ ถ้าลงจิตไม่ได้เกี่ยวข้องกับอะไรเลยเช่นนั้น เหลือแต่ความรู้ล้วน ๆ ซึ่งสักแต่ว่าปรากฏขึ้นนี่เท่านั้น ไม่มีกาล สถานที่เข้าไปเกี่ยวข้อง จะนั่งอยู่ตั้งกัปตั้งกัลป์ก็นั่งเถอะ แม้ร่างกายทนไม่ไหว มันจะแตกก็สลายไปเฉย ๆ นั่นแน่ะ โดยไม่กระทบกระเทือนถึงธรรมชาตินั้นเลย

ทีนี้จิตยอมรับแล้ว เชื่อจริง ๆ ในการเข้านิโรธสมาบัติ ได้เท่านั้นวันเท่านี้วันของท่านผู้วิเศษทั้งหลาย ลงถึงจิตชั้นนี้แล้ว ไม่ถอนตัวออกมาสู่อะไร ๆ เข้าไปกี่วันกี่เดือนก็ไม่รู้ความหมายอะไร ร่างกายมันมีสุขมีทุกข์ที่ไหน ไม่มีเลย ร่างกายมันไม่มีความรู้สึก เวทนามันก็ไม่มีความรู้สึก เหลือแต่ความรู้ล้วน ๆ นั่งอยู่ตั้งกัปตั้งกัลป์ก็นั่งได้ ถ้าเป็นอย่างนี้ทำให้เชื่อถึงเรื่องพระปัจเจกพุทธเจ้า ท่านเข้านิโรธสมาบัติเลยถืออันนี้เป็นหลักฐานยืนยันภายในจิต ใครจะว่าบ้าก็ว่าไป ปากเขามี หูเรามี อยากฟังก็ฟังไป ไม่อยากฟังก็เฉยเสีย เรื่องนี้เรื่องนั้นก็รู้ไปเห็นไป ไม่มีใครผูกขาดนี่

แม้เราจะไม่นั่งไปนานก็ตาม แต่ขณะจิตที่มันสงบตัวขนาดนั้นชั่วระยะเดียว ก็พอเป็นหลักฐานพยานได้กับท่านที่เข้าสู่นิโรธสมาบัติได้เป็นเวลานาน ๆ เพราะเป็นลักษณะนี้ ลักษณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับอะไรเลย ร่างกายก็มีแต่ร่างกาย เปื่อยพังไปหมด มันทนไม่ไหว เพราะร่างกายมันเป็น **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** มันก็เปื่อยไปเฉย ๆ โดยที่จิตนั้นไม่รับทราบเลย มันเป็นขั้นที่เกิดขึ้นด้วยสติปัญญา

นี่เป็นขั้นของปัญญาอบรมสมาธิ คือจิตดวงนี้มันเต็มภูมิเต็มฐานของความสงบเช่นนั้น เพราะปัญญาค้นคว้าอย่างเต็มเหตุเต็มผลแล้วรวมลงไปนี้รวมอย่างองอาจกล้าหาญ รวมอย่างละเอียดมากทีเดียว ลำพังจิตที่เต็มไปด้วยกำลังของสมาธิ กำหนดแล้วลงไปเลยนั้น มันแน่วอยู่อย่างเดียวเท่านั้น ไม่ได้ลึกซึ้งละเอียดเหมือนอย่างนี้ แต่จิตที่สงบลงด้วยอำนาจของปัญญานั้นละเอียดทุกครั้งไป ถ้าลงได้ตะลุมบอนขนาดนี้แล้วเป็นผลขึ้นมา จะต้องสงบเต็มที่ ดังที่เป็นอยู่นี้

นี่เป็นรากฐานหรือเป็นต้นทุนแห่งความอาจหาญ หรือเป็นเชื้ออันสำคัญที่ให้เกิดความเชื่อมั่นในเรื่องของจิต อะไรจะสูญสิ้นไปเพียงไรก็ตาม แต่ธรรมชาติที่รู้นี้ไม่สูญ เห็นได้ชัดเจน เห็นก็เห็นกันอย่างชัดเจน ในขณะที่ไม่มีอะไรเข้าเกี่ยวข้องเลยในความรู้สึกนั้น มีสักแต่ว่ารู้อันเดียวเท่านั้น จึงเด่นมาก นี่จะว่าขั้นสมาธิหรือขั้นปัญญา มันพูดไม่ถูกนะ เวลาจิตเป็นจริง ๆ เป็นอย่างนั้น

แต่นั้นมาก็เรื่อย ๆ พิจารณาเรื่อย ออกทางปัญญานี้ ขยับขยายออกอย่างกว้างขวางแล้วก็ย่นเข้ามา พอเข้าใจเป็นลำดับลำดาแล้วจิตก็ปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา ย่นเข้ามา เข้าวงแคบ ๆ มาเรื่อย ๆ ๆ พิจารณาถึงธาตุถึงขันธ์ แยกธาตุแยกขันธ์ **ทีนี้จะเริ่มเป็นสมุจเฉทปหาน คือ จะละกันได้โดยเด็ดขาด จากการพิจารณาในวาระต่อมานั้น มันชนะกันได้ชั่วกาล พอให้เป็นหลักฐานพยานยืนยันได้เท่านั้น ในเวลาที่เรายังพิจารณามันไม่เด็ดขาด ยังไม่เป็นสมุจเฉทปหาน เวลาพิจารณาทางด้านปัญญานี้ มันเข้าใจได้ชัดขาดออกจากกัน ถอนออกจากกัน ขาดออกเป็นลำดับ ๆ ขาดไม่มีชิ้นต่อ ขาดไปโดยลำดับ ๆ เหลือแต่ความรู้ล้วน ๆ**

ติดสมาธิ ๕ ปี

เทศน์เมื่อ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๑

ก่อนที่จะมาพิจารณาด้วยปัญญา ต้องตะล่อมจิตให้มีพลังภายในตัวด้วยความสงบ ท่านจึงสอนสมาธิเป็นขั้นเริ่มแรก เพื่อให้จิตสงบก่อน พิจารณาอะไรถึงจะเข้าอกเข้าใจ ไม่เป็นไปด้วยความหิวโหย จิตที่หาความสงบไม่ได้นี้เป็นไปด้วยความหิวโหย คิดอะไรพรวดพราด ๆ กลายเป็นสัญญาไปหมด เป็นความฟุ้งเฟ้อไปเสีย เห่อเหิมไปเสีย แทนที่จะเป็นอรรถเป็นธรรม กลายเป็นโลกเพิ่มเข้าไปอีก เป็นการสั่งสมกิเลสโดยไม่รู้สึกตัวในขณะที่พิจารณา เพราะมันเถลไถลออกไปตามนิสัยที่เคยเป็น เพราะจิตหิวโหย จิตหาความสงบไม่ได้

ท่านจึงสอนว่า **สมาธิปริภาวิตา ปญฺญา มหปฺผลา โหติ มหานิสํสา** ปัญญาที่สมาธิอบรมแล้วย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก คือ สมาธิเป็นเครื่องหนุนปัญญาได้ดี เหมือนอย่างคนรับประทานอาหารอิ่มหนำสำราญ พักผ่อนนอนหลับให้สะดวกสบายแล้ว ทำงานก็ไม่หิวไม่โหย ไม่เหนื่อยไม่เพลีย ตั้งหน้าตั้งตาทำงานได้ดียิ่งกว่าคนที่กำลังหิวจัด ซึ่งทำอะไรไม่ค่อยเต็มเม็ดเต็มหน่วย ความฉุนเฉียวก็ง่าย จิตใจที่เป็นไปด้วยความหิวโหย เพราะหาความสงบไม่ได้ก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น ท่านจึงสอนให้อบรมสมาธิให้มีความสงบพอสมควรแล้ว ก็พิจารณาทางด้านปัญญา จิตก็ตั้งหน้าทำงานไม่เถลไถลได้ง่าย ๆ สมาธิมีความสำคัญอย่างนี้ แต่ไม่ใช่สมาธิจะทำปัญญาให้เกิด เป็นเครื่องหนุนเฉย ๆ หนุนให้ปัญญาทำงานได้สะดวก พูดง่าย ๆ

ไม่ใช่สมาธิจะกลายเป็นปัญญาเสียเอง ให้พากันเข้าใจไว้ตรงนี้

ภาคปฏิบัติเป็นอย่างนี้ เราได้เป็นมาแล้ว นี่ติดสมาธิติดอยู่ถึง ๕ ปีเต็ม ๆ สำหรับผมเอง คือ ชำนิชำนาญจริง ๆ ใครจะมาโกหกเรื่องสมาธินี้ไม่ได้ว่างั้นเลย อาจหาญที่สุดเรื่องสมาธิ กำหนดเมื่อไรได้ เพราะฐานของสมาธิมันแน่นปึ๋งเหมือนภูเขาโน่นจะว่าอะไร กำหนดเมื่อไรก็ได้ ก็เพราะจิตเป็นสมาธิอยู่แล้ว ฐานของมัน เพียงแต่ระงับกระแสจิตเข้าไปเท่านั้น มันก็เข้าไปอยู่ในฐานนั้นแน่วอยู่นั้นเสีย แต่ไม่เป็นปัญญาให้ มันเพียงแค่นั้น สุดท้ายก็ไปเหมาเอาความที่แน่นหนามั่นคง รู้อยู่อย่างดิ่งหรือเด่นนั้นว่าจะเป็นนิพพาน นี่ล่ะนิพพาน นี่แลจะเป็นนิพพาน มันก็เลยจ่ออยู่ตรงนั้นไม่ได้เรื่อง

ติดสมาธิ ๕ ปี

ถ้าพูดเรื่องความเพียรของผม พรรษาที่ ๑๐ คือ เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนนี่ ๙ พรรษา ไปถึงพรรษาที่ ๑๐ เป็นความเพียรที่หักโหมที่สุดเลย ในชีวิตนี้ไม่มีความเพียรใดเกี่ยวกับเรื่องร่างกาย ที่จะหักโหมยิ่งกว่าพรรษาที่ ๑๐ ใจก็หักโหม ร่างกายก็หักโหมเต็มที่ หลังจากนั้นมาแล้วก็เจริญเรื่อย ๆ จนจิตนี้ราวกับเป็นหินไปเลย คือ ความแน่นหนามั่นคงของสมาธิมันชำนาญพอ จนเป็นเหมือนกับหินทั้งแท่ง ไม่หวั่นไหวอะไรง่าย ๆ เลย ติดสมาธินี้อยู่ถึง ๕ ปีเต็ม ๆ

๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

องค์หลวงปู่มั่นแก้ติดสมาธิ

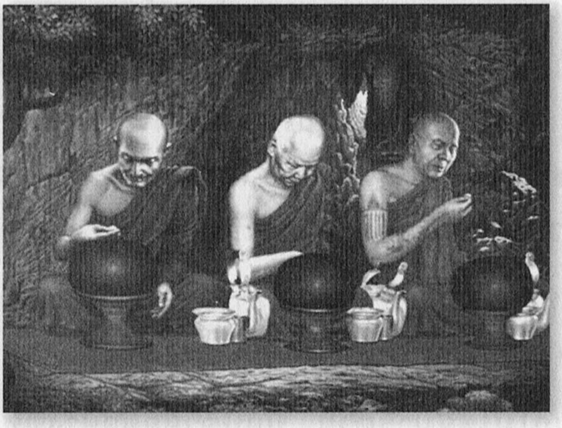
เทศน์เมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๓๐

พูดถึงเรื่องของกิเลส เวลาหนักหนักหนา เวลาต่อสู้กิเลสถึงขนาดนั้นเชียวนะ เจ้าของยังไม่รู้ว่าจะตาย คนอื่นเขายังมาดู รู้ว่าเราจะตายนี้แห่กันออกมาดูเห็นไหม นี่บางครั้งเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ผมไม่ได้อุตริมาหลอกลวงหมู่เพื่อน นี่ขั้นต่อกรกันถึงขนาดนั้น

แล้วก็นี้ล่ะเป็นพื้นเป็นฐาน ที่จะให้เรามีทุนเป็นลำดับลำดาและเป็นกำไรขึ้นในวันนั้นวันนี้ หนุนกันขึ้น ๆ สมาธิไม่มีก็ค่อยมีขึ้นมา เอ้า ! เมื่อมีขึ้นมาแล้วจิต จนกระทั่งกลายเป็นสมาธิด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความอุตส่าห์พยายาม เสริมกันขึ้น ๆ ต่อจากนั้นก็ฟัดกันทางปัญญา

เอ้า ! ปัญญา ไม่มีครูบาอาจารย์ก็ออกไม่ได้ มันติด ติดสมาธิ เพราะสมาธินี้เป็นความสุขที่พอจะให้ติดได้ ถึงติดได้คนเราความสุขในสมาธิก็พออยู่พอกินแล้ว จิตใจไม่ฟุ้งซ่านรำคาญ พอจิตหยั่งเข้าสู่ความรู้อันเดียวแน่วอยู่อย่างนั้น ไม่อยากออกยุ่งกับอะไรเลย ตาไม่อยากมองดู หูไม่อยากฟัง มันเป็นการยุ่งกวน รบกวนจิตใจของเราให้กระเพื่อมเปล่า ๆ

เมื่อจิตได้แน่วอยู่ในสมาธินั้นอยู่สักกี่ชั่วโมงก็อยู่ได้ นี่ล่ะมันติดอย่างนี้ สุดท้ายก็นึกว่าความรู้ที่เด่น ๆ อยู่นี้เองจะเป็นนิพพาน อันนี้จะเป็นนิพพาน จ่อกันอยู่นั้นว่าจะเป็นนิพพาน ๆ

สุดท้ายมันก็เป็นสมาธิอยู่อย่างนั้นล่ะจนกระทั่งวันตาย ก็จะต้องเป็นสมาธิ และติดสมาธิจนกระทั่งวันตาย

ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์มาฉุดลากออก ผมเองก็คือหลวงปู่มั่นมาฉุดลาก เถียงกันเสียจนตาดำตาแดง จนกระทั่งพระทั้งวัดแตกฮือกันมาเต็มอยู่ใต้ถุน นี่เพราะฟังการโต้กับหลวงปู่มั่น ไม่ใช่โต้ด้วยทิฐิมานะอวดรู้อวดฉลาดนะ โต้ด้วยความเราก็เข้าใจว่าจริงอันหนึ่งของเรา ท่านก็จริงอันหนึ่งของท่าน สุดท้ายก็หัวเราแตก เพราะท่านรู้นี่ เราพูดทั้ง ๆ ที่กิเลสเต็มหัวใจ แต่เข้าใจว่าสมาธินี่มันจะเป็นนิพพาน

ท่านก็ถามเรื่อย พอจิตได้หลักได้เกณฑ์แล้วถาม นาน ๆ ท่านถามทีหนึ่ง "เป็นไงท่านมหา จิตสบายดีเหรอ" ทางนี้ตอบทันที "จิตสบายดีอยู่" ท่านก็นิ่งเฉยไป ไม่รู้ว่าท่านจะฟาดเราเมื่อไร เป็นอย่างนั้นล่ะ เพราะคนหนึ่งเหนือแล้ว มองเห็นหมดนี่ ถาม "เป็นยังไงท่านมหา จิตน่ะ" บางทีว่าเป็นยังไง เท่านั้นก็รู้แล้ว "จิตสบายดีอยู่สงบดีอยู่" ท่านก็นิ่งไป ถึงคราวท่านจะเอา **"เป็นยังไงท่านมหาจิตน่ะ"** "สบายดีอยู่" **"ท่านจะนอนตายอยู่นั้นเหรอ"** ขึ้นเลยล่ะที่นี่ เห็นไหมล่ะ เปลี่ยนหมดนะ ลักษณะท่าทีนี้เปลี่ยนหมด

แล้วสุดท้ายก็ท่านมาไล่ออก **"เห็นไหม สมาธิมันมีความสุขมากขนาดไหน หือเท่าไร ? แล้วเนื้อติดฟันมีความสุขขนาดไหนว่าซิ ? สมาธิก็เหมือนกับเนื้อติดฟันนั่นแหละ มันสุขขนาดไหนเนื้อติดฟัน ท่านรู้ไหม ๆ ? ท่านรู้ไหมว่า สมาธิทั้งแท่งนั้นล่ะคือตัวสมุทัยทั้งแท่ง ท่านรู้ไหม ๆ ?"**

"ถ้าหากว่าสมาธิเป็นตัวสมุทัยแล้ว สัมมาสมาธิจะให้เดินที่ไหน" นั่นเอาซิใส่กัน

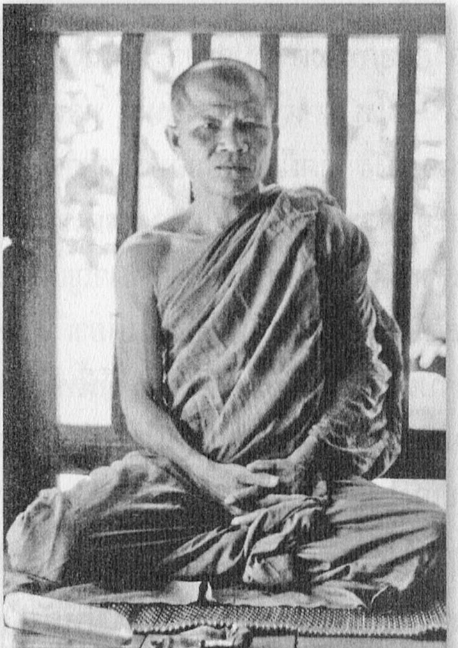
"มันก็ไม่ใช่สมาธิตาย นอนตายอยู่อย่างนี้ซิ สมาธิของพระพุทธเจ้า สมาธิต้องรู้สมาธิ ปัญญาต้องรู้ปัญญา อันนี้มันเอาสมาธิเป็นนิพพานเลย มันบ้าสมาธินี่... สมาธินอนตายเหรอเป็นสัมมาสมาธิน่ะ เอ้า ๆ พูดออกมาซิ ?"

มันก็ยอมล่ะซิ พอออกจากท่านไปแล้ว โห ! นี่เราไปเก่งมาจากทวีปไหนนี่ เรามามอบกายถวายตัวต่อท่านเพื่อศึกษาอรรถ ศึกษาธรรมหาความจริง ทำไมวันนี้จึงมาโต้แย้งกับท่านยิ่งกว่ามวยแชมเปี้ยนเขานี่ มันเป็นยังไงเรานี้ มันไม่เกินครูอาจารย์ไปแล้วเหรอ และท่านพูดนั้น ท่านพูดด้วยความหลงใหล หรือใครเป็นคนหลงล่ะนะ

เอาล่ะทีนี้ย้อนเข้ามาหาตัวเอง ถ้าไม่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามที่ท่านสอนนี้ มาหาท่านทำไม ถ้าว่าเราวิเศษวิโสแล้ว ทำไมเราจึงต้องมาหาครูบาอาจารย์ที่ตนว่าไม่วิเศษล่ะ แต่เราก็ไม่เคยดูถูกท่านแหละนี่หมายความว่าตีเจ้าของ ย้อนขึ้นมาเข่นเจ้าของ สุดท้ายก็ออกก้าวทางด้านปัญญา

ออกใช้ปัญญาพิจารณาอสุภะ

เทศน์เมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖

ทีนี้พอออกทางด้านปัญญามันก็รวดเร็ว เพราะจิตอิ่มอารมณ์แล้ว พิจารณาแยกธาตุ แยกขันธ์ **อสุภะอสุภัง อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ป่าช้าผีดิบ ป่าช้าผีสด แยกออกมาทีนี้มันก็ยิ่งรวดเร็วปัญญา เพราะจิตอิ่มอารมณ์แล้ว เอาล่ะทีนี่ฟาดให้จิตหมุนติ้ว ๆ ในทางปัญญา แยกธาตุ แยกขันธ์ กฎ **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ทั่วแดนโลกธาตุประมวลเข้ามาหาตัวผู้หลงที่มันไปหลงเพลิน พิจารณาแล้วมันก็คลายของมันออกไปเรื่อย ๆ จิตก็ออกทางด้านปัญญา

ทีนี้เวลาออกทางด้านปัญญา มันผิดกันกับสมาธิเป็นไหน ๆ สมาธิสบายสงบเย็นดีอยู่เพียงขั้นนี้จะให้แยบคายยิ่งกว่านั้นไม่มี สมาธิเต็มภูมิ เต็มที่เลยสมาธิ จะให้เหนือนั้นไปอีกไม่ได้ สมาธิ เหมือนว่าน้ำเต็มโอ่ง สมาธิก็เต็มโอ่งของสมาธิ เราจะทำอะไรให้เป็นสมาธิยิ่งกว่านั้นอีกไม่มี เราเต็มภูมิ

พอท่านลากออกทางด้านปัญญา มันถึงหมุนติ้ว เวลาพิจารณาทางด้านปัญญานี้ โอ้โห ! น่าอัศจรรย์นะ น่าแปลกประหลาด มีแต่เอ๊ะ ๆ ทำไมเป็นอย่างงี้ จิตมีแต่แปลกประหลาด มีแต่แยบคาย แล้วพิจารณาอะไรกระจัดกระจายออกไปอย่างรวดเร็ว ๆ หมุนติ้วเลยทางด้านปัญญา ต่อจากนั้นไปก็มีความชำนิชำนาญเป็นสติปัญญาอัตโนมัติหมุนตัวไปเอง สติปัญญากลมกลืนเป็นอันเดียวกัน หมุนตัวตลอดเวลาแก้กิเลสไม่มีอิริยาบถ เว้นแต่หลับเท่านั้น ทีนี้หมุนตัวเป็นเกลียวไปอีกนะ ไม่หยุดไม่ถอย แล้วกลับมาบางคืนไม่ได้หลับเลย ความเพียรมันหมุนตัวของมันไปเองโดยอัตโนมัติ

มันดูดมันดื่มในการพิจารณา ฆ่ากิเลสได้เป็นลำดับ ๆ ยิ่งเพลินที่นี่ การหลับนอนบางคืนนอนไม่หลับ เพราะจิตมันไม่ยอมนอน เรานอนลงไปนี้ จิตมันหมุนกันอยู่กับกิเลส ฆ่ากิเลสโดยอัตโนมัติของมัน กลางวันก็ยังไม่หลับอีกมันหมุนติ้ว อ้าว ! มันจะตายแล้วนะนี่ มันเป็นยังไง ว่าออกก็ออกเหนือเหตุเหนือผล จึงไปเล่าถวายท่านว่า **"พ่อแม่ครูจารย์ว่าให้ออกทางด้านปัญญา เวลานี้ออกแล้วนะ"** ว่างี้ **"มันออกยังไงว่ามาซิ" "ก็มันหมุนตัวอยู่ตลอดทั้งกลางวันกลางคืน สุดท้ายนอนไม่หลับก็มีบางคืน" "นั่นล่ะ มันหลงสังขาร"** เห็นไหมล่ะ ท่านว่ามันหลงสังขาร

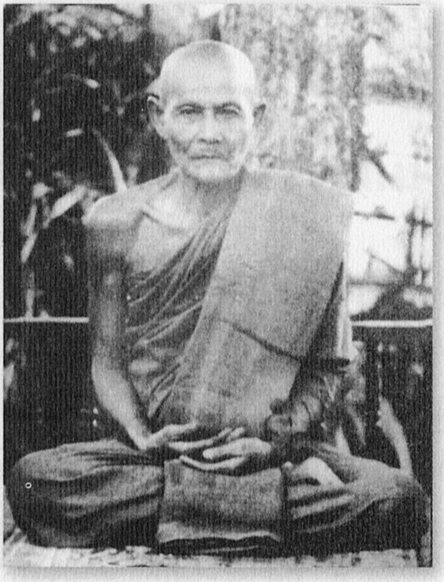
องค์หลวงปู่มั่น
แก้การออกทางด้านปัญญา

เทศน์เมื่อ ๒๘ มีนาคม ๒๕๔๘

เห็นไหมล่ะ เรากับพ่อแม่ครูจารย์ไม่เคยพูดธรรมะนิ่มนวลนะ ต้องธรรมะฟ้าถล่ม ๆ ทั้งนั้นล่ะ นั่นล่ะตามนิสัยเห็นไหม คำพูดของท่านแข็งกร้าวไหม คำพูดของท่านดุด่าว่ากล่าว กระแทกแดกดันไหม ฟังซิน่ะ ท่านลงตามจุด ๆ ที่ควรจะหนัก ท่านหนัก นั่นล่ะธรรมเป็นอย่างนั้น ควรจะหนัก ท่านก็หนัก อย่างที่ท่านฟาดเรานี่ก็ “มันหลงสังขาร” “ถ้าไม่พิจารณามันก็ไม่รู้” “นั่นล่ะ บ้าหลงสังขาร” ซัดเข้าอีก ขึ้นบ้าหลงสังขารล่ะที่นี่ มันก็หมุนของมันไปเรื่อย ๆ เวลาจะตายแล้วก็ย้อนเข้ามาสู่สมาธิ

อันนี้เราพูดย่อ ๆ นะ มันจะตายจริง ๆ ถึงเข้ามาสมาธิ สมาธิที่เก่งกล้าที่สุดนั้นไม่มีความหมายนะ สู้ปัญญาไม่ได้ ปัญญานี้พุ่ง ๆ ตลอด จะเข้าสมาธิ **โอ๊ย ! สมาธินี่มันนอนตายอยู่เฉย ๆ ไม่เห็นเกิดปัญญา แน่ะ ปัญญาต่างหากฆ่ากิเลส สมาธิไม่ได้ฆ่ากิเลส มันก็เลยหมุนไปทางด้านปัญญา มันไม่พอดี ท่านจึงเรียกว่ามันหลงสังขาร**

คือ สังขารนี่ สังขารที่เป็นปัญญา สังขารเป็นมรรคแก้กิเลส ทีนี้เราไม่รู้จักประมาณ สังขารฝ่ายสมุทัยมันแทรกเข้าไปในนั้น ท่านว่ามันหลงสังขาร คือ สังขารสมุทัย ไม่รู้จักประมาณ ความหมายว่า

งั้น แต่ท่านไม่ได้พูดมากนักกับเรา ให้เราไปตีเองทุกอย่าง ท่านจะจับไม้ก็ทั้งท่อนโยนให้เรา ให้ไปเลื่อยเอง อันนี้ก็แบบเดียวกัน นี่มันหลงสังขาร

พอเราเถียงท่านว่า ถ้าไม่พิจารณามันก็ไม่รู้ "นั่นล่ะบ้าหลงสังขาร" เท่านั้นพอ แต่เวลามันไปแจงแล้ว โอ้โห ! ท่านพูดอย่างนี้ เวลามันจะตายจริง ๆ มันเข้าสมาธิ พิจารณาพุ่ง ๆ ๆ เป็นระยะ ๆ ๆ นี่ตรงนี้ก็ลงท่าน ท่านว่ามันหลงสังขาร คือมันพิจารณาเลยเถิดไม่อยู่ในความพอดี สังขารสมุทัยแทรกเข้าไป เราไม่รู้ แต่เวลาผ่านไปแล้ว มันรู้หมดนั่นซิ เรื่อยเลย

นี่เราก็ไม่ลืม ไล่ออกจากสมาธิ จนเถียงกันก็ไม่ลืม ที่ออกทางด้านปัญญาได้รั้งเอาไว้ ท่านว่าขนาดถึงบ้าหลงสังขาร นี่เราก็ไม่ลืม นี่ล่ะมันลงท่านทุกอย่าง ที่ได้แล้วลงทั้งนั้นถูกหมด ท่านพูด เราผิดทั้งเพ

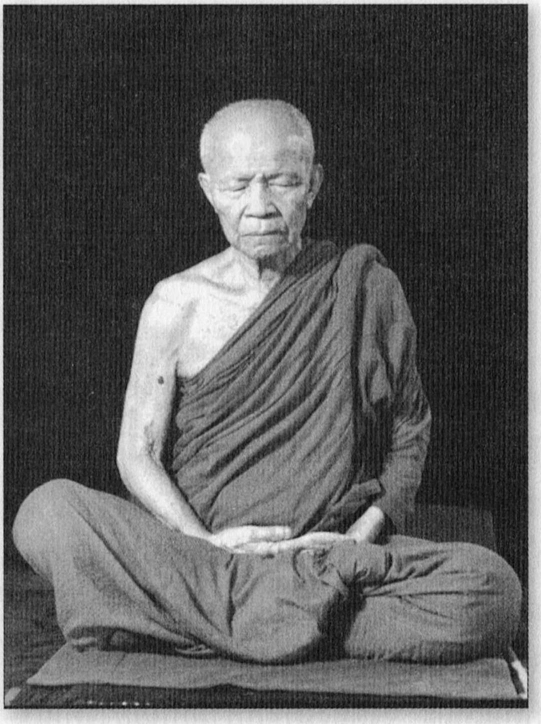
ปัญญาพิจารณาเพลิน ต้องพักในสมาธิ

เทศน์เมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖

คือสังขารที่เป็นมรรค เรามาพิจารณาเป็นด้านปัญญา เมื่อเลยเถิดออกไปแล้ว สังขารจะแทรกด้วยสมุทัย นี่เราก็ไม่ลืม ทีนี้เวลามันจะเป็นจะตายจริง ๆ ย้อนจิตเข้ามาสู่สมาธิ สมาธิก็แน่วเลย ทีนี้บังคับนะสมาธิ ทำไมถึงบังคับ เหมือนว่าไม่เคยมีสมาธิมาก่อนเลย เพราะมันเพลินทางด้านปัญญามาก ซึ่งมีผลมากกว่าสมาธิเป็นไหน ๆ เวลาย้อนเข้ามาสู่สมาธินี้ มันจะเพลินฟัดกับกิเลสตลอดไป ด้วยอัตโนมัติของสติปัญญานั่นแหละ จึงต้องได้หักห้ามกันอย่างหนัก

สุดท้ายก็บริกรรมพุทโธเลย ให้สติกับจิตนี้อยู่อันเดียวกัน ไม่ให้ออกไปทางด้านปัญญา จนกระทั่งนึกพุทโธ เอาพุทโธมาเป็นคำบริกรรม ทั้ง ๆ ที่จิตมันจ้า ๆ ด้วยปัญญาแล้วนะ มันไม่ได้สนใจกับสมาธิ มันหาว่าสมาธินี้นอนอยู่เหมือนหมูขึ้นเขียง ไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร ปัญญาต่างหากเกิดประโยชน์ ปัญญาต่างหากมีความรู้ที่ละเอียดลออ มันถึงนู้นแล้วก็มาตำหนิสมาธิ

เพราะฉะนั้น มันจึงไม่อยากเข้าสมาธิ มันไม่ได้เพลินเหมือนปัญญา แต่ครั้นแล้วมันจะตายจริง ๆ ก็ถอยเข้ามาสู่สมาธิ บังคับไว้เลย พอบังคับไว้แล้วพุทโธ ๆ ถี่ยิบเลยนะ นั่นล่ะเหมือนเรียน ก.ไก่ ก.กาใหม่นะ พอบังคับเข้ามาจิตก็สงบเข้า ๆ แน่วลงสมาธิ ก็มันมีอยู่

เป็นพื้นฐานมาแล้วได้ ๕ ปีแล้วว่าไง แต่เวลามันเพลินกับปัญญา มันไม่สนใจกับสมาธิต่างหาก จึงเหมือนกับว่าสมาธิไม่มี

ทีนี้พอย้อนเข้ามาหาสมาธิต้องถูกบังคับ เพราะกำลังของสติปัญญามีมากกว่า เกินกว่าที่จะมาพักในสมาธิ แต่เวลามันจะตายจริง ๆ ก็ต้องพัก เหมือนเราพักงานของเรา ทำอะไรก็ตามเห็นว่ามีรายได้ ๆ โดยไม่คำนึงถึงกำลังวังชาของเจ้าของ มันก็ไปไม่รอดคนเรา

ทีนี้ก็ย้อนเข้ามาสมาธิ จิตแน่วลงไปเลยสงบแน่ว เป็นสมาธิเหมือนเราเคยพิจารณา ทีนี้เหมือนถอดเสี้ยนถอดหนามนะ ความทุกข์ความลำบากลำบนที่เกี่ยวกับการพิจารณาทางด้านปัญญา สงบตัวลง

ไปในองค์สมาธินี้ สงบแน่วเลย ปล่อยให้มันอยู่นั้น บังคับไม่ให้ออก ถ้าเรารามือนิดหน่อย มันจะผึงออกทางด้านปัญญา เพราะอันนั้นมีกำลังมากกว่า จึงต้องบังคับในสมาธิให้อยู่ในนั้น จนกระทั่งจิตใจมีกำลังวังชากระปรี้กระเปร่า รู้ชัดเจนในเจ้าของว่ามีกำลังเต็มที่แล้ว ทีนี้จิตพอถอยออกนั้น มันก็ใส่กับกิเลสเลยทีนี้ปัญญา ตูม ๆ เลย ไม่มีถอย

ทีนี้มันก็เห็นชัดเจน ที่เราพิจารณานี้เหมือนมีดที่เราไม่ได้ลับหิน มันก็ไม่คมเต็มที่ของมัน แต่เวลามาพักสมาธิแล้ว ออกไปคราวนี้เหมือนว่ามีดได้ลับหิน เจ้าของก็ได้พักผ่อนนอนหลับ มีกำลังวังชาแล้ว กิเลสตัวนั้น มีดอันนั้น เราคนเก่าแหละฟาดนี้ขาดสะบั้น ๆ นั่นเป็นอย่างงั้นนะพิจารณา นี่จิตเมื่อเข้าถึงขั้นอัตโนมัติแล้วเป็นอย่างงั้น ในภาคปฏิบัติผมเป็นในหัวใจของผมเอง พ่อแม่ครูจารย์ท่านก็เป็นอย่างนั้น แต่ไม่เป็นกับเรา เราก็ไม่รู้ ทีนี้เวลามันหนักเข้า ๆ มันจะตายจริง ๆ หักกลับมาพักสมาธิเสียก่อน

พอมันได้กำลังแล้วออก ๆ ทีนี้สติปัญญานี้เวลาเชื่อมกันเข้าไป ก้าวเข้าถึงมหาสติมหาปัญญาละเอียดลออ ซึมซาบไปหมด กับกิเลสทั้งหลายโผล่ขึ้นมาไม่ได้ ขาดสะบั้น ๆ ไปเลย นี่เห็นไหมสติปัญญาฆ่ากิเลส เมื่อมีกำลังจากการอบรมแล้ว จะเห็นชัดเจนกับผู้ปฏิบัตินั้นแล เอ้า ! กิเลสตัวไหนจะละเอียดขนาดไหน ไม่มีที่จะพ้นจากสติปัญญา และมหาสติมหาปัญญาไปได้เลย เป็นอันว่าขาดสะบั้น ๆ ทีนี้สุดท้ายความที่จะหลุดพ้นจากทุกข์เหมือนนิพพานอยู่ชั่วเอื้อม

ทดสอบกามราคะด้วยวิธีต่างๆ (บรรลุอนาคามี)

เทศน์เมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

ตอนอสุภะนี่สำคัญอยู่มากนะ สำคัญมากจริง ๆ พิจารณาอสุภะนี่มันคล่องแคล่วแกล้วกล้ามองดูอะไรทะลุไปหมด ไม่ว่าจะหญิง จะชาย จะหนุ่มสาวขนาดไหน เอ้า! พูดให้เต็มตามความจริงที่จิตมันกล้าหาญน่ะ ไม่ต้องให้มีผู้หญิงเฒ่า ๆ แก่ ๆ ล่ะ ให้มีแต่หญิงสาว ๆ เต็มอยู่ในชุมนุมนั้นน่ะ เราสามารถจะเดินบุกเข้าไปในที่นั่น โดยไม่มีราคะตัณหาอันใดแสดงขึ้นมาได้เลย นั่น ความอาจหาญของจิต เพราะอสุภะ

มองดูคนมีแต่หนังห่อกระดูก มีแต่เนื้อหนังแดงโร่ไปหมดน่ะ ไม่เห็นความสวยความงามที่ไหน เพราะอำนาจของอสุภะมันแรง มองดูรูปไหน มันก็เป็นแบบนั้นหมด แล้วมันจะเอาความสวยงามมาจากไหนพอให้กำหนัดยินดี เพราะฉะนั้นมันจึงกล้าเดินบุก เอ้า! ผู้หญิงสาว ๆ สวย ๆ นั่นแหละไปได้อย่างสบายเลย คราวมันกล้าหมายถึงมันกล้า ความกล้านี่ก็ถูกทาง แต่ก็เมื่อมันผ่านไปแล้ว มันก็เรียกว่า ความกล้านี่มันก็บ้าอันหนึ่งเหมือนกัน แต่ตอนเดินดำเนินทางนี้ก็เรียกว่าถูก

การพิจารณาอสุภะอสุภัง พิจารณาไปจนกระทั่งราคะนี้ไม่ปรากฏเลย ค่อยหมดไป ๆ และหมดไปเอาเฉย ๆ ไม่ได้บอกเหตุบอกผล บอกกาล บอกเวลา บอกสถานที่เลยว่า ราคะความกำหนัด

ยินดีในรูปหญิงรูปชายนี้ได้หมดไปแล้วตั้งแต่ขณะนั้น เวลานั้น สถานที่นั้นไม่บอก จึงต้องมาวินิจฉัยกันอีก ความหมดไป ๆ เฉย ๆ นี่ไม่เอา คือ จิตไม่ยอมรับ ถ้าหมดตรงไหน ก็ต้องบอกว่าหมดสิ ให้รู้ชัดว่าหมดเพราะเหตุนั้น หมดเพราะขณะนั้น หมดในสถานที่นั้น ต้องบอกเป็นขณะให้รู้...

พลิกใหม่ คราวนี้เอาสุภะเข้ามาบังคับแก้อันที่ว่าอสุภะที่มีแต่ร่างกระดูกนั้นออก เอาหนังหุ้มห่อให้สวยให้งามบังคับนะ ไม่งั้นมันทะลุทันทีนะ เพราะมันชำนาญนี่ บังคับหนังหุ้มกระดูกให้สวยให้งาม ให้ติดแนบกับตัวเอง นี่วิธีพิจารณาของเรา เดินจงกรมก็ให้ความสวยความงามอันนั้นน่ะ รูปอันนั้นน่ะติดแนบกับตัว ติดกับตัวไปอย่างนั้นเอ้า ! มันจะนานสักเท่าไร หากมันมีอยู่ มันจะต้องแสดงขึ้นมา ถ้ามันไม่มีก็ให้รู้ว่าไม่มี เอาวิธีการนี้มาปฏิบัติได้ ๔ วันเต็ม ๆ นะ ที่มันไม่แสดงความกำหนัดขึ้นมาเลย ทั้ง ๆ ที่รูปนี้สวยงามที่สุด น่ารักใคร่ชอบใจที่สุด มันก็ไม่แสดง มันคอยแต่จะหยั่งเข้ากระดูก หนังห่อกระดูก บังคับไว้อยู่กับผิวหนังนี่

พอถึงคืนที่ ๔ น้ำตาร่วงออกมาบอกว่า ยอมแล้ว ไม่เอาคือไม่ยินดีนะ มันบอกมันยอมแล้ว ยอมอะไร ? ถ้ายอมว่าสิ้นก็ให้รู้ว่าสิ้นซิ ยอมอย่างนี้ไม่เอา ยอมนี้ยอมมีเล่ห์เหลี่ยม เราไม่เอา ! กำหนดไป กำหนด กำหนดทุกแง่ทุกมุมนะ แง่ไหนมุมใดที่มันจะเกิดความกำหนัดเพื่อจะรู้ว่ามันขึ้นขณะไหน ความกำหนัดนี่เราจะจับเอาตัวนั้นตัวแสดงออกมานั้น พอดึกเข้าไป ดึกเข้าไป กำหนดเข้าไปไม่พิจารณาอสุภะนะตอนนั้น พิจารณาแต่สุภะอย่างเดียวเท่านั้น ๔ วันเต็ม ๆ คือเราจะหาอุบายทดสอบมัน

พอสัก ๓-๔ ทุ่มล่วงไปแล้วในคืนที่ ๔ มันก็มียุบยับเป็นลักษณะเหมือนจะกำหนัดในรูปที่สวย ๆ งาม ๆ ที่เรากำหนดมาติดแนบกับตัวเรา เนี่ยมันยุบยับ หือ ! ชอบกล แน่ะ ! มันทัน

นะ เพราะสติมันมีอยู่ตลอดเวลา นี่จะกำหนดเสริมขึ้นเรื่อย ๆ เอ้า ! กำหนดเสริมขึ้น มันก็มีลักษณะยุบยับ ๆ นั่นเห็นไหม **นั่น ! จับเจ้าของได้แล้วนะ เห็นไหม มันสิ้นได้ยังไง ถ้าสิ้นทำไมจึงต้องเป็นอย่างนี้**

ที่นี่ยังไม่หมดแล้วจะปฏิบัติยังไง ก็ต้องปฏิบัติสับเปลี่ยนกัน พอเรากำหนดไปทางอสุภะนี้มันพรึบเดียวเลยนะ มันเร็วที่สุดเพราะมันความชำนาญ พอกำหนดเรื่องอสุภะนี่มันเป็นกองกระดูกไปหมดทันที แล้วกำหนดสุภะความสวยงามขึ้นมาแทนที่ เอ้า ! เอาอย่างนั้น นี่ก็เป็นเวลานาน เพราะทางเราไม่เคยเดิน เราไม่เข้าใจก็ต้องได้ทดสอบด้วยวิธีต่าง ๆ...

ทีนี้วาระสุดท้ายนะ เวลามันจะได้ความ ก็นั่งกำหนดอสุภะไว้ตรงนี้ จิตกำหนดไว้ให้มันตั้งอยู่อย่างงั้นน่ะ อสุภะตั้งอยู่ตรงนั้นตอนนั้นไม่เป็นสุภะนะ ตั้งเป็นอสุภะแต่ไม่ให้มันทำลาย คือตั้งให้มันคงที่ของมันอยู่นั่นล่ะ มันจะเป็นหนังห่อกระดูก หรือหนังออกหมดเหลือแต่กระดูก กองกระดูกก็ให้มันรู้อยู่ตรงนั้นแล้วจิตเพ่งดู

บทเวลามันจะได้ความนะ ดูเอามันจะไปไหนมาไหน กองอสุภะกองนี้จะไปไหนมาไหน เอ้า ๆ ดูเพ่ง คือเพ่งยังไง มันก็อยู่อย่างนั้นแหละ เพราะความชำนาญของจิตไม่ให้ทำลาย มันก็ไม่ทำ พอกำหนดตรงนั้น กำหนดเข้าไป ๆ ปรากฏว่า **อสุภะที่ตั้งอยู่เนี่ยมันถูกจิตกลืนเข้ามา ๆ อมเข้ามา ๆ ๆ ตรงนี้ เลยเป็นจิตเสียเองเป็นตัวอสุภะนั้นน่ะ** จิตตัวไปกำหนดที่ว่าอสุภะเนี่ย มันกลืนเข้ามา ๆ เลยมาเป็นตัวจิตเสียเองเป็นอสุภะ **มันก็ปล่อยผลัวะทันที ปล่อยข้างนอก มันต้องอย่างนี้ มันเข้าใจแล้วทีนี้ มันขาดน่ะ มันต้องอย่างนี้ซิ มันเป็นเรื่องของจิตต่างหากไปหลอกต่างหาก อันนั้นเขาไม่ใช่ราคะ อันนั้นไม่ใช่โทสะ ไม่ใช่โมหะ ตัวจิตผู้นี้ต่างหากเป็นตัวราคะ โทสะ โมหะ**

จิตว่าง (กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๒)

เทศน์เมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

ทีนี้พอจิตรู้เรื่องนี้ชัดเจนแล้ว จิตก็ถอนตัวจากอันนั้นมาสู่ภายใน พอจิตแย็บออกไป มันก็รู้ว่าตัวนี้ออกไปแสดงต่างหาก ทีนี้ภาพอสุภะนั้นมันก็เลยมาปรากฏอยู่ภายในจิตโดยเฉพาะ กำหนดอยู่ภายในพิจารณาอยู่ภายในจิต ทีนี้มันไม่เป็นความกำหนัดอย่างนั้นน่ะซิ มันผิดกันมาก เรื่องความกำหนัดแบบโลก ๆ มันหมดไปแล้ว **มันเข้าใจชัดว่า มันต้องขาดจากกันอย่างนี้ คือมันตัดสินกันแล้ว** เข้าใจแล้ว ทีนี้ก็มาเป็นภาพปรากฏอยู่ภายในจิต ก็กำหนดอยู่ภายในนั้น

พอกำหนดอยู่ภายใน มันก็ทราบชัดอีกว่า ภาพภายในนี้ก็คือเกิดจากจิตน่ะ มันดับ มันก็ดับไปที่นี่ มันไม่ดับไปที่ไหน พอกำหนดขึ้นมันดับไป พอกำหนดไม่นาน มันก็ดับไป ต่อไปมันก็เหมือนฟ้าแลบนั่นเอง **พอกำหนดพับขึ้นมาเป็นภาพก็ดับไปพร้อม ดับไปพร้อม**

เลยจะขยายให้เป็นสุภะ อสุภะอะไรไม่ได้ เพราะความรวดเร็วของความเกิดดับ พอปรากฏขึ้นพับก็ดับพร้อม ๆ ต่อจากนั้นนิมิตภายในจิตก็หมดไป จิตก็กลายเป็นจิตว่างไปเลย ส่วนอสุภะภายนอกนั้นหมดปัญหาไปก่อนหน้านี้แล้ว เข้าใจแล้วตั้งแต่ขณะที่มันกลืนตัวเข้ามาสู่จิต มันก็ปล่อยอสุภะข้างนอกทันทีเลย รูป เสียง กลิ่น รส อะไรข้างนอกมันปล่อยไปหมด เพราะอันนี้ไปหลอกต่างหากนี่ เมื่อเข้าใจตัวนี้ชัดแล้ว อันนั้นไม่มีปัญหาอะไร มันเข้าใจทันทีและปล่อยวางภายนอกโดยสิ้นเชิง

หลังจากภาพภายในดับไปหมดแล้ว จิตก็ว่าง ว่างหมดที่นี่ กำหนดดูอะไรก็ว่างหมด มองดูต้นไม้ ภูเขา ตึกรามบ้านช่องเห็นเป็นเพียงราง ๆ เป็นเงา ๆ ส่วนใหญ่ คือ จิตนี้มันทะลุไปหมด ว่างไปหมด แม้แต่มองดูร่างกายตัวเอง มันก็เห็นแต่พอเป็นเงา ๆ ส่วนจิตแท้มันทะลุไปหมด ว่างไปหมดถึงกับออกอุทานในใจว่า โอ้โฮ ! จิตนี้ว่างถึงขนาดนี้เชียวนาว่างตลอดเวลา ไม่มีอะไรเข้าผ่านในจิตเลย ถึงมันจะว่างอย่างนั้น มันก็ปรุงภาพเป็นเครื่องฝึกซ้อมอยู่เหมือนกันนะ เราจะปรุงภาพใดก็แล้วแต่เถอะ เป็นเครื่องฝึกซ้อมจิตใจให้มีความว่างซ่ำซองเข้าไป จนกระทั่งแย็บเดียวว่าง แย็บเดียวว่าง พอปรุงขึ้นแย็บเท่านั้น มันก็ว่างพร้อม ว่างพร้อมไปหมด

ตอนนี้แหละตอนที่จิตว่างเต็มที่ ความรู้อันนี้จะเด่นเต็มที่ที่นี่ คือ รูปก็ดี เวทนาก็ดี สัญญาก็ดี สังขารก็ดี วิญญาณก็ดี มันรู้รอบหมดแล้ว มันปล่อยของมันหมดไม่มีอะไรเหลือ เหลือแต่ความรู้อันเดียว มันมีความปฏิพัทธ์ มันมีความสัมผัสสัมพันธ์อ้อยอิ่งอยู่อย่างละเอียดสุขุมมาก ยากจะอธิบายให้ตรงกับความจริงได้ มันมีความดูด

ดื่มอยู่กับความรู้อันนี้อย่างเดียว พออาการใด ๆ เกิดขึ้นพับ มันก็ดับพร้อม มันดูอยู่นี่

สติปัญญาขั้นนี้ถ้าครั้งพุทธกาลท่านก็เรียก มหาสติมหาปัญญา แต่สมัยทุกวันนี้ เราไม่อาจเอื้อมพูด เราพูดว่าสติปัญญาอัตโนมัติก็พอตัวแล้วกับที่เราใช้อยู่ มันเหมาะสมกันอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องให้ชื่อให้นามสูงยิ่งไปกว่านั้น มันก็ไม่พ้นจากความจริงซึ่งเป็นอยู่นี้เลย จิตดวงนี้ถึงได้เด่น ความเด่นอันนี้มันทำให้สว่างไปหมด

ตอนจิตว่าง

ในตอนท้ายแห่งความละเอียดอ่อนของจิต เราก็เห็นว่าอวิชชาเป็นของดีและประเสริฐไปอย่างสนิทติดจมไปพักหนึ่ง และหลงอวิชชาอยู่เป็นเวลา ๘ เดือน ไม่เคยลืม เพราะรักสงวนอวิชชาซึ่งเป็นตัวผ่องใส ตัวสง่าผ่าเผย ตัวองอาจกล้าหาญ จึงรักสงวนอยู่นั้นเสีย พยายามระมัดระวังรักษาอวิชชา ทั้งๆ ที่สติปัญญาก็มีเต็มภูมิ แต่ไม่นำมาใช้กับอวิชชาในขณะนั้น

๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๑

องค์หลวงตาอวิชชาขาดสะบั้นลงจากใจวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ถ้านับย้อนถอยไป ๘ เดือน ดังนั้น ตอนจิตว่างขององค์ท่าน จึงเกิดในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๙๒

รู้สึกจะหมดหวัง
(ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๒)

เทศน์เมื่อ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๑

พอมาถึงพรรษา ๑๖ เอ้า! สรุปเลย พอพรรษา ๑๖ ล่วงแล้วตอนนั้นปัญญาเป็นธรรมจักรอยู่นะ พรรษา ๑๖ ในพรรษามันเป็นธรรมจักรอยู่แล้วนี่ เร่งเต็มที่ ในขณะนั้นเรื่องความเพียรเป็นอัตโนมัติแล้วล่ะ สติปัญญาในขั้นนั้น จนกระทั่งออกพรรษา พอออกพรรษาปั๊บในวันนั้น มันไม่สำเร็จนี่

ทำไมเรื่องนิมิตที่มาบอกมาแสดงเหตุให้เราเห็นว่า ๙ ปีสำเร็จนั้น เราก็คาดมาแล้วหนหนึ่งมันผิด คาดหนที่สองนี่ก็ ๙ ปีในการออกปฏิบัติ ก็นี่ออกพรรษาแล้วในวันนี้ยังไม่เห็นสำเร็จเลย แม้จิตจะละเอียดขนาดไหน ก็ยังมีกิเลสอยู่ จะเรียกสำเร็จได้ยังไง คำว่าสำเร็จในนิมิตนั้น บอกสำเร็จถึงที่สุดของธรรมนะ ไม่ใช่จะสำเร็จธรรมดาขั้นนั้นขั้นนี้ เอ๊! ทำไม ทีนี้ชักไม่แน่ใจ ไม่ใช่

ได้มีพวกเดียวกันล่ะ แต่ท่านก็ดี อุบายท่านดีอยู่นะ เรานั้นได้ยกบูชาอุบายของท่านจนกระทั่งป่านนี้ ผมไม่ลืมนะ **นิสัยผมไม่ค่อยลืมคุณใคร เรื่องเห็นบุญเห็นคุณคนนี้ ความกตัญญูนี้ เราชัดอยู่ในใจของเรา เนรคุณคนไม่เป็น เป็นนิสัยกตัญญูกตเวทีฝังใจจริง ๆ** ท่านองค์นี้ เราก็เล่าให้ท่าน คือ เก็บมาได้ ๙ ปี อันนี้ไม่บอกใครเลย วันนั้นมันหมดหวัง ว่างั้นเลย

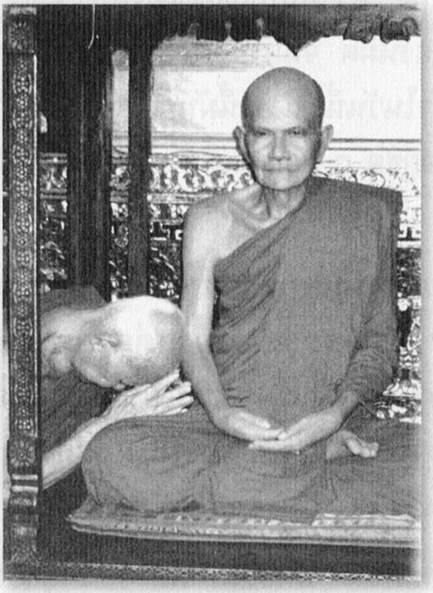
นี่ผมจะเล่าให้ท่านฟังนะ “แหม ! ผมได้แบกอันนี้มาฝังไว้ภายในจิตนี้ได้ ๙ ปีแล้วนิมิตอันนี้ ผมจะเล่าเรื่องความเหลวไหลของผมให้ฟัง แต่ผมพูดเฉพาะท่านนะ ท่านอย่าไปพูดให้ใครฟัง ผมเก็บฝังไว้ในหัวใจนี่และเชื่อแน่ด้วย ผมมันก็เหลวไหลเสีย จนต้องมาเล่าเรื่องความเหลวไหลให้ฟัง ความโกหกของผมให้ฟัง” “เอ้า ! เล่าซิเป็นไง” ก็เลยเล่าไปตามเรื่องนิมิต จนกระทั่งมาถึงพรรษา ๙ ที่ว่า ๙ ปีสำเร็จนี่ก็ออกพรรษาแล้วในวันนี้ เดี๋ยวนี้มันยังไม่สิ้นนี่จะทำยังไง มันยังมีอยู่ละเอียด ๆ มันรู้อยู่ชัด ๆ นี่ยังไม่สิ้น ก็แสดงว่านิมิตโกหกอย่างชะมัดเลย

“มันไม่ใช่อย่างนั้น” ท่านว่างั้นนะ ที่เราไม่ลืม คือ **“คำว่า ๙ ปีสำเร็จนี้ ๙ ปีนี้ต้อง ๙ ปีตั้งแต่ออกพรรษานี้ไปชนพรรษาหน้าน่ะซี”** ท่านว่าอย่างนี้นะ **“นี้ยังเป็นโอกาสของ ๙ ปีอยู่ดี ๆ เมื่อถึงเข้าพรรษาหน้าวันไหน ก็วันนั้นล่ะถึงจะหมดเขตของ ๙ ปีนี้”** “อย่างนั้นหรือ”

“ก็อย่างนั้นแหละ มันยังไม่หมด ๆ อายุของ ๙ ปีนี้นะ เมื่อหมดก็นู้นนะ วันเข้าพรรษาวันไหน พรรษาที่ ๑๐ เมื่อไรแล้วของการปฏิบัตินี้ เมื่อไรแล้ว นั่นแหละจึงจะหมดอายุอันนี้ ถ้าจะตำหนิก็ตำหนิได้ เวลานี้ยังไม่ควรตำหนิ ยังอยู่ในเกณฑ์” ว่าอย่างนั้นนะ “หือ ! ว่างั้นหรือ” มีกำลังใจขึ้นอีก ทั้ง ๆ ที่ใจก็หมุนติ้วอยู่แล้วล่ะ มันก็มาเพิ่มกำลังใจอีก ฟาดเข้าอีกเอากันอย่างหนักเลย นิมิตแปลกดีนะ นิมิตอันนี้มีแปลกแต่ต้องได้ชม ถ้าลงนิมิตได้แสดงให้เห็นชัด ๆ อย่างนั้นมันไม่ค่อยผิดค่อยพลาดเท่าไร

อุปัฏฐากองค์หลวงปู่มั่นยามอาพาธ

เทศน์เมื่อ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๓

วันนี้หลวงตารู้สึกมีความซาบซึ้งมากทีเดียว เมื่อได้เห็นเตียงนอนและแคร่ ตลอดถึงมุ้ง ได้ประทับใจอย่างมากทีเดียว เพราะเป็นครั้งสุดท้ายที่ท่านมาพักอยู่นี้ ถ้าพูดถึงการอุปถัมภ์อุปัฏฐากท่าน แต่กรุณาทราบไว้นะ กิเลสมันจะมาแย้งมาขัด เอาส่วนชั่วยัดใส่หัวใจเรา แล้วเอาที่ว่าดี คือมูตร คือคูถ นั่นไปยัดหัวใจทั่วโลกดินแดนว่าไม่ยอมเชื่อ นี่สำคัญ กิเลสจะไม่ยอมเชื่อ แต่เราขอพูดตามหลักธรรม ธรรม คือ ความจริง ใครจะเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม ธรรม คือ ธรรม ความจริง คือ ความจริง เราจึงได้กล้าประกาศตามหลักความจริงที่ได้ปฏิบัติต่อองค์ท่านมาจนถึงวาระสุดท้าย

สรุปความลงมาก็คือ เวลาที่มาพักอยู่บ้านหนองผือนี้ อาการของท่านหนักเข้าทุกที ๆ การอุปัฏฐากรักษาบำรุงด้วยความเทิดทูนท่านนั้น เราจึงไม่กล้าให้ผู้หนึ่งผู้ใด พระองค์หนึ่งองค์ใดเข้าไปยุ่มย่ามในมุ้งของท่าน แม้ที่สุดเวลาท่านถ่ายหนักก็ดี ถ่ายเบาก็ดี เราจะเป็นผู้รองรับทุกสิ่งทุกอย่างโดยลำพังของเรากับท่านเท่านั้น ไม่ให้ใครไปเห็นอากัปกิริยามารยาทของท่าน ภายในร่างกายของท่านเลย นี่ด้วยความเทิดทูน ด้วยความรัก ด้วยความสงวนอากัปกิริยาอวัยวะทุกส่วนของท่าน ไม่ให้หูตากิเลสทั้งหลายเข้าไปยุ่มย่าม โดยมันจะยกเรื่องมูตรเรื่องคูถเข้าไปทับถมโจมตีหลวงปู่มั่น แล้วก็ก้านเข้ามาเผาหัวใจตนเองโดยไม่รู้สึกตัวนั่นแล

ด้วยเหตุนี้ คำว่ามุ้งนี้จึงเป็นที่ประทับใจของเราเป็นอย่างยิ่ง มุ้งนี้สำหรับรักษาท่านเวลากลางคืน กลางวันไม่ค่อยกางมุ้ง กลางคืนนั้นแหละยุงเข้าไปรบกวน เราเท่านั้นที่อยู่ในมุ้งกับท่าน เวลาท่านถ่ายเบาเราก็มีกระป๋องเล็ก ๆ พอดิบพอดีกับการถ่ายเบาของท่าน โดยเราเป็นผู้จับผู้ถือ เป็นผู้ดูแลอวัยวะของท่านเป็นพิเศษแต่ผู้เดียว การถ่ายหนักแต่ก่อนไม่มีถุงพลาสติกอย่างนี้เป็นธรรมดา พอถ่ายหนักออกมา เราต้องขออภัย ยกเอามือนี้กอบเลย ให้ท่านถ่ายใส่มือของเรา แล้วก็เทลงกระโถน ถ่ายใส่มือของเราเทลงกระโถนทุก ๆ ครั้งไป

ทั้งการถ่ายหนัก ทั้งการถ่ายเบา จะไม่มีใครเข้าไปยุ่งได้เลย เราแต่ผู้เดียวเท่านั้น นี่พูดตามหลักความจริง จึงได้ประกาศให้ทราบในตอนต้นว่า ให้ระวังกิเลสมันจะขัด จะแย้ง จะไม่ยอมเชื่อถือ จะหาว่าหลวงตาบัวได้โอ้อวดไปนะ หลวงตาไม่โอ้อวด พูดตามหลักความจริง ได้ปฏิบัติอุปัฏฐากท่านอย่างนี้ตลอดมาตั้งแต่อยู่หนองผือ ไม่ยอมให้ใครเข้าไปเกี่ยวข้องอวัยวะของท่านเลย เฉพาะการถ่ายหนักกับการถ่าย

เบานี้ เราต้องเป็นผู้ทำหน้าที่แต่ผู้เดียว ด้วยความเคารพเลื่อมใส ด้วยความรัก ความสงวนทุกด้านทุกทาง ไม่ให้ใครเข้าไปคิดในแง่ต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากเป็นอกุศล เราถึงต้องทำหน้าที่โดยเฉพาะ พอเสร็จแล้วยื่นออกมา ๆ พระที่อยู่รอบมุ้งข้างนอกก็รับเอาไป ๆ ทันที ๆ

เราจัดการเสร็จเรียบร้อยแล้ว เช็ดล้างทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว ปิดอวัยวะทุกส่วนแล้ว เราถึงจะเปิดตัวของเราออกมาให้ผู้ใดก็ตามได้เห็นองค์ท่าน เวลานั้นเราจะไม่ให้ใครเห็นเลย เอาผ้าคลุมไว้ข้างนอกหมด จะมีแต่เราคนเดียวทำหน้าที่แต่ผู้เดียว ด้วยความถวายชีวิตเลย จะโง่จะฉลาดขนาดไหน เราขอถวายชีวิตต่อท่านทุกสัดทุกส่วนจึงไม่ยอมให้ใครเข้าไปเกี่ยวข้องอวัยวะของท่านเลย นี่ล่ะการปฏิบัติต่อท่าน มุ้งนี้ก็มีท่านกับเราเท่านั้นในเวลากลางคืน จะไม่มีใครเข้าไปยุ่งเลย

เพราะฉะนั้น มุ้งนี้จึงเป็นที่ประทับใจอย่างซึ้งที่สุดเลยว่า มุ้งนี้ คือ มุ้งของพระอรหันต์องค์หนึ่ง คือ หลวงปู่มั่น เราก็พอมีวาสนาบ้างพอประมาณ ถึงได้เข้าไปอุปถัมภ์อุปัฏฐากรับใช้ท่านทุกสิ่งทุกอย่าง มอบกายถวายตัวชีวิตจิตใจไม่มีเสียดายเลย

เวลานั้นเป็นเวลาที่เขาขยะแขยงกันมาก เรียกว่า วัณโรค ท่านเป็นวัณโรค ใครกลัวกันทั้งนั้นสำหรับวัณโรค เพราะแก้ไม่ตกด้วยยาแต่ก่อนไม่มียาแก้ ใครเป็นแล้วหวังตาย ๆ เลย เราไม่เคยสนใจกับวัณโรควัณแรกอะไรแหละ เรามีความมุ่งมั่นขันต่อความเป็นความตายต่อหลวงปู่มั่นองค์เดียวเท่านั้น เราจึงไม่เคยสนใจกับเรื่องวัณโรคอะไรเลย

สิ่งที่น่าวิตก ก็คือ เวลาท่านป่วยหนัก กลางคืนมีหนาว หนาวเพราะตอนนั้นเป็นเดือนพฤศจิกาฯ เริ่มหนาวแล้ว ถ้าวันไหนหนาวมาก

วันนั้นท่านจะไอมาก แล้วมีสำลีใส่กะละมังเข้ามาไว้ในมุ้งนี้เลย เราจะเอาสำลีนี้พันนิ้วมือ แล้วเข้าไปกว้านเอาเสลดเสมหะที่ติดอยู่ในคอของท่าน ขากไม่ออก เราจะเป็นผู้กว้านออกมา ๆ หน้าเรากับหน้าท่าน ปากเรากับปากท่าน คลอเคลียกันอยู่ตลอดเวลา ไม่สนใจกับวัณโรคนะแรกอะไรแหละ สนใจต่อหน้าที่นี้เท่านั้น ไม่เคยสนใจอย่างอื่น นี่เราปฏิบัติอย่างนี้ตลอดมา

ถ้าวันไหนหนาวมาก บางคืนท่านไม่ได้นอนก็มี เพราะความไอกวนท่านมากทีเดียว เราก็ไม่นอนทั้งคืน สำลีที่เอามามาก ๆ จนขนาดเกือบหมด ๆ ก็มี เอาพันนิ้วมือนี้กว้านออก ๆ อยู่ตลอดเวลา เราทำด้วยความถึงใจทุกอย่าง สำหรับหลวงปู่มั่นแล้ว เราไม่มีอะไรเหลือแม้เม็ดหินเม็ดทราย ที่จะเป็นข้อขัดแย้งต่ออรรถต่อธรรม ต่อจิตใจที่บริสุทธิ์ของท่าน เรามอบทุกอย่าง

เพราะฉะนั้นเราจึงภูมิใจว่า เราได้อุปถัมภ์อุปัฏฐากหลวงปู่มั่นซึ่งเป็นพระอรหันต์ทั้งองค์ นับว่าพอมีวาสนาอยู่บ้าง นี่ได้มาอธิบายให้พี่น้องทั้งหลายได้ทราบทั่วถึงกัน สถานที่นี่ (วัดป่ากลางโนนภู่ อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร) ศาลาหลังนี้ แต่ก่อนเหล่านี้เป็นดงทั้งหมดเลย ๆ ศาลานี้อยู่ในดง แล้วมีทางจงกรมอยู่ที่นี่ ทางจงกรมของเรา (ข้าง ๆ ศาลา) เวลาท่านงีบหลับไปเพียงเล็กน้อย เราก็ได้สั่งเสียพระเอาไว้ว่า ผมจะออกไปเดินจงกรมอยู่ที่ตรงนั้น ก็คือตรงนี้แหละตรงนี้ บอกจุดที่หมายเอาไว้

เพราะตามธรรมดา เวลาท่านตื่นนอนขึ้นมา ลืมตาขึ้นมาแล้วท่านมักจะถามเสมอว่า “ท่านมหาไปไหน” เราก็แน่ใจว่าท่านจะต้องถาม เพราะเราอยู่ในมุ้งกับท่านตลอดเวลา ประหนึ่งว่าพระเณรไม่มีจะว่าประมาทดูถูกหมู่เพื่อน เราก็ไม่มีเจตนา แต่กลัวว่าจะไปเก้ง ๆ

ก้าง ๆ ทำอะไรขัดหู ขัดตา ขัดใจของท่านให้ได้รับความลำบากในเวลาท่านจะละขันธ์ไป อย่างนี้ไม่สมควรอย่างยิ่ง จะโง่จะฉลาดอะไรก็ตาม เราขอถวายท่านทุกสัดทุกส่วนเต็มกำลังความสามารถของเรา เราจึงได้ปฏิบัติท่านโดยเฉพาะ ๆ เวลาจำเป็นจริง ๆ ใครเข้าไปยุ่งไม่ได้เลย มีแต่เรากับท่านเท่านั้น

เวลาท่านงีบหลับไปเล็กน้อย ไอไม่กวน เราก็แนะพระ เพราะเราก็ต้องขออภัย ปวดหมดอวัยวะทุกสัดทุกส่วน เพราะนั่งตลอดเวลาท่านไม่นอน เราก็ไม่นอนตลอดคืนเลย ทีนี้พอมีเวลาบ้าง ท่านหลับงีบไป ก็สั่งพระ นี้ผมจะไปเดินจงกรมอยู่ทางสายนี้นะ อยู่ตรงนี้ละข้างศาลา อยู่ตรงนี้ มันป่าทั้งหมดนี่ แล้วเวลาท่านตื่นขึ้นมาให้ไปบอกผมที่นั่น ก็คือที่นี่เอง พอท่านตื่นนอน ท่านลืมตาขึ้นแล้ว ท่านมักจะถามว่า “ท่านมหาไปไหน” ทางนี้ก็รีบมาบอกเรา เราปั๊บเข้ามุ้งทันทีเลย เข้ามุ้งทันทีตลอดอย่างนี้เสมอมา จนกระทั่งท่านไปมรณภาพที่จังหวัดสกลนคร

เราประทับใจทุกอย่างที่ได้ทำถวายท่าน ด้วยความรัก ความเลื่อมใส ความเทิดทูน ความสละเป็นสละตายด้วยกัน สติปัญญามีมากมีน้อยเพียงไร เราทุ่มมาเพื่อบูชาคุณของท่านทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้เราจึงไม่กล้าให้พระองค์ใดเข้าไปเกี่ยวข้องอุปถัมภ์อุปัฏฐากท่าน เดี๋ยวจะไปเก้ง ๆ ก้าง ๆ

เพราะหลวงปู่มั่น เรียกว่า ปราชญ์ในสมัยปัจจุบัน จะว่าจอมปราชญ์ในสมัยปัจจุบันก็ไม่ผิด ความฉลาดแหลมคมทั้งภายนอกภายใน เท่าที่เราได้ผ่านมาในบรรดาครูบาอาจารย์ทั้งหลายแล้ว ไม่เคยเห็นองค์ใดจะเหมือนหลวงปู่มั่นนี้เลย เรื่องความฉลาดทั้งภายนอกภายใน รอบคอบตลอดทั่วถึงหมด

นี่ล่ะเราจึงวิตกวิจารณ์เกี่ยวกับพระเณรที่จะเข้าไปอุปถัมภ์อุปัฏฐากท่าน แล้วจะไปเก้ง ๆ ก้าง ๆ ซุงทั้งท่อนเข้าไปขวางหูขวางตาจะเป็นที่หนักอกหนักใจท่าน เราจึงยอมถวายตัวของเรา เอ้า ! เราจะเก้ง ๆ ก้าง ๆ ขนาดไหนก็สุดสติปัญญาของเรา บูชาท่านเป็นที่พอใจองค์อื่นเราก็ไม่แน่ใจนัก

นี่ล่ะเหตุที่เราได้ปฏิบัติอุปัฏฐากท่านเต็มกำลังความสามารถ ก็ดังที่เรียนให้พี่น้องทั้งหลายทราบนี้แล เราใช้สติปัญญาสุดขีดสุดแดนที่จะปฏิบัติต่อท่าน ก็รู้สึกว่าท่านจะเมตตา หรือท่านให้อภัยพระโง่ก็อาจเป็นได้ ท่านก็ไม่เคยตำหนิติเตียนเราให้ได้ยินเลยว่า ท่านมหามาดูแลปฏิบัติผมนี้เก้ง ๆ ก้าง ๆ ก็ไม่เคยได้ยิน นี่ล่ะเราภูมิใจอันนี้

แล้วขอย้อนให้พี่น้องทั้งหลายทราบด้วยว่า **ในขณะที่นำท่านออกมาปฏิบัติรักษาอยู่เวลานั้น ใจของหลวงตาเองเป็นใจที่หมุนติ้วตลอดเวลาทั้งกลางวันกลางคืน เรียกว่า ใจเป็นธรรมจักรไม่มีเวลาที่จะยับยั้งผ่อนคลายในเรื่องความพากความเพียรเลยบางคืนนอนไม่หลับ** เพราะอำนาจแห่งธรรมกับกิเลสฟัดกันบนหัวใจซึ่งเป็นเวทีอันใหญ่หลวงนี้ ไม่ลดละปล่อยวางกันเลย ความเพียรของเราก็เด็ด ไม่มีเวล่ำเวลา แม้อุปัฏฐากท่านอยู่ จิตกับกิเลส กิเลสกับธรรมก็ฟัดกันอยู่บนหัวใจเป็นอัตโนมัติของตัวเอง

นี่ล่ะเวลานั้นก็เป็นเวลาที่เราหมุนติ้วเต็มที่ เอ้า ! พูดให้เต็มยศเลยว่า **เป็นจิตที่จะข้ามพ้นจากวัฏสงสารโดยถ่ายเดียวเท่านั้น** ต่างกันแต่เพียงว่าช้าหรือเร็ว นี่ได้ติดเครื่องขึ้น ๑๓๐-๑๔๐ แล้วเวลานั้น จิตของเราเป็นจิตธรรมจักร หมุนติ้วตลอดเวลา

หมดแล้วที่พึ่ง
(๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒)

เทศน์เมื่อ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๐

พ่อแม่ครูจารย์ (องค์หลวงปู่มั่น) มรณภาพ (คืนวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒) เราเห็นด้วยตาของเรา น้ำตานี้พังเลยนะ ก็พ่อแม่ครูจารย์ แหม ! น้ำตาพังเลยนะเรา มันบอกว่า **หมดที่พึ่ง** ความหมายว่าอย่างนั้น ทั้งบุญทั้งคุณท่านอยู่ในนี้หมดเลย แล้ววาระนี้เป็นวาระที่ท่านจะจากไป ทั้งเช้า ทั้งสาย ทั้งบ่าย ทั้งเย็นทุกเวลาเราขึ้นหาท่าน เพราะตอนนั้นธรรมะนี้ หัวใจเรามันหมุนเป็นธรรมจักรมันไม่ได้อยู่นะ

จึงได้บอกว่า **ท่านเพียบทางธาตุขันธ์ เราเพียบทางด้านจิตใจ ทางธาตุขันธ์ก็อ่อนลง ๆ ธาตุขันธ์ท่าน ทางหัวใจเรากับกิเลสมันก็ฟัดกันตลอดเวลา** บางคืนไม่ได้นอนตลอดรุ่งเลย ต่างคนต่างเพียบ เราเพียบทางด้านจิตใจ แต่ก็สละ เหมือนไม่มีงานอะไรนะ เวลาอยู่กับท่านทำงาน แต่จิตกับกิเลสมันฟัดกัน มันก็ฟัดอยู่ภายใน งานก็ทำไป ๆ นี่ล่ะกิเลสกับธรรมเวลามันแก้กันโดยอัตโนมัติมันเป็นเองนะ ไม่ได้บังคับ มันหากเป็นของมันหมุนอยู่ภายใน ทางเราทำงาน เราก็ทำไป ทางนี้ก็หมุนอยู่ภายใน นี่ล่ะที่ธรรมะทำงานฆ่ากิเลส เหมือนกิเลสมันทำงานฆ่าอรรถฆ่าธรรมในหัวใจสัตว์โลก มันก็เป็นของมันอย่างนั้น แต่เวลาธรรมะมีกำลังแล้ว มันก็เป็นอย่างนั้นอีกเหมือนกัน

ท่านมรณภาพแล้วหมดเลย น้ำตาพังเลยเรา หมดแล้วที่พึ่งของเรา เข้าหาท่านตอนเช้า ตอนสาย ตอนบ่าย ตอนเย็น ท่านไม่เคยว่าเลยล่ะกับเรา ไม่มีที่ท่านจะว่าคำนั้นคำนี้ต่อเรา ตั้งแต่ไปอยู่กับท่านมาจนกระทั่งท่านมรณภาพ ท่านไม่เคยดุเรา ไม่เคยว่าทำไมทำอย่างนั้น ทำไมทำอย่างนี้ เวลาปฏิบัติต่อท่านผิดพลาดไปอย่างนี้ไม่เคยมีนะ จนกระทั่งวาระสุดท้าย นี่ล่ะที่มันน้ำตาพัง คุณของท่านอยู่ในนี้หมด อยู่ในหัวใจเรา พอท่านสิ้นลงแล้วเลยนั่งอยู่นั่นน่ะ นั่งรำพึงนั่งเหมือนหัวตอนะ แต่จิตมันหมุนของมัน

เออ ! ธรรมะเวลานี้เป็นธรรมะเข้าด้ายเข้าเข็ม ใครจะมาสอนเราสุ่มสี่สุ่มห้าไม่ได้ นอกจากพ่อแม่ครูจารย์มั่นเท่านั้น พอขึ้นไป ท่านนอนอยู่ก็ตามนะ ไม่เคยมีที่ว่าท่านห้ามเราหรือตำหนิเราว่าขึ้นมาหาอะไร ไม่เคยมี ท่านนอนอยู่องค์เดียว ขึ้นปั๊บ ๆ กราบที่เท้าท่าน เราก็ทราบแล้วว่า ท่านไม่ได้หลับ ท่านนอนสงบเฉย ๆ เราขึ้นไปก็กราบเรียนให้ท่านฟัง ท่านฟัง ท่านก็นอนนิ่ง จิตของเราเป็นอย่างนั้น ๆ เวลานี้ เพราะจิตอันนี้เป็นจิตสติปัญญาอัตโนมัติฟัดกับกิเลสไม่มีเวล่ำเวลา ใครมาแก้สุ่มสี่สุ่มห้าไม่ได้ ต้องเป็นช้างประจำควาญ ประจำควาญจริง ๆ

ทีนี้พอเราพูดจบลงแล้วนิ่ง ท่านนอนอยู่นะ แทนที่ท่านจะนอนพูดกับเราไม่นะ เวลาท่านลุกนี้แต่ก่อนได้พยุงนะ เวลาท่านลุกขึ้นจะตอบธรรมะเราปุ๊บปั๊บ นั่นเห็นไหมล่ะ พลังจิตพลังเมตตา ปุ๊บปั๊บนั่งเอาฟังนะ คือเรากราบถวายหมดแล้วที่เป็นข้อข้องใจ ท่านก็ว่า “เอา ! ฟัง” ท่านก็ใส่เปรี้ยง ๆ ๆ “เข้าใจหรือยัง” ถ้าเรายังนิ่งอยู่ ท่านย้ำอีกนะ คือนิ่งนั่นแสดงว่ายังไม่เข้าใจนัก แต่พอเราเข้าใจแล้ว เรากราบท่านปั๊บ ๆ ท่านก็ล้มตูมนอนเลย บางวันถึงสองครั้งสามครั้งก็มี

ท่านไม่เคยคัดค้าน ไม่เคยดุเคยด่าเราที่ขึ้นหาท่าน เพราะท่านเห็นหัวใจเราในตอนนั้นจะไม่ฟังเสียงใคร หัวใจเราอยู่กับท่านเท่านั้น

เพราะฉะนั้นเวลาท่านจะพูด ท่านจึงปึ๊บทันทีเลย พอจบแล้วเรากราบปั๊บ ๆ ท่านล้มนอนปั๊บไปเลย ไปหาท่านเวลาไหนไม่เคยมีที่ท่านจะห้ามเราหรือดุเรา ไม่มี เพราะท่านรู้ความจำเป็นของเรา เวลาจิตกับธรรมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้วเป็นอย่างนั้น มันจะหมุนของมันตลอดเวลา แล้วใครมาแก้ก็แก้ไม่ได้ ถ้าแก้ไม่ถูกช่องถูกทางมันดูถูกเอา หือ ! ความรู้ขนาดนี้มาแก้เราได้ นั่นมันจะดูถูก นอกจากไม่ได้รับประโยชน์อะไรแล้วยังดูถูกอีก

แต่สำหรับท่านผู้ที่ผ่านไปแล้วพอเราเล่าถวายปั๊บ ๆ ใส่ปั๊วะ ๆ อันนี้ตกพึง ๆ เลย "เข้าใจหรือยัง" ถ้ายังไม่สนิทใจ เราก็นิ่ง ท่านซ้ำอีก พอเราสนิทใจแล้วกราบปั๊บ ท่านล้มปั๊บนอนลงเลย เป็นอย่างนั้นแหละ ถ้าเข้าใจแล้วก็กราบเป็นการแสดงชัดเจนว่าเข้าใจแล้ว เข้าใจปัญหาท่านที่ตอบมา ท่านก็นอนปั๊บ **การเมตตาสงสารทางด้านอรรถธรรมนี้ ท่านจะหนักขนาดไหนก็ตาม เราก็หนักของเราเต็มที่ในหัวใจนะ ท่านเห็นใจเรามากกว่าเห็นใจท่าน เห็นธาตุขันธ์ท่านไม่ได้มากเท่าเรา พอเราขึ้นไปกราบเรียนท่าน ท่านจะลุกปุ๊บปั๊บ ธรรมดาได้พยุงนะ เวลาท่านลุกขึ้นมาตอบธรรมะกับเราไม่ได้พยุง ใส่ปั๊วะ ๆ เลย**

นี่ล่ะสุดขีดพ่อแม่ครูจารย์มั่นที่แก้ธรรมะเรา ปัญหาเรา ขึ้นไปนี่พอกราบเรียนจบแล้วนิ่งเลย ท่านปุ๊บขึ้นมาเลย ใส่ปั๊วะ ๆ "ฟังนะ" นั่นอย่างหนึ่ง "เอา ! ฟัง" ใส่ปั๊วะ ๆ "เข้าใจหรือยัง" ถ้าเรายังนิ่งอยู่ท่านซ้ำอีก ๆ พอเราเข้าใจแล้วกราบเลย ท่านรู้แล้วว่าเราเข้าใจ ท่านล้มนอน ที่ท่านจะห้ามว่า มาทำไมเรากำลังลำบากลำบนไม่เคยมี ไม่ทราบเป็นอย่างไร มันอะไรพูดไม่ถูกนะ ท่านไม่เคย กับเราแล้วท่านไม่เคยว่า เคยห้าม เคยดุ เคยด่า ว่าขึ้นมาทำไมอะไรอย่างนี้ไม่เคยมีจะเวลาไหน หนักเบาขนาดไหนในธาตุขันธ์ เราขึ้นไปไม่มีเลยแหละกับพ่อแม่ครูจารย์มั่น เป็นอย่างนั้นนะ เราจึงได้เทิดทูนสุดหัวใจ

ปลงความสลดสังเวช

เทศน์เมื่อ ๑๐ กันยายน ๒๕๐๕

เมื่อการมรณภาพของท่านอาจารย์มั่นผ่านไป เข้าไปกราบเท้าท่าน นั่งรำพึงรำพันปลงความสลดสังเวช น้ำตาไหลนองอยู่ปลายเท้าท่านเกือบ ๒ ชั่วโมง พร้อมทั้งพิจารณาธรรมภายในใจของตน กับโอวาทที่ท่านอาจารย์ให้ความเมตตาอุตส่าห์สั่งสอนเรามาเป็นเวลา ๘ ปี ที่อาศัยอยู่กับท่าน การอยู่เป็นเวลานานถึงเพียงนี้ แม้คู่สามีภรรยาซึ่งเป็นที่รักยิ่ง หรือลูก ๆ ผู้เป็นที่รักของพ่อแม่อยู่ด้วยกัน ก็จะต้องมีข้อข้องใจต่อกันเป็นบางกาล แต่ท่านอาจารย์มั่นกับศิษย์ที่มาพึ่งร่มเงาของท่านเป็นเวลานานถึงเพียงนี้ ไม่เคยมีเรื่องใด ๆ เกิดขึ้น ยิ่งอยู่นานก็ยิ่งเป็นที่เคารพรักและเลื่อมใสหาประมาณมิได้ ท่านก็ได้จากเราและหมู่เพื่อนผู้หวังดีทั้งหลายไปเสียแล้วในวันนั้น

อนิจฺจา วต สงฺขารา เรือนร่างของท่านนอนสงบนิ่งอยู่ด้วยอาการอันน่าเลื่อมใสและอาลัยยิ่งกว่าชีวิตจิตใจ ซึ่งสามารถสละแทนได้ด้วยความรักในท่าน กับเรือนร่างของเราที่นั่งสงบกาย แต่ใจหวั่นไหวอยู่ด้วยความหมดหวังและหมดที่พึ่งต่อท่าน ผู้จะให้ความร่มเย็นต่อไป ทั้งสองเรือนร่างนี้รวมลงในหลักธรรม คือ **อนิจฺจา** อันเดียวกัน ต่างก็เดินไปตามหลักธรรม คือ **อุปฺปชฺชิตวา นิรุชฺฌนฺติ** เกิดแล้วต้องตาย จะให้เป็นอื่นไปไม่ได้

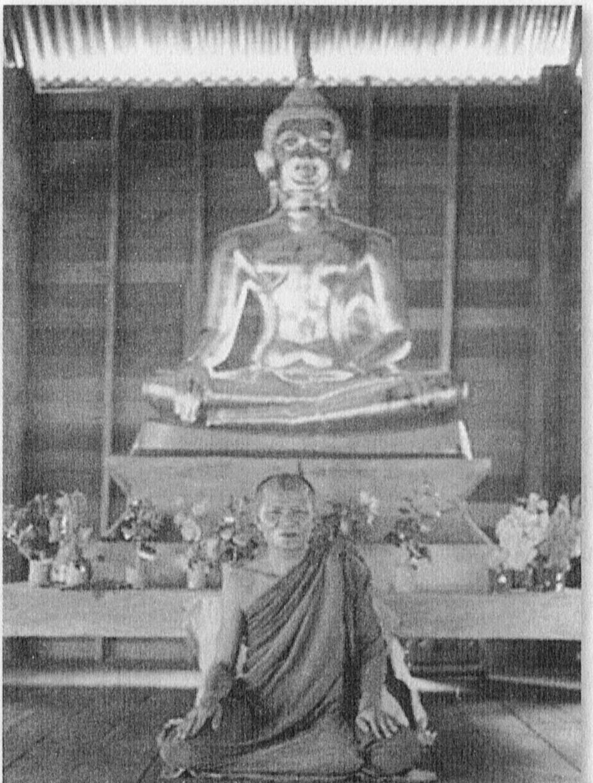
ส่วนท่านอาจารย์มั่น ท่านเดินแยกทางสมมุติทั้งหลายไปตามหลักธรรมบทว่า **เตสํ วูปสโม สุโข** ท่านตายในชาติที่นอนสงบให้ศิษย์ทั้งหลายปลงธรรมสังเวชชั่วขณะเท่านั้น ต่อไปท่านจะไม่มาเป็นบ่อแห่งน้ำตาของลูกศิษย์เหมือนสมมุติทั่ว ๆ ไป เพราะจิตของท่านที่ขาดจากภพชาติ เช่นเดียวกับหินที่หักขาดจากกันคนละชิ้น จะต่อให้ติดกันสนิทอีกไม่ได้ฉันนั้น

ผมนั่งรำพึงอยู่ด้วยความหมดหวัง และปัญหาทั้งหมดภายในจิตใจที่เคยปลดเปลื้องกับท่าน บัดนี้เราจะไปปลดเปลื้องกับใคร และใครจะมารับปลดเปลื้องปัญหาของเราให้สิ้นซากไปได้ เหมือนอย่างท่านพระอาจารย์มั่น ไม่มีแล้ว เป็นกับตายก็มีเราคนเดียวเท่านั้น เช่นเดียวกับหมอที่เคยรักษาโรคเราให้หายไม่รู้กี่ครั้ง ชีวิตเราอยู่กับหมอคนเดียวเท่านั้น แต่หมอผู้ให้ชีวิตเรามาประจำวัน ก็ได้สิ้นไปเสียแล้วในวันนี้ เราจึงกลายเป็นสัตว์ป่า เพราะหมดยารักษาโรคภายใน

เมื่อนั่งอาลัยอาวรณ์ถึงท่านด้วยความเคารพรักและเลื่อมใสพร้อมทั้งความหมดหวังในท่าน ก็ได้อุบายต่าง ๆ ขึ้นมาในขณะนั้นว่า **วิธีการสั่งสอนของท่าน เวลามีชีวิตอยู่ท่านสั่งสอนอย่างไร ต้องจับเอาเงื่อนนั้นแลมาเป็นครูสอนตน และท่านเคยย้ำว่าอย่างไร อย่าหนีจากรากฐาน คือ ผู้รู้ภายในใจ ถ้าจิตมีความรู้แปลก ๆ ซึ่งจะเกิดความเสียหาย ถ้าเราไม่สามารถพิจารณาความรู้ประเภทนั้นได้ ให้ย้อนจิตเข้าสู่ภายในเสีย อย่างไรก็ไม่เสียหาย ท่านสอนอย่างนี้** ก็จับเอาเงื่อนนั้นไว้ แล้วนำไปปฏิบัติต่อตนเองจนเต็มความสามารถ

บูชาองค์หลวงปู่มั่นด้วยการปฏิบัติ

เทศน์เมื่อ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๐

ดูเหมือนเดือนสาม (ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ ตรงกับวันอังคาร ที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓ วันถวายเพลิงศพองค์หลวงปู่มั่น) จิตหมุนตลอดอยู่กับใครไม่ได้ จิตขั้นนั้นขั้นอยู่กับใครไม่ได้เลย คิดดูซิ

มาเผาศพพ่อแม่ครูจารย์มั่น เคารพขนาดไหนเรา แต่เราเอาธรรมานุธรรมปฏิปันโน **ผู้ใดปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ผู้นั้นชื่อว่าบูชาเราตถาคต** เราเอาอันนี้บูชาท่าน ที่จะให้เกี่ยวข้องกับร่างกายมาอุปถัมภ์อุปัฏฐากท่านในศพของท่าน เรามาไม่ได้ เราต้องบูชาท่านด้วยข้อปฏิบัติ นี่ล่ะถึงกาลเวลาที่อยู่ไม่ได้ มันอยู่ไม่ได้จริง ๆ คือทางนี้มันก้าวของมันตลอด ก้าวตลอด ที่จะให้ดึงลง มันไม่ลงแล้ว พุ่ง ๆ

มาในงานศพท่านเพียงสี่วัน ฟังซิ งานศพรวมพระเณรอะไรรวมกันหมดแล้วสี่วัน นั่นล่ะเรามา ทนเอานะนั่น มาก็ไปอยู่ในป่าลึก ๆ จะออกมาเฉพาะเวลาจำเป็น ๆ เพราะทางนี้มันหมุนตลอด นี่ล่ะธรรมฆ่ากิเลส ท่านทั้งหลายฟังเอา ถึงเวลาฆ่าแล้วไม่รอ กิเลสฆ่าสัตว์โลก ทำลายสัตว์โลก ก็เหมือนกัน คิดแย็บออกตา หู จมูก ลิ้น กาย สัมผัสสัมพันธ์กับอะไร กิเลสจะออกหน้า ๆ กว้านเอาฟืนเอาไฟมาเผาตัวเอง ปรกติของโลกเป็นอย่างนั้น เราก็ไม่เคยคิดแต่ก่อน แต่เวลาธรรมนี้เกิดขึ้นกับเรา มันเป็นอย่างนั้นเป็นเอง ก็ย้อนไปคิดถึงเรื่องกิเลสทำงานบนหัวใจสัตว์โลก มันทำของมันตลอดเวลาทุกหัวใจ ทีนี้พอธรรมเกิดขึ้นนี้ฆ่ากิเลส อยู่ที่ไหนฆ่าตลอด เว้นแต่หลับ

เพราะฉะนั้น จึงว่าอยู่กับใครไม่ได้ อยู่ไม่ได้จริง ๆ มันขวางมันขัดทางเดินของเราที่กำลังก้าวเดินพุ่ง ๆ แล้วมีอะไรมาขัดมาขวาง เช่น เกี่ยวกับการกับงานกับเพื่อนฝูงนี้ไม่ได้เลย เหมือนกับอะไรมาขวางทาง ปัดออก ๆ พุ่ง ๆ เลย คิดดูเผาศพพ่อแม่ครูจารย์มั่นอยู่ได้เพียงสี่วันเท่านั้น ทน **ธาตุขันธ์ส่วนหยาบ อุปถัมภ์อุปัฏฐากท่านส่วนหยาบ แต่อุปถัมภ์อุปัฏฐากท่านด้วยการปฏิบัติชำระจิตใจอันนี้เยี่ยมกว่าทุกอย่าง เราเอาอันนี้บูชาท่าน มาเผาศพท่านได้สี่วันโดดผึงเลยเข้าป่า**

งงกับปัญหาธรรม
(กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓)

เทศน์เมื่อ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕

เราพูดอย่างนี้แล้ว มันก็กระเทือนถึงที่ว่าหลังเขาวัดดอยธรรมเจดีย์ ตอนเช้าก่อนจังหันอย่างนี้ จิตมันอัศจรรย์อย่างว่านั่นแหละ อัศจรรย์บ้าอะไรก็ไม่รู้ เจ้าของอัศจรรย์เจ้าของน่ะซี โอ้โห ! ทำไมจิตของเราถึงได้สว่างไสวอัศจรรย์เอาขนาดนี้เชียวนา รำพึง เดินจงกรมยืนอยู่ มันจ้าไปหมดเลย ทำไมถึงได้อัศจรรย์ขนาดนี้จิตดวงนี้ ๆ นั่นล่ะตัวมหาภัย คือตัวที่ว่าอัศจรรย์นั่น เห็นไหมล่ะ

นั่นล่ะ ธรรมท่านกลัวไปหลงน่ะซี ก็เราติดอยู่แล้ว หลงอยู่แล้วว่าไง ไม่มีอะไร ๆ ก็มาเอาจุดสุดท้าย นั่นล่ะวัฏจักร เรียกว่าอวิชชาตรงนั้นเอง นั่นล่ะยอดอวิชชา ยอดวัฏจักรวัฏจิต คือ อวิชชา มันไม่มีอะไรแล้วก็ไปชมเชยตรงนั้น สักเดี๋ยวขึ้นล่ะซี ธรรมท่านเตือนขึ้นมาเพราะว่าที่ว่าสว่างไสว มันมีจุดของมันอยู่นั่น เหมือนตะเกียงเจ้าพายุไส้ตะเกียงเจ้าพายุมันจ้าอยู่นั่น ออกไปข้างนอกมันก็ออกจากไส้ตะเกียงที่สว่างจ้า นั่นล่ะตัวสำคัญ

เราก็อัศจรรย์ตัวนั้นเอง ขึ้นอุทานในใจเทียวนะ โอ้โห ! จิตของเราทำไมถึงสว่างไสวอัศจรรย์เอาเสีย เหมือนหนึ่งว่าเหนือโลกเหนือสงสาร นั่นเห็นไหม อวิชชาแผลงฤทธิ์เวลาสุดท้ายเห็นไหม เรารู้มันเมื่อไร ไม่รู้จะไปหลงอัศจรรย์มันหาอะไร สักเดี๋ยวธรรมะท่านกลัวหลงท่านก็ผุดขึ้นมาเป็นคำ ๆ เราลืมเมื่อไร

ถ้ามีจุด จุดไส้ตะเกียงนั่นเองสว่าง นี่จุดกับต่อมเป็นไวพจน์ของกันและกัน ใช้แทนกันได้ **"ถ้ามีจุดหรือต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหนนั่นแล คือ ตัวภพ"** นั่นเห็นไหม บอกตรงนี้ ตัวนี้ตัวภพ ถึงขนาดนั้นยังจับไม่ได้นะ งงไปเลย มีจุดมีต่อม คือตัวนี้เอง ถึงได้คิดถึงพ่อแม่ครูจารย์มั่น ท่านมรณภาพจากไปแล้วนั้น เราไปติดปัญหานี้อยู่บนหลังเขาวัดดอยธรรมเจดีย์ ถ้าท่านยังมีชีวิตอยู่ พอกราบเรียนอย่างนี้เท่านั้น "ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้ที่ไหน นั่นแล คือ ตัวภพ" "ก็จุดนั่นเอง" ท่านก็ใส่เปรี้ยงเข้าไปนั้น มันก็พังทันที พอรู้ปั๊บเห็นโทษของมัน คอยจะไปอยู่แล้วนี่นะ แต่เราประคองมันไว้นั่นซี

นั่นล่ะมหาภัยแท้ ตรงนั้นทีเดียว จุดที่รวมแห่งมหาภัยอยู่จุดที่สว่างกระจ่างแจ้งอัศจรรย์เต็มที่ของวัฏจักรของแดนสมมุติ อยู่จุดนั้นหมด เราไม่ลืม ตอนเดือนกุมภาฯ เผาศพพ่อแม่ครูจารย์มั่นเสร็จแล้วก็ขึ้นบนเขา ติดปัญหาอันนี้ งงไปเลยนะ ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลยธรรมที่ท่านเตือนขึ้นมา แทนที่จะให้เป็นประโยชน์อย่างมหาศาลในเวลานั้น กลับเป็นความหลงมหาศาลเหมือนกัน

"เอ๊ ! จุดต่อมที่ไหนนา ๆ" "ก็จุดนั่นน่ะ" นั่นล่ะเดือนกุมภาฯ เดือน ๓ เผาศพท่านเสร็จแล้วขึ้นบนเขา ไปติดปัญหาอันนี้ ไม่คิดไม่คาดว่าอันนี้เป็นตัวมหาภัย ยังว่าเป็นมหาคุณอยู่ เห็นไหม กิเลสหลอก ขนาดว่าตัวมหาภัย มันเสกว่าเป็นมหาคุณ เห็นไหม ก็แบกปัญหานี้ไปลืมเมื่อไร ลงจากวัดดอยธรรมเจดีย์ปั๊บขึ้นไปทางอำเภอบ้านผือ ศรีเชียงใหม่ แต่ก่อนศรีเชียงใหม่ยังไม่มีอำเภอ มีแต่อำเภอท่าบ่อ อำเภอบ้านผือ เข้าไปอยู่โน้นลึก ๆ เขาเรียกถ้ำผาดัก จนกระทั่งย้อนกลับมาถึงเวลานี้เข้าอีกก็เป็น ๓ เดือนพอดี

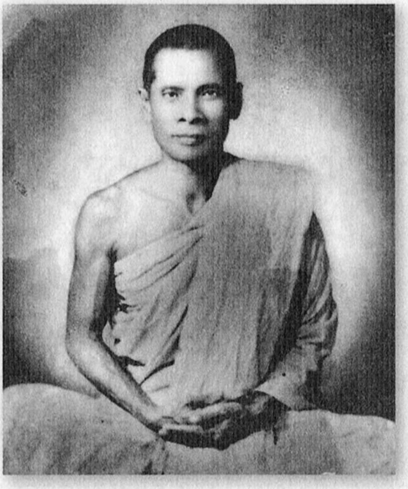
ศึกษาธรรมะขั้นสูงกับท่านอาจารย์หล้า

จากปฏิปทาพระธุดงคกรรมฐานฯ หน้า ๔๒-๔๓

ท่านอาจารย์หล้า (องค์หลวงปู่หล้า ขนฺติธโร วัดป่าขันติยานุสรณ์ บ้านนาเก็น ต.หนองแวง อ.น้ำโสม จ.อุดรธานี) ภูมิลำเนาเดิมอยู่เวียงจันทน์ นับแต่อุปสมบทแล้ว ท่านเลยอยู่ฝั่งไทยตลอดมาจนวันมรณภาพ เพราะทางฝั่งไทยมีหมู่คณะและครูอาจารย์ทางฝ่ายปฏิบัติมาก การบำเพ็ญสมณธรรม ท่านมีนิสัยเด็ดเดี่ยวอาจหาญ ชอบอยู่และไปคนเดียว อย่างมากก็มีตาปะขาวไปด้วยเพียงคนเดียว ท่านมีนิสัยชอบรู้สิ่งแปลก ๆ ได้ดี คือ พวกกายทิพย์ มีเทวดา เป็นต้น พวกนี้เคารพรักท่านมาก ท่านว่าท่านพักอยู่ที่ไหน มักมีพวกนี้ไปอารักขาอยู่เสมอ

ท่านมีนิสัยมักน้อยสันโดษมากตลอดมา และไม่ชอบออกสังคมคือหมู่มาก ชอบอยู่แต่ป่าแต่เขากับพวกชาวไร่ ชาวป่า ชาวเขา เป็นปรกติตลอดมา ท่านมีคุณธรรมสูง น่าเคารพบูชามาก คุณธรรมทางสมาธิปัญญา รู้สึกว่าท่านคล่องแคล่วมาก แต่ผู้คนพระเณรส่วนมากไม่ค่อยทราบเรื่องนี้มากนัก เพราะท่านไม่ค่อยแสดงตัว มีเพียงผู้ที่เคยใกล้ชิดท่านที่ทราบกันได้ดี

ราว พ.ศ. ๒๔๙๓ ที่ผู้เขียน (องค์หลวงตา) ไปอาศัยอยู่กับท่าน ได้มีโอกาสศึกษาเรียนถามธรรมท่าน รู้สึกว่าซาบซึ้งใจมาก ท่านอธิบายปัจจยาการ คือ อวิชชาได้ละเอียดลออ

มาก ยากจะมีผู้อธิบายได้อย่างท่าน เพราะปัจจยาการเป็นธรรมละเอียดสุขุมมาก ต้องเป็นผู้ผ่านการปฏิบัติภาคจิตตภาวนามาอย่างช่ำชอง จึงจะสามารถอธิบายได้โดยละเอียดถูกต้อง

เนื่องจากปัจจยาการ หรืออวิชชาเป็นกิเลสประเภทละเอียดมาก ต้องเป็นวิสัยของปัญญาวิปัสสนาขั้นละเอียดเท่า ๆ กัน จึงจะสามารถค้นพบ และถอดถอนตัวปัจจยาการ คือ อวิชชาจริงได้ และอธิบายได้อย่างถูกต้อง ท่านอาจารย์องค์นี้เป็นผู้หนึ่งที่อธิบายอวิชชา ปัจจยาการได้โดยละเอียดสุขุมเกินความสามารถของผู้เขียนจะนำมาอธิบายในที่นี้ได้ จึงขอผ่านไปด้วยความเสียดาย

ท่านอาจารย์องค์นี้ท่านเริ่มฉันหนเดียว และเที่ยวกรรมฐานอยู่ตามป่าตามเขากับท่านพระอาจารย์มั่น ท่านพระอาจารย์เสาร์มาแต่เริ่มอุปสมบทจนถึงวันมรณภาพ ไม่เคยลดละข้อวัตรปฏิบัติและความเพียรทางใจตลอดมา นับว่าเป็นอาจารย์ที่เหนียวแน่นทางธรรมปฏิบัติที่หายากองค์หนึ่งในสมัยปัจจุบัน ควรเป็นคติตัวอย่างแก่ท่านผู้สนใจปฏิบัติทั้งหลายได้เป็นอย่างดี

โรคเจ็บขัดในหัวอก
(เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓)

เทศน์เมื่อ ๘ เมษายน ๒๕๔๙

ในการบำเพ็ญตนนี้ไม่มีคำว่ากลัวตาย บทเวลามันจะมี มันก็มีขึ้นมาเกี่ยวกับเรื่องมรรคเรื่องผลนั่นแหละ นี่เคยเล่าให้บรรดาลูกศิษย์ฟังมาหลายครั้งแล้วมัง ที่พักอยู่บ้านกาหม (บ้านกาหม ตำบลโพนทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย) มี ๙ หลังคาเรือน บ้านใหญ่เขาอยู่ทางนู้น เรียกโพนทอง กาหมโพนทอง ป่าช้าเขามาใช้ร่วมกันกับบ้านกาหมนี้

อันนั้นเขาเป็นโรคอะไรก็ไม่รู้นะ ถ้าธรรมดาเขาจะต้องเป็นเหมือนโรคอหิวาต์หรือโรคระบาด สองวันตาย สามวันตาย ขนเข้ามา ไอ้เราก็อยู่ในป่า เขานิมนต์มากุสลา ตั้งแต่เที่ยงไปแล้ว ส่วนมากเขานิยมเผาศพตอนบ่าย ตอนเช้านี่เขาไม่นิยมกัน ทางภาคอีสานเป็นอย่างนั้น ตอนบ่ายเผาศพ นั่นล่ะตั้งแต่เที่ยงไปแล้ว เขามานิมนต์เราไป พระก็ไม่ค่อยมีแถวนั้น เขานิมนต์ไปสวดกุสลามาติกาให้เขา เราก็ตั้งใจไปหาภาวนา ทีนี้เมื่อโรคอันนี้เกิดขึ้นในหมู่บ้านนั้น มันก็ไปกวนพระจนได้นั่นแหละ ไปนิมนต์มากุสลา เราก็มา ทีนี้มาพอกุสลานี้ยังไม่เสร็จ อ้าว ! เอามาอีกแล้ว ๆ อยู่อย่างนั้น

เขาบอกว่าเป็นโรคขัดหัวอก เขาว่าอย่างนั้น มันเป็นโรคอะไรมันถึงตายเร็ว สองวันตาย สามวันตาย ถ้าเลยสามวันไปแล้วรอด

ส่วนมากจะอยู่ในสองวันกับสามวัน วันมาก ๘ ศพ วันน้อยนี้ไม่ต่ำกว่า ๓ ศพ ๔ ศพ เราไปอยู่ที่นั่น ก็เลยสร้างความกังวลขึ้นมา เอ๊ ! นี่เรามาหาที่ภาวนา เลยมากังวลกับสิ่งเหล่านี้ สวดให้เขาไม่นานนะ มันก็มาเป็นขึ้นกับเราโรคที่ว่านี่ นั่งสวดกุสลามาติกาอยู่นั้น เขามาเผาศพที่ป่าช้า ป่าช้าของคนบ้านนอกเขาอยู่ในป่า ไม่ได้อยู่ตามเมรุอย่างนี้นะ อยู่ในป่า เป็นบริเวณป่าช้าสงวนไว้สำหรับป่าช้า ที่แถวนั้นบริเวณนั้นเขาสงวนไว้สำหรับเผาศพ เราก็ไปกุสลาอยู่นั่น จนค่ำถึงได้กลับทุกวัน ๆ

นี้ก็เป็นเรื่องไม่สะดวกใจการภาวนา ตอนนั้นเป็นเวลาที่จิตหมุนติ้วเป็นธรรมจักรเสียด้วย ไม่มีวันว่างเลย เวลาว่างไม่มี ตื่นนอนระหว่างกิเลสกับธรรมอยู่บนหัวใจอันเดียวกัน ฟัดกันเลย ๆ เป็นเอง ๆ เราก็หมุนของเราเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ เหมือนหนึ่งว่าอย่างรีบอย่างด่วน นิพพานเหมือนอยู่ชั่วเอื้อม ๆ ธรรมะขั้นนี้ขั้นนิพพานอยู่ชั่วเอื้อม นิพพานมีหรือไม่มี มันไม่สนใจนะ ความพ้นทุกข์กับนิพพานติดกันอยู่นี้ นิพพานก็อยู่ชั่วเอื้อมซี กับความพ้นจากกิเลสซึ่งสร้างกองทุกข์ให้สัตว์นี้ มันก็อยู่กับจิต ธรรมที่จะแก้กันก็อยู่กับจิต ทีนี้มันก็หมุนกัน

ทีนี้เขามานิมนต์ไปกุสลา ก็เลยสร้างความไม่สะดวกให้เรา จากนั้นมามันก็มาเป็นในเราเลย นั่งอยู่ในป่าช้านะเป็นขึ้นเวลานั้น แล้วสองวันตาย สามวันตาย พอมันเป็นขึ้นมา เริ่มรู้ตั้งแต่มันเริ่มเป็น พอมันยิบแย็บ ๆ ขึ้นมา เอ๊ะ ! ซอบกล เพราะจิตไม่ได้ห่างจากนี้นี่นะ สติอยู่กับนี้ตลอด อะไรผิดปรกตินิดหนึ่ง มันจะทราบทันที ๆ ในจิตขั้นนี้นะ จิตขั้นนี้ธรรมขั้นนี้ อ้าว ! แปลก ๆ อย่างไรนะ แล้วเป็นอย่างรวดเร็วด้วย เพราะฉะนั้นเขาตาย สองวันตาย สามวันตาย จึงเชื่อได้เลย คือ มันเป็นเหมือนว่าหมุนเข้าทันที ๆ เลย ยิบแย็บ ๆ

ขึ้นมาหนักเข้า ๆ จนชัดเจน อ๋อ ! เป็นอย่างนี้เองที่เขาตายแล้วมาเผากัน เป็นอย่างที่เราเริ่มเป็นเวลานี้แล้ว ไม่นานนะ มันหนักขึ้น ๆ อย่างรวดเร็วเสียด้วย

เรานี่ถ้าแก้ไม่ตกจะต้องคนหนึ่งล่ะ ตายอยู่ในป่าช้านี้แหละ เพราะมันรวดเร็ว มันเหมือนหอกเหมือนหลาว มันแทงประสานกันอยู่ในหัวอก หายใจแรงก็ไม่ได้ แปล๊บ ๆ เลย หายใจแรง ยิ่งจามนี้สลบไปเลย พอรู้ชัดเจนแล้ว ก็เลยบอกญาติโยมตรง ๆ เลย นี่อาตมาเป็นอย่างที่ทั้งหลายตายมาเผากันอยู่เวลานี้แล้วนะ เวลานี้เจ็บขัดหัวอก ขึ้นอย่างรวดเร็ว ให้อาตมาไปที่พักเสียเถอะ อย่าให้อยู่เลยเดี๋ยวจะตายด้วยกันอีกเป็นแล้วนะเวลานี้ เขาก็ร้อนใจ ไม่รั้งไม่อะไรเราไว้แหละ โอ๋ ! ถ้าอย่างนั้นให้ท่านรีบไป ปล่อยท่านไปเสีย เราก็ออกจากที่นี่ไป

ทีนี้เขาวิตกกังวลกับเรา กลัวเราจะตายแบบเดียวกัน เพราะเป็นโรคอย่างเดียวกัน เขาก็ไม่สบายใจ เราไปถึงตอนค่ำ เขาก็หลั่งไหลไปอีกล่ะทีนี่ โอ๋ย ! คนเป็นร้อย ไม่ใช่ธรรมดาไปหาเรา เราอยู่ในป่าลึก ๆ “มาอะไรล่ะนี่” “ก็ทราบว่าท่านไม่สบาย เป็นโรคอย่างเดียวกันนี้ ทุกข์ร้อนภายในจิตใจเลยวิ่งมาหาท่าน” เราก็บอกทันทีเลย “ไม่เป็นไรล่ะ เป็นเฉพาะอาตมา ให้พากันรีบกลับเสีย” บอกให้เขารีบกลับ เขาเอาหยูกเอายา เอาน้ำท่าอะไร น้ำยานั่นล่ะมา ไม่เอาทั้งนั้น บอกไม่เอาหมดเลย ไล่ให้เขากลับในขณะนั้น คนมามาก ๆ ไม่ให้เขาอยู่นานเลย เพราะเราก็เร่งของเราแล้ว ไล่เขากลับไป

โรคอันนี้แก้ไม่ตกต้องตายแน่นอน เพราะเป็นโรคที่เสียดแทงรุนแรงมากทีเดียว เป็นลักษณะรีบด่วน ๆ นี่ล่ะที่ว่ามันกล้าต่อความตาย จิตตอนนั้นมันไม่กล้านะ มันสร้างความกังวลขึ้นมา อ้าว !

แล้วทำอย่างไรนี่ **เราก็ตั้งใจจะทำความพากเพียร ชำระกิเลสให้เสร็จสิ้นลงไปถึงความพ้นทุกข์ แล้วโรคอันนี้มันก็มาเป็นอุปสรรค เวลานี้จิตของเรากิเลสยังมี แม้จะละเอียดขนาดไหน ก็ยอมรับว่ายังมีกิเลส ยังไม่พ้น ตายไปแล้วจะไปค้างภพใด ๆ ไม่อยากค้าง ถ้าหากว่าสิ้นสุดในเดี๋ยวนี้ ไปเดี๋ยวนี้ เราก็ไม่ห่วง ไปได้เลย แต่นี่ยังไม่สิ้นสุดในจิตใจ เรายังไม่อยากตาย**

นี่ล่ะที่นี่ความไม่อยากตาย สร้างความกังวลขึ้นนะ โรคก็หนักเข้า ๆ จิตก็ยังไม่อยากตาย เพราะตายเดี๋ยวนี้มันจะค้าง ค้างชั้นใดก็ตามอย่าให้บอก แต่ไม่สงสัยที่มันจะไปค้าง พูดให้ชัดเจนเลยในจิตดวงนี้มันทราบชัดเจนว่า ถ้าตายเวลานี้จะไปชั้นไหน ๆ มันรู้เลยชั้นไหนก็เป็นชั้นสุทธาวาส พระอนาคามี พอได้ขั้นอนาคามีแล้ว ตายแล้วจะไปเกิดชั้นสุทธาวาส ๕ ชั้น คือ อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิษฐา นี่เป็นสุทธาวาส ๕ ชั้น สำหรับผู้บรรลุอนาคามี ถ้ายังอ่อนก็ไปชั้นอวิหา แก่ไปกว่านั้นก็อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี แก่กว่านั้นก็อกนิษฐา พ้นจากนั้นก็นิพพานเลย

แต่นี่เรายังไม่พ้น จะต้องไปอยู่ในชั้นใดชั้นหนึ่ง ค้างวันหนึ่งคืนหนึ่ง เราไม่อยากค้าง เพราะไม่ถึงที่สุดที่เรามุ่งหวัง อันนี้ที่มันไม่อยากตาย คือมันยังจะค้าง ตายนี้ปั๊บมันจะค้าง มันไม่อยากตาย ก็เป็นการสร้างความกังวลขึ้นมาเหมือนกัน ไม่ได้หมายถึงว่ากลัวตายเหมือนโลกเขากลัว กลัวแต่ว่าอันนี้ยังไม่หลุดพ้น เรียกว่า ให้รอเสียก่อน ให้หลุดพ้นก่อนแล้วค่อยตายเมื่อไรก็ได้ เลยสร้างความกังวล จะพิจารณาธรรมที่ได้เคยพิจารณามาแล้ว มันก็ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ระหว่างความกังวลเรื่องความตายกับความเพียรมันต่อสู้กัน ความเพียรก็ไม่หนักแน่นเพราะความกลัวตายว่า มันจะไม่หลุดพ้นจะตายเสียก่อน จะไปตกค้างอันนี้ มันสู้กัน

อันนี้ก็เป็นธรรมภายในอีกเหมือนกัน กำลังต่อสู้กันอยู่ ระหว่างความกลัวตายกับความสิ้นกิเลส เวลานี้ยังไม่สิ้น มันรู้ชัด ๆ อยู่ในตัวเองว่ายังไม่สิ้น จะให้หลุดพ้นหลุดไม่ได้ ตายนี้ต้องค้างชั้นใด ๆ ไม่สงสัยแหละ ไม่อยากค้างทั้งนั้น เช่น อนาคามี ๕ ชั้นนี้แน่นอนว่าจะไปจุดนั้น เพราะมันเป็นขั้นแน่นอนแล้ว ไม่นานนะ มันสร้างความกังวลอยู่ระหว่างความตายกับมรรคผลนิพพาน

สักเดี๋ยวก็ผางขึ้นมาเลย **“อ้าว ! ไอ้เรื่องความเป็นความตาย ท่านก็เคยพิจารณาผ่านเวทีมาอยู่แล้วอย่างช่ำชอง แล้วท่านมากลัวตายอะไรเวลานี้”** ขึ้นทันทีนะ **“ความเป็นความตายก็เป็นอริยสัจ อยู่กับตัวของท่าน ท่านทำไมไม่พิจารณา เจ็บปวดเวลานี้ก็อริยสัจ ท่านพิจารณาอริยสัจให้รู้แจ้งอริยสัจเท่านั้นท่านก็หายสงสัย ท่านไปกังวลอะไรเรื่องความเป็นอยู่และตายไป ท่านเคยต่อสู้กับความเป็นความตายเหล่านี้มามากแล้ว ท่านมากังวลอะไร”** ว่าอย่างนั้นนะ จิตมันกลับปุ๊บเลย เอาธรรมที่โผล่ขึ้นมาเตือน เกิดเองนะ เตือนขึ้นมา

พอว่าอย่างนั้น ไอ้เรื่องความห่วงใยไม่อยากเป็นอยากตายปล่อยเลย ทีนี้ก็หมุนเข้าทุกข์ ทุกข์นี่มันจะพาให้ตาย **ทุกฺขํ อริยสจฺจํ** มันจะพาให้ตาย นี่ก็เป็นอริยสัจ จิตก็หมุนติ้วเข้ามานี่เลย ทีนี้เลยไม่คำนึงถึงว่าเป็นว่าตาย หมุนเข้าไปหากองทุกข์ ตรงไหนมันทุกข์ ทุกข์ที่ตรงไหน เราเคยพิจารณาแล้ว ไล่เบี้ยกันเข้าไปเลย ซัดกันใหญ่เลยเทียว ไม่กังวลกับเรื่องความเป็นความตาย จ่ออยู่กับทุกขเวทนาที่เป็นอยู่ในร่างกาย ซึ่งเราเคยพิจารณาเข้าใจมาแล้ว ๆ ทั้งนั้น

ทีนี้ก็หมุนติ้วเข้าไป ๆ พิจารณาเข้าไป ธรรมะกับกิเลสต่อสู้กันฟัดกันเลย ธรรมะเมื่อลงใจอย่างนั้นแล้วก็มีกำลังมาก ก็มีแต่หมุนใส่

กัน เอาตั้งแต่สองทุ่มนู่นล่ะมั้งถึงหกทุ่มนะ หมุนกันอย่างหนักทีเดียว เรียกว่าไม่มีใครรอใคร ถ้าเป็นนักมวยก็ไม่มีกรรมการแยก ใครเก่งให้อยู่บนเวที ใครไม่เก่งให้ตกเวทีไป ระหว่างธรรมกับกิเลสฟัดกันบนเวที คือ หัวใจของเรา ซัดกันใหญ่เลยเชียว

มันก็หมุนติ้ว ๆ ตามต้อนเวทนา มันเกิดขึ้นจากไหน ๆ อะไร จุดไหนที่เป็นทุกข์มากกว่าเพื่อน จิตจ่อเข้าไป สติปัญญาจ่อเข้าไป ๆ ไล่เข้าไปเผาเข้าไป ถือเอาจุดเด่น ทุกข์จุดไหนเด่นกว่าเพื่อน สติปัญญาจะจ่อเข้าไปจุดนั้น พังอันนั้น ๆ เรื่อย ๆ ไป ตั้งแต่หัวค่ำว่าอย่างนั้นเลย จนกระทั่งถึงหกทุ่ม มันไล่กัน เห็นประจักษ์ในจิตของเรา อำนาจแห่งธรรม เพราะเวลานั้นธรรมเราก็เป็นสติปัญญาอัตโนมัติ สติปัญญาแก่กล้าสามารถอยู่แล้ว เป็นแต่เพียงมาเป็นอุปสรรคเกี่ยวกับเรื่องความตายนี้เพียงเท่านั้น สติปัญญานี้ก็เหมือนว่าเบากำลังลงไป พอธรรมผุดขึ้นมาเรื่องทุกข์ก็เป็นอริยสัจ ท่านไปกังวลอะไรกับความเป็นความตาย

พอจับนี่ปุ๊บ มันก็หมุนติ้ว ๆ เลย เอาเสียหกทุ่ม มันไล่กัน พูดไม่ถูกแหละ แต่ผู้เป็นมันรู้ตัวเอง ทุกขเวทนากับสติปัญญาที่ตามต้อนกัน ๆ ในสกลกายของเรานี้มันตามต้อนกันอยู่ภายในนี้ ทุกข์มากทุกข์น้อยเพียงไรไม่ถือเป็นข้าศึก ถือเป็นของจริงทั้งนั้น ๆ ธรรมก็เป็นของจริง ทุกข์ก็เป็นของจริง แต่ละอย่าง ๆ พิจารณาให้มันจริงด้วยกัน เมื่อต่างอันต่างจริงด้วยกันแล้วจะไม่มีความยึดถือกัน ทุกข์ทั้งหลายมันจะตกไปเอง มันก็หมุน จนกระทั่งถึงหกทุ่ม มันไล่กันจนแหลกนะ เอาเสียโรคที่หนัก ๆ มันค่อยจางไป ๆ เพราะโรคหนัก ๆ ก็หนักเพราะทุกข์

ทีนี้ไล่ตามต้อนทุกข์ล่ะซิ ตามต้อนทุกข์ก็ขาดไป ๆ เรื่อย ๆ เอาจนกระทั่งจิตสว่างจ้าขึ้นมาเลย ทุกข์ทั้งหลายเหล่านั้นดับ ดับจนกระทั่งดับหมดเลยไม่มีเหลือ มีแต่ความสว่างจ้าของจิตด้วยอำนาจของสติปัญญา ตามต้อนทุกขเวทนาให้เห็นความจริงของมัน จิตก็สว่างจ้าทางนี้มันก็ขึ้นภายใน **เอาล่ะที่นี่ไม่ตาย มันตัดสินเจ้าของแล้วไม่ตาย พิจารณาจนกระทั่งโล่งหมด ความทุกข์ทั้งหลายที่เสียดแทงอย่างหนักอย่างหนาจะเอาให้ตายในเวลานั้น ขาดสะบั้นไปหมดเลย** นี่เรียกว่า ธรรมโอสถ แก้ทุกขสัจได้เป็นอย่างดี

ดังที่ พระพุทธเจ้าท่านทรงแสดงไว้ **สกฺกตฺวา พุทฺธรตนํ ธมฺมรตนํ สงฺฆรตนํ โอสถํ อุตฺตมํ วรํ** ธรรมะนี้เป็นโอสถแก้ทุกข์ทั้งหลายได้เป็นอย่างดี มันก็แก้กันสด ๆ ร้อน ๆ ในวันนั้นแหละเห็นได้ชัดประจักษ์ใจ บอกว่าทีนี้ไม่ตาย ก็คือทุกข์เหล่านี้ดับหมด ร่างกายเรากลายเป็นปรกติแล้ว ที่กำลังได้รับความทุกขเวทนาที่มันเสียดแทงอยู่นั้น มันดับไปหมดเลย ด้วยอำนาจของสติปัญญาตามต้อนกัน จนกระทั่งอันนั้นขาดหมด จิตสว่างจ้าขึ้นมาเลย แน่ใจไม่ตาย กำหนดที่ไหนไม่มีเลยเรื่องทุกข์ที่เคยเกิดขึ้นมา มันจะเอาให้เป็นให้ตายอยู่เวลานั้นดับหมดเลย เที่ยงคืนผ่านไปแล้วหายหมด ลงเดินจงกรมเลย จนกระทั่งตอนเช้ามาจ้าอยู่อย่างนั้น หายเลย

นั่นล่ะคำว่าเป็นห่วงยังไม่อยากตายก็มาเป็นตอนนั้น แต่ก่อนไม่ได้กลัวตาย ๆ แต่เวลานั้นมันกลับกลัวตาย คือยังไม่อยากตาย เพราะมันยังไม่พ้น พอเวลามันเข้าถึงพริกถึงขิงแล้ว ความกลัวตายนั้นมันก็หมดไป มีแต่อริยสัจฟัดกันกับมรรคสัจ คือ สติปัญญา เอาจนโรคภายในร่างกายขาดสะบั้นไปให้รู้ชัดเจนในปัจจุบันด้วยธรรมโอสถ คือ สติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ซัดกันขาดสะบั้นลงไป นี่พูดถึงเรื่องทุกข์ เวลามันไม่อยากตาย มันก็ไปเจอเอาตอนนั้น แต่ก่อนก็ไม่มีอะไร

ปรากฏ ก็ไม่คิดว่ากลัวนี้กลัวตายอยู่ พอถึงขั้นนั้นแล้วกลัวตาย เหมือนว่ากลัวตาย คือยังไม่อยากตายตอนนี้ ตายแล้วอย่างไรมันก็ไม่พ้น จิตจะไปค้างอยู่นี้ล่ะ

พูดให้ชัดๆ อนาคามี ๕ ชั้นนี้ชั้นใดชั้นหนึ่ง ค้างแน่ จากนี้มันก็ก้าวเข้าสู่นิพพาน ไม่อยากค้าง จะก้าวทีเดียว จิตมันพุ่งใส่นู้นจะให้ถึงนิพพาน ตายเมื่อไรได้ทั้งนั้นล่ะ ถ้าลงถึงนิพพานแล้ว โรคหายไปแล้วทีนี้มันก็ค่อยก้าวของมันไปเอง ไม่มีอะไรเป็นอุปสรรค นี่แก้โรคด้วยธรรมโอสถ แก้เห็นประจักษ์บนเวทีแห่งจิตตภาวนา เราเองเป็นผู้เป็น เราจึงไม่สงสัยในการที่จะนำมาแสดงให้พี่น้องทั้งหลายฟัง จึงได้บอกชัด ๆ เลยว่า ในระยะนั้นตายแล้วจะให้เป็นอื่นไปไม่ได้ ต้องไปสุทธาวาส ๕ ชั้น ชั้นใดชั้นหนึ่งแน่แล้วในจิต ตายแล้วมันจะไปชั้นนั้น ๆ มันแน่แล้ว แต่ชั้นใดก็ยังไม่เอา ในสุทธาวาส ๕ ชั้นนี้ไม่ใช่นิพพาน เราจะให้ถึงนิพพานเท่านั้น ตายเมื่อไรได้ทั้งนั้น มันก็แก้กันตก

ก็บำเพ็ญไปเรื่อย นี่ดูระหว่างมีนาฯ-เมษาฯ ล่ะมั้ง ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ พอปัญหานั้นตกไปหายสงสัยแล้ว จิตนี้มันก็ทำงานอัตโนมัติของมันอยู่แล้ว มันหากเพียงลังเลเกี่ยวกับเรื่องความเป็น ความตายที่จะยังไม่ถึงที่สุด เดี๋ยวมันจะตายก่อน มันมากังวลเพียงเท่านั้น พอธรรมกระตุกขึ้นมาเท่านั้น มันก็ปล่อยปึ๋งซัดกันเลยเชียว หลังจากนั้นก็กลับมาอุดรฯ ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ ท่านก็ให้ไปบวชหมอเจริญวัฒนสุชาติ เอ้า ! มามัดเราอีกแล้ว บวชนั่นแล้วก็ขึ้นวัดดอยธรรมเจดีย์ เดือนพฤษภาฯ เมษาฯ จะสิ้นเดือนถึงพฤษภาฯ ที่ว่าวันที่ ๑๕ นั่นล่ะย่านนั้นล่ะ ไปอยู่พักหนึ่ง จึงไปม้วนเสื่อกัน เรื่องความเป็นความตายชั้นไหน ๆ ขั้นแห่งธรรมทั้งหลาย นี่มันไปม้วนเสื่อกันที่ตรงนั้น ไม่มีอะไรเหลือภายในใจโดยสิ้นเชิง

ไม่สำคัญตน

ทีนี้เวลาปฏิบัติเข้าไป ก็ไปเจอเอาอย่างนั้น **จิตประภัสสร นี่คือ จิตอวิชชา** ตา หู จมูก ลิ้น กาย ถูกตัดไปหมดแล้ว ตาก็สักแต่ว่าเห็นเท่านั้น หูก็สักแต่ว่าได้ยิน ไม่สามารถที่จะซึมซาบเอาความดี ความชั่ว ความรัก ความชัง เข้าไปฝังในจิตใจได้เหมือนอย่างแต่ก่อนเลยนั่น นี่ล่ะทางเดินของอวิชชามันออกไม่ได้พูดง่าย ๆ เพราะถูกตัดไปหมดแล้ว.. รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กับจิต ก็ขาดออกจากกันให้เห็นชัด ๆ... ปล่อยของมันเอง ไม่ยึดโดยหลักธรรมชาติ รู้อยู่เห็นอยู่อย่างนั้น... แต่จิตกับอวิชชานี้มันประสานกัน เราไม่รู้นะ นี่สำคัญมากที่สุด นี่ล่ะที่ว่าประภัสสร... **ถ้าว่าจิตผ่องใสจริง ๆ แล้วจะเกิดทำไม ก็มันผ่องใส มันไม่ใช่บริสุทธิ์นี่ !... พอเข้าภาคปฏิบัติแล้วก็ยอมรับเลย... อ๋อ ! เป็นอย่างนี้เอง มันยังไม่บริสุทธิ์นี่...**

พอได้ปล่อยนี้ออกหมดโดยประการทั้งปวงแล้วเท่านั้น ที่นี่บรมสุข ๆ ถามหาที่ไหน ดูหัวใจเจ้าของที่บริสุทธิ์นั้นเท่านั้นก็รู้แล้ว จะไปถามหานิพพานที่ไหน ถ้าไม่ใช่บ้านิพพานน่ะ แล้วนิพพานวัดผ่าศูนย์กลางยาวเท่านั้น ยาวเท่านี้ ลึกเท่านั้นเท่านี้ มันบ้าทั้งนั้นแหละไปผ่าศูนย์กลางที่ไหน ดูหัวใจเจ้าของที่บริสุทธิ์แล้ว มันมีศูนย์กลางที่ตรงไหน ศูนย์ขอบที่ตรงไหน ศูนย์กลางที่ตรงไหน ถ้าไม่ใช่บ้าเท่านั้นให้มันเห็นชัด ๆ อย่างนี้ซิ ยันได้เลย[๑]

มาถึงขั้นนี้แล้ว มีความรู้อันเดียวเท่านั้น เป็นตัวสมุทัยหมดทั้งดวง เมื่อประจักษ์ใจด้วยปัญญาถึงขนาดนี้แล้ว ใครจะยอมถือตัวผู้รู้ซึ่งเป็นกงจักรนี้ว่าเป็นตนเล่า นี่คือ ปัญญาขั้นละเอียด และ ปัญญาขั้นอัตโนมัติในหลักธรรมชาติ... นอกจากรู้วัฏจิตอันเป็นตัวสมุทัยแล้ว ยังพิจารณาย้อนเข้าไปว่า เป็นเพราะเหตุใดจึงเป็นสมุทัย และเป็นได้อย่างไร ตามคิดค้นเข้าไปตามสาเหตุที่มี และแสดงตัวให้ปรากฏอยู่ด้วยความสนใจใคร่จะรู้ในสาเหตุนั้น **แต่โดยมากเมื่อถึงขั้นนี้แล้ว ถ้าไม่ใช้ปัญญาไตร่ตรองจนละเอียดถี่ถ้วนจริง ๆ ต้องติดในความรู้วัฏจักรนี้แน่ ๆ เพราะเป็นยอดสมุทัยของวัฏจักรซึ่งควรหลงและติดได้ โดยนักปฏิบัติไม่รู้สึกตนว่าติด** นอกจากจะหลงและติดอยู่โดยไม่รู้สึกตัวแล้ว ยังอาจจะระบายความหลงอันลึกลับนี้ออกเป็นความรู้โดยเข้าใจผิดของตน ให้ผู้อื่นฟัง และหลงตามกันไปเป็นจำนวนมาก[๒]

ความว่าง ความสุข ความใส นั่นแลเป็นธรรมปิดบังตัวเอง เพราะธรรมทั้งนี้ คือ เครื่องหมายของภพชาติ ผู้ต้องการตัดภพชาติ จึงควรพิจารณาให้รู้เท่าและปล่อยวางสิ่งเหล่านี้ อย่าหวงไว้เพื่อก่อไฟเผาตัว ถ้าปัญญาขุดค้นลงตรงที่**สามจอมกษัตริย์แห่งภพ**ปรากฏอยู่ นั่นแลจะถูกองค์การใหญ่ของภพชาติ และจะขาดกระเด็นออกจากใจทันที ที่ปัญญาหยั่งลงถึงฐานของเขาตั้งอยู่

เมื่อสิ่งทั้งนี้สิ้นไปแล้ว เพราะอำนาจของปัญญา นั่นแลเป็นความว่างอันหนึ่ง เครื่องหมายของสมมุติใด ๆ จะไม่ปรากฏในความว่างนั้นเลย นี่คือความว่างที่ผิดกับความว่างที่ผ่านมาแล้ว ความว่างประเภทนี้ เราจะว่าเป็นความว่างของพระพุทธเจ้า หรือความว่างของใครนั้น ผู้แสดงไม่สามารถจะเรียนให้ทราบได้ว่า ควรจะเป็นความว่างของใคร นอกจากจะเป็นความว่างที่รู้เห็นกันอยู่ด้วยสันทิฏฐิโกของผู้บำเพ็ญเท่านั้น ความว่างอันนี้ไม่มีกาลสมัย เป็นอกาลิโกอยู่ตลอดกาล[๓]

ทีนี้พอเราฝึกซ้อมจิตใจของเราให้สติสตังดี ความเพียรดีแล้วเข้าไปถึงขั้นสติปัญญาอัตโนมัติแล้ว กิเลสขาดสะบั้น ๆ มันแก้กันอย่างนั้น เห็นอยู่ในหัวใจของเรา ยิ่งเป็นมหาสติมหาปัญญาด้วยแล้ว กิเลสมองดูแทบไม่มีนะ มันว่างไปหมด แทบไม่มี แต่ดีที่ไม่เคยสำคัญตนว่า ได้สิ้นสุดลงไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่กิเลสส่วนละเอียดยังมีอยู่ ไม่เคยสำคัญ ถ้ามีอยู่ละเอียดก็ยอมรับว่ามี มีอยู่งั้น

บางทีถึงได้คิดขึ้นมาว่า **"หือ ! มันเป็นยังไง กิเลสมันม้วนเสื่อไปหมดแล้วเหรอ ไม่ใช่เป็นพระอรหันต์น้อย ๆ ขึ้นมาแล้วเหรอ" ว่าเฉย ๆ แต่ยังไม่สำคัญตนว่าเป็นอรหันต์น้อย เพราะตอนนั้นมันว่างกิเลสไม่โผล่ อำนาจของสติปัญญามันรุนแรง**

จากนั้นพอกิเลสขาดสะบั้นลงไปจริง ๆ แล้ว สนฺทิฏฺฐิโก ขั้นสุดยอดมาพร้อมกันเลย ทีนี้อรหันต์น้อย อรหันต์ใหญ่ ไม่ถามถึงเลย อรหันต์น้อยก็ไม่มี อรหันต์ใหญ่ก็ไม่มี มีแต่ สนฺทิฏฺฐิโก ขั้นสุดยอดในจิต นั่นล่ะบริสุทธิ์แล้วเป็นธรรมธาตุ ผางขึ้นมาทีเดียวหมดเลย[๔]

สันทิฏฐิโกขั้นสุดยอดพอถึงขั้นนั้นแล้ว สติปัญญาที่ว่าหมุนตัวเป็นธรรมจักรนี้ระงับลงเอง ไม่ต้องไปบีบไปบังคับว่า ให้หยุดได้ความพากเพียรประเภทอัตโนมัติเป็นธรรมจักรนี้ให้หยุดได้ ไม่ต้องบอกก็ความเพียรอันนี้ที่ว่าสติปัญญาอัตโนมัติ มันก็เป็นมรรคเครื่องฆ่ากิเลส เมื่อฆ่ากิเลสสิ้นซากไปไม่มีอะไรเหลือแล้ว จะไปฆ่าอะไร มันก็ปล่อยเอง[๕]

๑. เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๙ รู้แจ้งเห็นจริงประจักษ์ใจ

๒. เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๐๕ มิจฉาสมาธิ–สัมมาสมาธิ

๓. เทศน์อบรมฆราวาส ณ วัดป่าบ้านตาด
วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๐๗ ความโง่และความสงสัย

๔. เทศน์อบรมฆราวาส ณ วัดป่าบ้านตาด
วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ธรรมปรากฏ จิตใจสว่าง

๕. เทศน์อบรมฆราวาส ณ สวนแสงธรรม
วันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๙ เอาธรรมความจริงมาดูโลก

น้ำตาร่วงจากธรรมอัศจรรย์
(บรรลุอรหันต์)

เทศน์เมื่อ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕

นี่ที่ติดปัญหาตั้งแต่ขณะนั้นเดือน ๓ เดือน ๖ กลับมา เป็นเวลา ๓ เดือน กลับมาก็ขึ้นที่เก่าอีก แบกปัญหานี้ไป ๓ เดือนกลับลงมา หลังเขานั่นแหละ แต่ที่ติดปัญหาอยู่ทางจงกรมข้างกันนั้นกับด้านตะวันตก ปัญหานี้จบลงก็อยู่บนหลังเขาในภูเขาลูกเดียวกัน วัดดอยธรรมเจดีย์ บทเวลามันจะม้วนเสื่อกันนั้น มันไม่มีล่ะเรื่องกาล สถานที่เวล่ำเวลา จะมายุ่งไม่ได้นะ มีเฉพาะธรรมชาตินี้ เวลามันจะประมวลลงมา คือ มันไม่มีที่พิจารณาแล้ว อะไรมันก็หมดทุกอย่าง ปล่อย

หมดแล้ว ยังเหลืออยู่อันเดียวนี้เท่านั้น โลกธาตุนี้ว่างไปหมด ปล่อยไปหมด วางไปหมดเลย ยังเหลืออันจุดอันต่อมนี้ เห็นไหมล่ะ จึงเรียกว่า มหาภัย อยู่จุดนี้

ทีนี้มันก็ประมวลมาซิที่นี่ อะไร ๆ มันก็ไม่มีแล้วจิตใจ ก็มาพิจารณาอยู่จุดนี้ ลงถึงที่ว่า จิตดวงเดียวนี้ทำไมเป็นได้หลายอย่างนักน้า แผ่ทั่วโลกธาตุก็จิตดวงนี้ คือ มันถอนเข้ามาหมดแล้ว มาอยู่จุดเดียวนี้ มันก็พูดได้สนิทล่ะซี อะไร ๆ มันก็รู้ไปหมด ๆ แล้วรู้ไปตรงไหนเปลี่ยนแปลงไปตรงนั้น เดี๋ยวว่าอันนั้นดี อันนี้ชั่ว มันพรรณนามาม้วนเข้ามา ๆ จิตดวงเดียวนี้ทำไมจึงเป็นได้หลายอย่างนักหนาน้า ไม่อยู่เป็นสุข มันจับจุดได้นะ มันหากรู้พลิกอย่างนั้น พลิกอย่างนี้ ตามความละเอียดของมัน จับจนได้ ๆ ถึงขั้นมันละเอียดพอ ๆ กัน ขั้นนั้นก็คือมหาสติมหาปัญญานั่นเองจะเป็นอะไรไป มันก็ประมวลเข้ามา ๆ จับจุดของจิต กำลังเอาจิตนี้เป็นผู้ต้องหาที่นี่นะ

จิตดวงนี้ทำไมเป็นได้หลายอย่างนักน้า เดี๋ยวว่าดี แล้วเดี๋ยวว่าชั่ว พลิกออกจากนี้ล่ะ แน่ะมันจับนะที่นี่นะ เดี๋ยวว่าสุข เดี๋ยวว่าทุกข์ คือธรรมดาสมมุติถ้ามีอยู่มากน้อย จะมีสิ่งเหล่านี้ประกอบอยู่กับจิตเป็นประจำ ทีนี้มันไม่มีที่พิจารณา มันก็เข้ามาตรงนี้ล่ะซี เดี๋ยวว่าสุข แล้วเดี๋ยวว่าทุกข์ เดี๋ยวว่าผ่องใส เดี๋ยวว่าเศร้าหมอง คือ คำว่าสุข ว่าทุกข์ ว่าผ่องใสเศร้าหมอง มันเป็นพอจับได้เท่านั้นนะไม่ได้มาก พอรู้สึกจับได้ เพราะสติก็เป็นมหาสตินี่ มันก็ทันกันตลอดเวลา มันทำไมถึงเป็นได้หลายอย่างนักจิตนี้

ทีนี้เข้ามาหาผู้ต้องหาล่ะที่นี่ ปล่อยหมดแล้วเข้ามาหาผู้ต้องหามาวินิจฉัย คือ มันวินิจฉัยจริง ๆ ว่าอะไรมันถึงกัน ๆ เพราะมหาสติมหาปัญญาอย่างละเอียดซึมซาบทีเดียว มหาสติมหาปัญญาขั้นสุดยอด

กลายเป็นซึมซาบไปเลย ซ่านไปหมดเลย ไม่เป็นวรรคเป็นตอนเหมือนเรายำลาบเหมือนสติปัญญาอัตโนมัตินะ สติปัญญาอัตโนมัติมันเป็นวรรคเป็นตอน มันหมุนของมันไปเอง อันนี้ก็หมุนไปเอง แต่พอถึงขั้นซึมซาบ ๆ ไปเอง

มันก็มาจับจุดนี้ มาวินิจฉัยตัวจิตนี้ มันหมดที่พิจารณาแล้วอะไรก็ปล่อยหมดแล้วเหลือแต่อันนี้นิดเดียวที่ปรากฏอยู่กับความรู้นั้น มันก็มาวินิจฉัยเหล่านี้ เดี๋ยวว่าสุข แล้วเดี๋ยวว่าทุกข์ ออกจากอันนี้ เดี๋ยวว่าผ่องใส เดี๋ยวว่าเศร้าหมอง มันก็ออกจากนี้ ทำไมมันเป็นหลายอย่างนักจิตดวงนี้น่ะ สักเดี๋ยวธรรมท่านก็ผุดขึ้นมา แน่ะอย่างนั้นนะ นี่เรียกว่า ธรรมเกิด กิเลสเกิดเป็นเครื่องผูกมัด ธรรมเกิดเปิดออก นั่นเรียกว่า ธรรมเกิด กิเลสเกิด มันแทรกอยู่ด้วยกัน สักเดี๋ยวขึ้นมาเป็นคำ ๆ เหมือนเราพูด ขึ้นมาเป็นคำ ๆ

“คำว่าเศร้าหมองก็ดี” นั่นเวลาจะขึ้นนะ “คำว่าผ่องใสก็ดี คำว่าสุขก็ดี คำว่าทุกข์ก็ดี ธรรมเหล่านี้เป็นอนัตตานะ” นั่นเวลาตัดกันจริง ๆ ลงในขั้นอนัตตา ในไตรลักษณ์นี้จะเป็นอะไรขึ้นได้ทั้งนั้น ขึ้นบทสุดท้ายขึ้นได้ไตรลักษณ์นี่ แต่นี้สำหรับนิสัยเราขึ้นบทอนัตตา ปล่อยให้หมด ความหมายว่างั้น ธรรมเหล่านี้เป็นอนัตตานะ คือ ความเศร้าหมองก็ดี ความผ่องใสก็ดี ความสุขก็ดี ความทุกข์ก็ดี รวมลงมาแล้วเรียกว่าธรรมเหล่านี้เป็นอนัตตา

พอว่าเป็นอนัตตา จิตมันก็ตั้งจ่อนิ่งเลย เพราะมันลงในอนัตตาแล้วไม่มีที่ไปแล้ว อันนี้เปิดให้หมดหัวอกเลยวันนี้นะ พอเท่านั้นแหละจิตจะว่าทำงานอะไรอยู่ก็ไม่ใช่ เป็นวางเฉยในธรรมขั้นนี้ ไม่ทำการทำงานอะไรเลย จะไปสนใจกับว่าอัตตาก็ดี อนัตตาก็ดี หรือสนใจว่า

สุขว่าทุกข์ เศร้าหมอง ผ่องใสก็ดี ไม่ไป อยู่จุดศูนย์กลางเฉย เฉยด้วยมหาสติมหาปัญญานะ ไม่ได้เฉย ๆ แบบเซ่อ ๆ ทั้งอ้าปากอย่างพวกเรานะ

นั่นล่ะถ้าเราจะพูดเป็นแบบโลกก็เรียกว่า ปล่อยบทเผลอ แต่นี้มันไม่ได้เผลอ เป็นแต่เพียงวางเฉย ๆ ไว้ มันไม่เผลอไม่ทำอะไร มันก็ผางขึ้นมาเลย อันนี้ก็ว่า อัตตาก็ดี อนัตตาก็ดี เรียกว่ามันพรึบคว่ำลงไปเลย ปัดอันนี้ทั้งหมดที่ว่าจุดว่าต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั่นแล คือตัวภพ นี่คือตัวนี้ก็มารวมกันแล้ว เศร้าหมองผ่องใสอะไร ลงในอนัตตาอันเดียวผางนี้ขาดสะบั้นไปหมดเลย

นี่เวลามันลบนะ มันลบหมดเลย ผางขึ้นมานี้เหมือนฟ้าดินถล่มนู่นน่ะ ฟังซิน่ะ กระเทือนทั่วแดนโลกธาตุ อวิชชาตัวเดียวนี่คว่ำลงจากจิตกระเทือนทั่วแดนโลกธาตุ เพราะอวิชชาตัวนี้พาเที่ยวแดนโลกธาตุเข้าใจไหม พอคว่ำอันนี้ลงแล้วก็เหมือนกับว่าแดนโลกธาตุนี้คว่ำลงพร้อมกันหมด ประหนึ่งว่าฟ้าดินถล่มเลยนะ

ทีนี้พอมันพรึบทีเดียวเท่านั้น อันนี้ไม่ได้มีอันใดที่จะเข้าไปตัดสิน หลักธรรมชาติตัดสินเองเป็นเองขึ้นมา ฟ้าดินถล่มก็เป็นเองทั้งนั้นเลย ไม่ได้มีอะไรตั้งสติสตังตอบรับกันเลย เป็นลักษณะกลาง ๆ

ขึ้นมาผางทีเดียวนี้ เหมือนกันกับว่าโลกธาตุนี้คว่ำหมดเลย พรึบทีเดียวหมดเลย ทีนี้จ้าเลยที่นี่

อู๋ย ! อัศจรรย์จริง ๆ นี่เห็นไหม ขันธ์ทำงาน พี่น้องทั้งหลายดูเอา ความอัศจรรย์ที่มาสอนโลกเวลานี้พิลึกพิลั่น แหม ! ดูซิน้ำตานี่พังเลย เดี๋ยวนี้ก็ยังพังเห็นไหม นี่ล่ะขันธ์ทำงาน ธรรมชาตินั้นไม่มีเข้าใจไหม นี่ล่ะผางเท่านี้ โถ ! อัศจรรย์จริง ๆ ให้พี่น้องทั้งหลายได้ทราบว่า ธรรมพระพุทธเจ้าเป็นยังไง อยากถามผู้มันนอนตายอยู่นี้ว่างั้นนะ โอ๊ย ! อัศจรรย์จริง ๆ แหม ! น้ำตานี้พังพราก ๆ ๆ โถ ๆ ขึ้นมาเลยเทียวนะ พระพุทธเจ้าตรัสรู้อย่างนี้ล่ะหรือ ๆ ๆ ย้ำอยู่นั่นน่ะธรรมแท้เป็นอย่างนี้ล่ะหรือ ๆ ไม่เคยคาดเคยคิดนะมันผางขึ้นมา อู๊ย ! อัศจรรย์พูดไม่ถูก คิดดูซิเดี๋ยวนี้ยังเป็น มันสด ๆ ร้อน ๆ ทำไมเป็นไม่ได้วะ

จากนั้นแล้วมีตั้งแต่ความอัศจรรย์ เรียกว่า กายนี้ไหวเลยเทียวนะ มันเป็นอะไรก็ไม่รู้แหละ เป็นพร้อมกันหมดเลยเวลานั้น ฟ้าดินถล่ม แดนโลกธาตุดับพรึบลงหมดเลย จากนั้นก็ย้ำทีเดียวว่า **เหอ ! พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ตรัสรู้อย่างนี้ล่ะเหรอ ถามท่านหาอะไร มันเจออยู่นั้นแล้วจะว่าไง พระธรรมแท้เป็นอย่างนี้ล่ะเหรอ ๆ พระสงฆ์แท้เป็นอย่างนี้ล่ะเหรอ ๆ รวมเป็นอันเดียวกันหมดแล้วเรียกว่า ธรรมอัศจรรย์เลิศเลอ หรือว่า ธรรมธาตุแล้วเท่านั้น**

เหอ ! พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ยังไง แต่ก่อนเราเคยคิดเมื่อไรว่า พระพุทธเจ้าพระธรรม พระสงฆ์ จะมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันน่ะ พุทโธก็พุทโธ ธัมโมก็ธัมโม สังโฆก็สังโฆ ติดหัวใจมาตั้งแต่รู้เดียงสาแล้วมาจ้าขึ้นเวลานั้นแล้ว ธรรมชาติอันนี้มาเป็นอันหนึ่งอัน

เดียวกันได้ยังไง เป็นอันเดียวกันแล้วนะนั่น โอ้โห ! เป็นอย่างนี้เหรอ ธรรมอัศจรรย์ นั่น

องค์หลวงตาบรรลุธรรม

คำว่า **นิพฺพานํ** คือ ธรรมธาตุ จิตเป็นธรรมธาตุ จิตเป็นธาตุ ธาตุเป็นจิต เรียกว่าเป็นธรรมธาตุแล้ว หาอะไรอีก หมดโดยสิ้นเชิง นี่ล่ะการปฏิบัติมาตั้งแต่ล้มลุกคลุกคลาน ตะเกียกตะกายแทบเป็นแทบตาย ก็มาเป็นในคืนวันนั้นล่ะ เป็นที่วัดดอยธรรมเจดีย์ จ.สกลนคร เวลา ๕ ทุ่ม วันที่ ๑๕ พฤษภาฯ ๒๔๙๓ นี่ล่ะกิเลสได้ขาดสะบั้นลงจากใจตั้งแต่บัดนั้นมา เราจึงไม่เคยลืมบุญลืมคุณของวัดดอยธรรมเจดีย์นะ คุณอันนี้ฝังลึกมากทีเดียว เราระลึกย้อนหลังไปหาพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้ในต้นโพธิ์ใหญ่ ได้ถือต้นโพธิ์เป็นคู่เคียงของพุทธศาสนา เพราะพระองค์ทรงเห็นบุญเห็นคุณของต้นโพธิ์ใหญ่นั้น นี่ก็เห็นบุญเห็นคุณของธรรมกองใหญ่ธรรมธาตุขึ้นในที่นั่น จึงไม่มีวันลืมเลย ขอให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้นะ ทุกคนให้จำเอาไว้

๑๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑

สอนโลกด้วยความเมตตาล้วน ๆ

เทศน์เมื่อ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕

นี่แหละท่านว่า ประเภทถังขยะ คำว่าถังขยะนั้นมี ๔ ประเภท อยู่ในถังขยะอันเดียวกันเข้าใจไหม ประเภทที่เยี่ยม คือ **อุคฆฏิตัญญู** นี่ในถังขยะอันนี้แหละ ประเภท**วิปจิตัญญู** ลดกันลงมาก็อยู่ในถังขยะอันนี้ ประเภท**เนยยะ** ก็มีอยู่ในถังขยะอันนี้ ประเภท**ปทปรมะ**ก็มีเต็มอยู่ในถังขยะนี้ โลกอันนี้เป็นโลกสมมุติเป็นโลกถังขยะ เจือปนไปด้วยสิ่งดีสิ่งชั่ว สับสนปนเปกันอยู่ในกองถังขยะนี้ เข้าใจไหมล่ะ แยกออกเป็น ๔ ประเภทในถังขยะนี้ ทีนี้มันก็แยกแยะ ๆ พิจารณา แล้วทีนี้ก็ขึ้นมาอีกอันหนึ่งนะ ตอนที่เหมือนว่าทอดอาลัยตายอยากกับโลกที่จะไม่สั่งสอนใคร เรียกว่าทำความขวนขวายน้อย

สักเดี๋ยวก็ผุดขึ้นมาอีกนะ นี่แหละที่จะให้มีแก่ใจ ผุดขึ้นมาอีก ถ้าว่าธรรมเป็นของวิเศษเลิศเลอไม่มีใครสามารถจะรู้ได้ แล้วเราเป็นเทวดามาจากไหน เอาตรงนี้นะ ขึ้นตรงนี้ขึ้นในจิต เราเป็นเทวดามาจากไหน ทำไมจึงรู้ได้ รู้ได้เพราะเหตุใด นี่คำว่าเพราะเหตุใด มันก็จับสายทางนั่นซี เรารู้ได้เพราะอะไร มันก็มีสายทางมา ตามทางที่พระพุทธเจ้าสอนว่า การให้ทาน รักษาศีล ภาวนา นี้คือทางเดินเข้ามา เข้าใจไหมล่ะ เข้ามาจุดนี้ ทางอื่นไม่มี นี่รู้ได้เพราะเหตุใด มันก็วิ่งย้อนหลังมา เป็นทางที่เราเดินมาแล้วทั้งนั้น ๆ มาถึงจุดนี้ อ๋อ ! ขึ้นยอมรับที่นี่ อ๋อ ! ได้ ถึงไม่มากก็ได้ นั่น มีแล้วนะที่นี่ ปฏิเสธไม่ได้เลย บอกว่าได้ไม่มากก็ได้ ถึงไม่มากก็ได้อยู่ มีแก่ใจเริ่มที่จะแนะนำ

สั่งสอนผู้ที่สมควรจะสอน อยู่ในป่าในเขาพระเณรก็รุม ๆ อยู่นั่นแหละ

จากนั้นก็ค่อยแย็บออกมา สอนออกมา ๆ กว้างออกมา จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ดูเอาซิ ทั่วแดนโลกธาตุ ประเทศไทยเมืองนอกอะไร ได้ฟังธรรมจากหลวงตาบัวทั้งนั้นใช่ไหมล่ะ หนึ่งออกทางปากสด ๆ ร้อน ๆ เทศน์สอนพระ พูดธรรมะขั้นเด็ด จากนั้นก็ออกจากเทป จากเทปก็เขาออกทางวิทยุ ออกทางอินเตอร์เน็ต เวลานี้กระจายทั่วประเทศไทย ธรรมะที่หลวงตาแสดงนี้รับรองร้อยเปอร์เซ็นต์ ๆ ไม่มีเคลื่อนคลาดจากหลักความจริงที่รู้ที่เห็นมาเลย เข้าใจไหม

พระพุทธเจ้าสอนโลกก็สอนแบบเดียวนี้ จึงพูดแล้วสาธุ ตัวเท่าหนูก็ตาม เครื่องยืนยันมีอยู่ในหัวใจ รู้สิ่งใดค้านพระพุทธเจ้าไม่ได้ เห็นสิ่งใดค้านพระพุทธเจ้าไม่ได้ ยอมรับหมด เมื่อยอมรับหมดแล้วก็เต็มหัวใจ ที่จะนำออกแสดงตามหลักความจริงที่ยอมรับเรียบร้อยแล้ว เข้าใจไหมล่ะ

นี่แหละมันถึงผาง ๆ สอนโลก จากนั้นก็กระจายออกมา เดี๋ยวนี้ก็ทั่วประเทศไทยแล้วเราสอน เราจึงกล้าหาญชาญชัย ถ้าพูดแบบโลกสงสาร แต่หลักธรรมแล้วไม่มีคำว่ากล้าก็ไม่มี กลัวไม่มี คำว่าได้ว่าเสียไม่มี คำว่าแพ้ว่าชนะไม่มีในธรรม สอนด้วยความเมตตาล้วน ๆ

ผมไปอยู่ที่ไหน ถ้าไม่ได้กราบพระอาจารย์มั่นแล้วนอนไม่ได้

อยู่ที่ไหนก็เหมือนกัน แม้ที่สุดจะเดินจงกรม

ก็ต้องหันหน้าไปไหว้ท่านเสียก่อน

ถ้ามีรูปท่านเป็นที่หมายของสมมุติ ก็กราบไหว้รูปของท่าน

หากไม่มีอะไรเลย ก็เอาคุณธรรมของท่านประกอบเรื่องของสมมุติ

น้อมนมัสการไป พระคุณของท่านไม่มีวันจืดจาง

ประหนึ่งว่าท่านไม่ได้ล่วงลับไป

ธรรมชาติอันหนึ่งเป็นอย่างนั้น เหมือนกับดูเราอยู่ตลอดเวลา

มูลนิธิพระสงบ มนสฺสนฺโต
โพธาราม ราชบุรี

“ธรรมะเหนือธรรมชาติ เพราะธรรมชาติ คือ วัฏฏะ”

www.sa-ngob.com

ประวัติการภาวนา องค์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน

ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายของเรา

เราจะไม่กลับมาเกิดอีกตลอดอนันตกาล

พระมหาบัว ญาณสัมปันโน.